ਮਾਸਕ ੴ ਪੱਤਰ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ॥

ਸੂਰਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟੁੱਟੀ ਗੰਢੀ–ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ

ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰ ਕੇ, ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਤੋਂ ਬੇਦਾਵਾ ਪੜਵਾਣ ਪਿਛੋਂ 40 ਸਿੰਘ ਮੁਕਤੇ ਬਣੇ ।

ਸਿੰਘੋ ! ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਲੀਰੋ ਲੀਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ ।
ਆਓ, ਸਾਰੇ ਇਕ-ਜਾਨ ਹੋਈਏ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਗੰਢਵਾ ਲਈਏ ।

www.AKJ.Org

ਤ ਤ ਕ ਰਾ

ਧਰਮ-ਬੀਰਤਾ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ	੩	ਭਾ: ਸਾ: ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਰਟਨ	੫	,, ,, ,,
ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ ...	੬	ਡਾਕਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇਕੀ
ਰੁਬਾਈਆਂ	੮	ਗਿ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਿੱਤਰ
ਖਾਲਸਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਚਾਉ ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦੈ	੯	ਸ: ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ
ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨਾਲ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ (੨)	੧੧	ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਭੂਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਕੀਤੇ (੧੪)	੧੫	ਕੈਪਟਿਨ ਸਵਰਨ ਸਿਘ ਜੀ
ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ--ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ	੨੦	ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਸਵਯੇ ਅਤੇ ਸਵਈਏ	੨੨	ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ	੨੫	ਸੂਬੇਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸੰਬਾਦ (ਕਵਿਤਾ)	੨੭	ਗਿਆਨੀ ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਸਹੀ ਹੱਲ	੨੮	ਸੂਰਾ ਪਰਵਾਰ
ਅਲੌਕਿਕ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ	੨੯	ਭਾ: ਸਾ: ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਗੁਰਪੁਰ ਵਾਸੀ ਡਾਕਟਰ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	੩੧	— — —
ਜੇ ਘਰ ਭੰਨੈ ਪਾਹਰੂ ....?	੩੩	ਸੂਰਾ ਪਰਵਾਰ
ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਨਿਤ ਸਾਰਿ ਸਮਾਲੈ	੩੪	ਜੇ. ਪੀ. ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਹਰਿ-ਰੂਪ ਸ੍ਰੀ 'ਹਰਿ ਰਾਇ' ਗੁਰੂ (ਕਵਿਤਾ)	੪੧	ਸ: ਵਿਧਾਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੀਰ
ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ	੪੨	ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ ਵਿਚੋਂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ	੨੮ ਜਨਵਰੀ
ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ ਮੁਕਤਸਰ	੧੪ ਜਨਵਰੀ

'ਸੂਰਾ ਦੇ ਚੰਦੇ ਅਤੇ ਬਕਾਏ (ਅਮਾਨਤੀ ਲਾਈਫ਼) ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਕੇ ਰਸੀਦ ਲਓ

੧. ਲੁਧਿਆਣਾ—ਗਿਆਨੀ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਵਿਯੋਗੀ ਨਿਕੇਤਨ, ਗਲੀ ਨੰਬਰ ੭, ਫੀਲਡ ਗੰਜ
੨. ਪਟਿਆਲਾ—ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ, ੭੯-ਇੰਦਰਪੁਰੀ ਕਾਲੋਨੀ, ਸਰਹੰਦ ਰੋਡ
੩. ਜਲੰਧਰ—ਭਾਈ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮੈ: ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਚੌਕ ਪੰਜ ਪੀਰ
੪. ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ—ਭਾਈ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਬੈਂਕ ਬਜ਼ਾਰ
੫. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਮੋਹਾਲੀ—ਭਾਈ ਫੋਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ੫੩੨/੩-ਏ ਫ਼ੇਜ਼, ਐਸ.ਏ.ਐਸ ਨਗਰ, ਮੋਹਾਲੀ
੬. ਜ਼ਿਲਾ ਸੰਗਰੂਰ—ਪਿੰਡ ਰੰਗੀਲਾ (ਰੂਪ ਗੁਰਦੁਆਰਾ) ਭਾਈ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਸ
੭. ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਟਾਊਨ (ਹਰਿਆਣਾ)—ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ੫-ਡੀ, ਸੈਕਟਰ ੫੫, (੧੨੧੦੦੧)
੮. ਦਿੱਲੀ—ਭਾਈ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏ-੩੫ ਫ਼ਤਹ ਨਗਰ
੯. ਸਾਰੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਮੇਂ—ਭਾਈ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ, ਗਲੀ ਨੰ: ੨, ਕਾਂਸ਼ੀ ਨਗਰੀ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਸ਼ਹਿਰ
੧੦. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼, ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ (ਘੰਟਾ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ) ਫ਼ੋਨ 45787 —ਘਰ 52206

ਲਾਇਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਬਜ਼ਾਰ ਬਾਬਾ ਬੋਹੜੀ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਨੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ ਵਲੋਂ [illegible] ਮਾਰਕੀਟ, ਅਜੀਤ ਨਗਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ੧-੧-੯੧ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ

www.AKJ.Org

ਜਾ ਕਉ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਲਾਗੋ ਇਸੁ ਜੁਗ ਮਹਿ ਸੋ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਸੂਰਾ ॥

ਸੂਰਾ

ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹ
ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ
ਦੇਸ ੨੦-੦੦
ਇਕ ਪਰਚਾ ੨-੦੦
ਪਰਦੇਸ (ਸਾਰੇ ਦੇਸ)
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ
ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕ ੫੦-੦੦
ਹਵਾਈ ਡਾਕ ੧੫੦-੦੦

Foreign Subscription
Sea Mail 50-00
Air Mail 150-00

ਅਮਾਨਤੀ
ਲਾਈਫ਼ ਮੈਂਬਰ
ਦੇਸ ੨੦੦-੦੦
ਪਰਦੇਸ (ਸਾਰੇ ਦੇਸ)
ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕ ੫੦੦-੦੦
ਹਵਾਈ ਡਾਕ ੧੫੦੦-੦੦

ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਮਤਿ ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ

ਜਿਲਦ ੨੫ ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੧ ਅੰਕ ੧

ਧਰਮ-ਬੀਰਤਾ ਵਾਲੀ ਸੱਚੀ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ

ਸੱਚੀ ਸੂਰਮਤਾ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਵਾਲੇ ਧਰਮ-ਜੁਝਾਰੀ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਜਨ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਓਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਮ ਰੋਮ ਆਤਮ-ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਆਪਣੇ ਨਫ਼ਸ ਉਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਿਤਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਜਗ ਨੂੰ ਜਿਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਤਮ-ਜਿਣੀ-ਜੋਧੇ ਓਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸਿਖ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸੂਰਮੇ ਹੋਣ। ਇਸ ਸੱਚੀ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਤੋਂ ਊਣੀ ਅਤੇ ਊਰੀ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਰਾਜ-ਸਾਜੀ ਤਬਕੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਭੀ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ। ਧਰਮ-ਬੀਰਤਾ ਤੋਂ ਖ਼ਾਲੀ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀਆਂ ਐਵੇਂ ਕਹਿਣ ਕਹਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀਆਂ ਹਨ, ਤੱਤ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਦਾ ਏਥੇ ਨਮੂਦ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਧਰਮ-ਸ਼ੂਨ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਬਿਹੂਣ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਸ਼ੁਸ਼ਕ ਅਤੇ ਫੋਕੀ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਹੈ। ਭਗਤੀ ਦਾ ਪਦ ਏਥੇ ਫਬਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੱਚੀ ਦੇਸ਼-ਭਗਤੀ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਦੇ ਸੱਚੇ ਆਤਮ-ਜੰਜ਼ਬੇ ਚੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੱਚੀ ਸਪਿਰਿਟ ਆਤਮ ਵਾਲਾ ਜਜ਼ਬਾ ਜਿਸ ਕੌਮ, ਜਿਸ ਪੰਥ ਵਿਚ ਹੈ, ਓਹੀ ਸੱਚੀ ਦੇਸ਼-ਭਗਤ ਕੌਮ ਹੈ। ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ ਅਜਿਹੇ ਆਤਮ-ਔਜੀ ਤੱਤ ਪ੍ਰਮਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਹੈ।

[ਭਾ: ਸਾ: ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁ: ਟਾਹਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਐਡਰੈਸ ਵਿਚੋਂ

www.AKJ.Org

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਬਾਰੰ ਬਾਰ ਰਟਨ

[ਗੁਰਪੁਰ ਵਾਸੀ ਭਾ: ਸਾ: ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ]

ਨੋਟ—ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ੧੯੩੮ ਦੀ ਫਾਈਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਬਾਰੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਤੇ ਉਟੰਕਣਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਦਿਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਕੱਟ ਉਤਰ ਤਿੰਨ ਟਰੈਕਟਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਇਕ ਉਟੰਕਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠਾਂ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। —ਸੰਪਾਦਕ

ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਵਾਲੇ ਸਜਣ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਮਸ਼ੀਨ ਵਾਂਗ, ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਾਏ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਭੀ ਲਾਭ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਨੀ ਪੁਚਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਇਸ ਦਾ ਸਾਫ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਾਏ ਬਿਨਾਂ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਲਾਭਦਾਇਕ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀਏ ਸਜਣ ਤੋਂ ਪੁਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਪਹਿਲੋਂ ਪਾਠ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਾਈਦਾ ਹੈ? ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀਏ ਸੱਜਣ ਦੀ ਮਨਤਕੀ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਘਟਾਇਆ ਜਾਏ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਸਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਬੱਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਭਾਵ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਬਾਝੋਂ ਬਾਣੀ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟ ਜਾਊ? ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਾਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ, ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਸੋ ਕਾਲਡ (so called) ਵੀਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਘਟ ਸਕਦਾ।

ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ—ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਇਉਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ :—

ਸਿਮਰਉ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਸੁਖ ਪਾਵਉ ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਮਾਲੇ ॥੧॥੧॥੩੨॥

—ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੭੯

ਦਸੋ, ਜਦ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਰੂਪੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਇਹ ਬਾਣੀ, ਬਿਨਾਂ ਪਾਠ ਕੀਤੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਘਟ ਜਾਵੇਗੀ? ਇਕ ਵਾਰ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਘਟਣੀ। ਜਦ ਤਾਈਂ ਬਾਰੰਬਾਰ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਤਾਈਂ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁੜਨਾ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕੀ ਘਟਣਾ ਸੀ।

ਇਸ ਗੁਰਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਿਮਰਹੁ ਅਤੇ ਸਿਮਰੀ ਜਾਓ ਅਤੇ ਸਿਮਰ ਸਿਮਰ ਕੇ ਸੁਖ ਪਾਵਹੁ, ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ, ਖਿਨ ਖਿਨ ਸਿਮਰੀ ਜਾਏ। ਇਹ ਬਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਾਉਣਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਹ ਗੱਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਬਾਰੰਬਾਰ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ, ਖਿਨ ਖਿਨ ਸੁਆਸਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਸੁਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮੁ ਦਾ ਸਿਮਰਨ, ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਕਰੇ। ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਸਿਮਰਨ ਰੂਪੀ ਗੁਰ-ਹੁਕਮਾਈ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ਹਿਤ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਾਉਣ ਹਿਤ ਗੁਰ-ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸਾਵਨੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਸੁਣਨਾ ਪਰਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

www.AKJ.Org

ਦੁਨਿਆਵੀ ਕੂੜਾਵੇ ਬਿਉਹਾਰਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਾਇਆਵੀ ਕੱਚੇ ਕਚਪਿਚੇ ਆਲੂਦਾ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਵਿਚ ਖਚਤ ਹੋਏ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਕੀਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਬਾਰੰਬਾਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਲੀ ਸਚਾਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਖਿਨ ਖਿਨ ਭੁਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੁੱਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਭੁੱਲਿਆ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਤਾਈਂ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਰਣਾਗਤਿ ਆ ਕੇ ਗੁਰਵਾਕ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਰੂਪੀ ਚਾਬਕ-ਬਾਣ ਨਹੀਂ ਸਹਿੰਦਾ। ਇਹ ਚਾਬਕ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਉਸ ਦੇ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਹ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਾਂ ਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਹੀ ਅਤੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਪਾਠ ਕੀਤੇ ਹੀ ਬਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਤੱਤ ਘਟਣ-ਘਟਾਉ ਇਹੋ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨਹਾਰਾ ਸੁਆਸ ਸੁਆਸ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸਿਮਰੇ ਅਤੇ ਇਕ ਖਿਨ ਵੀ ਨਾ ਵਿਸਾਰੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਹੋਰ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਮੰਨ ਕੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਘਟਾਉਣੇ ਸਚਿਆਰ ਸਿਖ ਨੂੰ ਪਰਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ, ਪਰ ਪਾਰਸ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਾ ਪਾਠ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਹੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨਹਾਰੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਾਰਸ-ਰਸਾਇਣੀ-ਕਲਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਰੱਥ ਹੈ। ਯਥਾ ਗੁਰਵਾਕ :–

ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵਹੁ ਭਾਈ ॥ ਓਹ ਸਫਲ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥੮੧॥

ਅਤੇ– –ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੨੯

ਪ੍ਰਭ ਬਾਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁਭਾਖਿਆ ॥

ਗਾਵਹੁ ਸੁਣਹੁ ਪੜਹੁ ਨਿਤ ਭਾਈ ਗੁਰ ਪੂਰੈ ਤੂ ਰਾਖਿਆ ॥੪॥੧੧॥ –ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੧੧

ਰੂਪੀ ਅਨੇਕ ਗੁਰਵਾਕ ਹਨ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਹਿਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਗਾਵਣ ਨੂੰ ਹੀ ਸਫਲ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਈ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਸਦੀ ਹੈ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭਜਨ-ਪਾਠ ਕਰਨਹਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ-ਤਜਰਬਾ ਦੱਸਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਭਜਨ-ਸਿਮਰਨ ਜ਼ੋਰੋ ਜ਼ੋਰ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਸ਼ੀਨ ਵਾਂਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਪਾਰਸ-ਕਲਾ ਬਹੁਤੀ ਛੇਤੀ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪਾਰਸ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਬਾਣੀ, ਬਾਣੀਆਂ ਸਿਰ ਬਾਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਲਾ ਸਪੰਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਇਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਰਸਨ ਰਟਨ ਮਾਤਰੀ ਪਾਠ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨ-ਮਤਵਾਤਰੀ ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਸਦਾ ਹੀ ਸਫਲ ਅਤੇ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ। ਪਰ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੇ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ਰ ਇਹ ਦੱਸਦੇ ਹਨ, ਕਿ "ਮਸ਼ੀਨ ਵਾਂਗ ਕੀਤੇ ਚੰਗੀ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਲਾਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਹਾਨੀ ਹੀ ਹਾਨੀ ਹੈ।"

ਨਾਲੇ ਇਹ ਭੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਭਜਨ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖੇ ਦਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋਰ ਕੀ ਸਬੂਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖ ਆਖ ਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅੱਲ੍ਹੜ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਤਨੇਮ, ਪਾਠ, ਭਜਨ ਛੁਡਾ ਦਿਤੇ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕਈ ਅਲ੍ਹੜ, ਸੁਬਕ, ਸ਼ਰਧਕ ਸ਼ਿੱਖ ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਨੇ ਤਸਲੀਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਤਨੇਮ ਪਾਠ ਛੁਡਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਚੁਕੰਨੇ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਸਮੂਚੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਦੀ ਬਿਖ ਭਰੀ ਸਿਖਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਕਲਮ ਉਠਾਈ। ਜਿਥੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭਜਨ ਪਾਠ ਦਾ ਹਾਮੀ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਂ ਨਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਸਿਧ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਐਨ ਓਥੇ ਹੀ ਇਹ ਭਜਨ ਪਾਠ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖਦੇ ਹਨ।

["ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੇ ਉੱਤਰ" ਟ੍ਰੈਕਟ ਵਿਚੋਂ

www.AKJ.Org

ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ

[ਡਾਕਟਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇਕੀ]

ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ-ਪਰੰਪਰਾ ਵਿਚ 'ਮੁਕਤਾ' ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਅਸਤਿਤਵਪਰਕ ਬੰਧਨਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਂਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਇਹ ਬੰਧਨ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੇ, ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਦੇ, ਦੁੱਖ ਸੁਖ ਆਦਿ ਦੇ ਬੰਧਨ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਤੇ ਐਸੀ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਕਤੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਮੁਖ ਸਾਧਨ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਨ[1] ਹੈ-ਆਪਣੇ ਆਪੇ ਵਲੋਂ ਮਰ ਜਾਣ ਦਾ[2]। ਇਹ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦਾ[3], ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਵਾਰਨੇ ਜਾਣ ਦਾ[4], ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਪਿਆਰ ਤੇ ਨਿਮ੍ਰਤਾ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲਾ[5], ਧਰਮ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਆਪਾ ਵਾਰਨ ਵਾਲਾ[6], ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਬੇਮੁਖਤਾ ਤੋਂ ਪਛਤਾ ਕੇ ਮੁੜ ਸ਼ਰਨ ਆਉਣ ਵਾਲਾ[7], ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮੁਕਤੇ ਨੂੰ ਸੇਵ ਕੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।[8]

ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਮੁਕਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਨ ਦੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਿਆਂ ਮੁਕਤੀ-ਦਾਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰ ਗਏ।

ਪਹਿਲੇ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਸਨ ਜੋ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਦਸ ਲੱਖ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।[9] ਇਹ ਸਿੰਘ ਲਗਾਤਾਰ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਭਿੜੇ ਭੁਖੇ; ਕੇਵਲ ਸਿਦਕ ਤੇ ਸਿਰੜ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਲੜਦੇ ਰਹੇ। ਅਥਾਹ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਇਸ ਗੜ੍ਹੀ ਦਾ ਬੜਾ ਸਖ਼ਤ ਮੁਹਾਸਰਾ ਘੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਛਲਾਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਬਾਰ ਬਾਰ ਗੜ੍ਹੀ ਉਤੇ ਧਾਵਾ ਬੋਲਦੇ। ਪਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬੀ ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਛਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਜਾਂਦੇ। ਵਿਚ ਵਿਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਜੱਥੇ ਗੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਆਹੂ ਲਾਹੁੰਦੇ ਤੇ ਕਰੜੇ ਹੱਥ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਜਾਂਦੇ। ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ-ਬਾਬਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮਗਰੋਂ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਬਚ ਰਹੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਤਾ ਕਰਦੇ ਪੰਜਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੜ੍ਹੀ ਛੋੜ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦਾ 'ਹੁਕਮ' ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦੇ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਧੌਂਸਿਆਂ ਦੀ ਵੰਗਾਰ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਇਕ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸ਼ਸ਼ੋਪੰਜ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਅਨਗਿਣਤ ਮੁਲਖਈਏ ਅੱਗੇ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਨਿਭ ਸਕਦੇ ਸਨ? ਅੰਤ

---

੧. ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਸੋਈ ਪਾਏ ਜਿ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ। —ਮਲਾਰ ਮ: ੩ (੧੨੭੬/੫)

੨. ਜੀਵਤੁ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫੁਨਿ ਜੀਵੈ ਤਾਂ ਮੋਖੰਤਰੁ ਪਾਏ। —ਬਿਹਾਗੜਾ ਵਾਰ ਮ: ੪ (੫੫੦/੩)

੩. ਮੁਕਤੇ ਰਮਣ ਗੋਬਿੰਦਹ। —ਗਾਥਾ ਮ: ੫ (੧੩੬੦/੧੭)

੪. ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਜੋ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਸੋ ਪਾਏ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ। —ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧ (੯੪੧-੪੨/੧੯)

੫. ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਨੀਚੁ ਸਦਾਏ। ਤਉ ਨਾਨਕ ਮੋਖੰਤਰ ਪਾਏ। —ਵਾਰ ਆਸਾ, ਮ: ੧ (੪੭੦/੯)

੬. ਸੀਸੁ ਦੀਆ ਪਰ ਸਿਰਰੁ ਨ ਦੀਆ। —ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਅਧਿ: ੫, ੧੩-੪

੭. ਜੇ ਕੋ ਗੁਰ ਤੇ ਵੇਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਕਤਿ ਨ ਪਾਵੈ। ਪਾਵੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਰਥੈ ਕੋਈ ਪੁਛਹੁ ਬਿਬੇਕੀਆ ਜਾਏ। ...ਫਿਰਿ ਮੁਕਤਿ ਪਾਏ ਲਾਗਿ ਚਰਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਬਦੁ ਸੁਣਾਏ। —ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੩ (੯੨੦/੧)

੮. ਮੁਕਤੇ ਸੇਵੇ ਮੁਕਤਾ ਹੋਵੈ। —ਮਾਝ ਮ: ੩ (੧੧੬/੧੧)

੯. ਗਰਸਨਹ ਚਿ ਕਾਰੇ ਕੁਨਦ ਚਿਹਲ ਨਰ, ਕਿ ਦਹ ਲਖ ਬਰਾਇਦ ਬਰੋ ਬੇਖ਼ਬਰ ? —ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ, ੧੯

www.AKJ.Org

ਇਕ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੂਰਮਗਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਏ।(੧੦)

ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋਏ। ਇਹ ਮਾਝੇ ਦੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜੋ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਮੁਹਾਸਰੇ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਆਏ ਸਨ ਕਿ "ਤੂੰ ਸਾਡਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸਿਖ ਨਹੀਂ।" ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਛਿਨ ਉਹ ਇਹ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖ ਆਏ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਯਾਦ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਲੰਮੀ ਭੁੱਖ ਦੀ ਬੇਵੱਸੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਝਲ ਸਕੇ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਵਿਰਲ ਘਮਸਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਥੱਕ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਨ, ਕਠੋਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੇ ਥਕਾਵਟ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸੋ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਛਿਨ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਬੇਦਾਵਾ ਦੇ ਕੇ ਨਿਕਲ ਆਏ ਸਨ। ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੇ ਵੀ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਘਰੀਂ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੇ ਬੂਹੇ ਨ ਟੱਪਣ ਦਿੱਤੇ। "ਆ ਗਏ ਓ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ ?" ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਲਾਅਨਤਾਂ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, "ਤੁਸੀਂ ਘਰੀਂ ਚੂੜੀਆਂ ਪਹਿਨ ਕੇ ਬੈਠੋ, ਅਸੀਂ ਜਾਨੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੀਸ ਦੇਣ ! ਇਹ ਜਾਨਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਬਚਾ ਲਿਆਏ ਓ, ਕਦੋਂ ਤੀਕ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨਿਭਣਗੀਆਂ ?"

ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਫਿਟਕਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਭਾਗ ਭਰੀ ਵਾਪਸ ਗੁਰੂ-ਚਰਨਾਂ ਵਲ ਲੈ ਤੁਰੀ।

ਓਸੇ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਜੰਗਲ 'ਚੋਂ ਹੋ, ਜੱਟ ਪੁਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏ ਸਨ। ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ ਨੱਪਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੇ, ਪਿਛੋਂ ਤੁਰੇ ਆਉਣ ਦੀ ਇਹਨਾਂ ਬੇਦਾਵੀਏ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਿਣਕ ਪੈ ਗਈ। ਖਿਦਰਾਣੇ ਦੀ ਢਾਬ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਵੈਰੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਰੋਕਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਆਪਣੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਲਾਹ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਬਿਰਛਾਂ ਉਤੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੂਰੋਂ ਇਉਂ ਜਾਪਣ ਲਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਫ਼ੌਜ ਓਥੇ ਤੰਬੂ ਤਾਣੇ ਡੇਰੇ ਲਾਈ ਬੈਠੀ ਹੋਵੇ। ਆਪ ਉਹ ਐਸੇ ਟਿਕਾਣੇ ਮਲ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਜਿਥੋਂ, ਆ ਰਹੀ ਫ਼ੌਜ ਉਤੇ ਪੂਰੇ ਜਲਾਲ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰ ਸਕਣ। ਵੈਰੀਆਂ ਦੀ ਵਹੀਰ ਆਈ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਹੱਲੇ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਕੁਝ ਤਿੱਤਰ ਬਿੱਤਰ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਇਹ ਚਾਲੀ ਦੇ ਚਾਲੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ।(੧੧)

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦੀ ਸੂਹ ਮਿਲ ਗਈ। ਉਹ ਵੀ ਉਥੇ ਆਣ ਪੁੱਜੇ। ਇਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸੂਰਮਗਤੀ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਦ੍ਰਵੇ। ਇਕ ਇਕ ਦਾ ਸਿਰ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਲਿਆ, ਇਕ ਇਕ ਦਾ ਮੱਥਾ ਚੁੰਮਿਆ ਤੇ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦਿੱਤੇ, "ਇਹ ਮੇਰਾ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ; ਇਹ ਮੇਰਾ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰੀ; ਇਹ ਮੇਰਾ......"। ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਕੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ; ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਜੇ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਲਿਆ, ਮੂੰਹ ਵਿਚ

---

੧੦. ਇਹਨਾਂ ਚਾਲੀ ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਸਨ : ਸਹਜ ਸਿੰਘ, ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ, ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਗੋ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ, ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਖੜਗ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ, ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ, ਜ੍ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ, ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਟੇਕ ਸਿੰਘ, ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ, ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ, ਦਾਮੋਦਰ ਸਿੰਘ, ਨਰਾਯਣ ਸਿੰਘ, ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ, ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ, ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ, ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰਤਨ ਸਿੰਘ। (ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ : ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼)।

੧੧. ਇਹਨਾਂ ੪੦ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਸਨ :
ਸਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਰਜਾ ਸਿੰਘ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਸੁਹੇਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ, ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਰਸਾ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ, ਕਰਨ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਕਾਲ੍ਹਾ ਸਿੰਘ, ਕੀਰਤਿ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਖੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਘਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਚੰਬਾ ਸਿੰਘ, ਜਾਦੋ ਸਿੰਘ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਜੰਗ ਸਿੰਘ, ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ, ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ, ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ, ਬੂੜ ਸਿੰਘ, ਭਾਗ ਸਿੰਘ, ਭੋਲਾ ਸਿੰਘ, ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ, ਮਹਾ ਸਿੰਘ, ਮੱਜਾ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਮੈਯਾ ਸਿੰਘ, ਰਾਇ ਸਿੰਘ, ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ। ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ : ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼)

www.AKJ.Org

ਪਾਣੀ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਤਾ ਸੁਰਤ ਆਈ। ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਮਸਤਕ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ ਤੇ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇਂਦਿਆਂ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਪੁਕਾਰਿਆ। ਉਹ ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਂਗ ਰੋ ਪਿਆ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਤ ਮੇਹਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕੁਝ ਮੰਗ ਲਵੋ! ਅੱਜ ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਗੋਗੇ, ਮਿਲੇਗਾ।" ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਅੱਗੋਂ ਅਤਿ ਮਸੂਮ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਿਚ ਡੁਬ-ਡੁਬਾਉਂਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ, "ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਜੇ ਤੁੱਠੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਲਿਖਿਆ ਬੇਦਾਵਾ ਪਾੜ ਦਿਓ।" ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਮੰਗ ਲਓ।" ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋਲੇ, "ਦਾਤਾਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬੱਸ ਟੁੱਟੀ ਗੰਢ ਦਿਓ।" ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕਮਰਕਸੇ ਵਿਚ ਸਾਂਭਿਆ ਬੇਦਾਵਾ ਕਢਿਆ। ਪਾੜ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਾ ਦਿੱਤੇ। ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਚੁੰਮ ਲਏ ਤੇ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਮੇਹਰਬਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੱਸਤ ਸ਼ਹੀਦ ਜੱਥੇ ਨੂੰ ਮੁਕਤਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦਿੱਤਾ।

ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਜੀ ਬਚ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਕਈ ਵਾਰ ਪੁਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, 'ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਮੁਕਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ ਹਾਂ--ਚਮਕੌਰ ਵਾਲੇ ਕਿ ਮੁਕਤਸਰ ਵਾਲੇ?' ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਬੜਾ ਸੌਖਾ ਹੈ: ਜੇ ਇਕ ਯਾਦ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੁਬਾਰਕ; ਜੇ ਦੂਜੇ ਯਾਦ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਵੀ ਮੁਬਾਰਕ; ਤੇ ਜੇਕਰ ਦੋਵੇਂ ਯਾਦ ਆ ਜਾਣ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਮੁਬਾਰਕ। ਉਹ ਵੀ ਮੁਬਾਰਕ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾ ਗਏ, ਉਹ ਵੀ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦੀ ਰਾਹੀਂ ਟੁੱਟੀ ਗੰਢਵਾ ਗਏ।

ਰੁਬਾਈਆਂ

[ਗਿ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮਿੱਤਰ']

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਥੀਊਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮਜ਼ਹਬ ਧਰਮ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਇਸ ਵਿਚਾਰ-ਧਾਰਾ ਵਿਚ 'ਮਿੱਤਰ', ਵਿਥ ਵਿਤਕਰ ਦੀ ਰੇਖਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ ਭਗਤੀ ਸਿਮਰਨ ਹੈ, ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ ਉਪਦੇਸ਼;
ਉਸ ਦੀ ਰੱਬੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਰਹਿੰਦਾ ਭਰਮ-ਭੁਲੇਖਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।

ਉਹ ਫ਼ੁਰਮਾਵੇ ਰੱਬ ਨੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਨੇ ਇੱਕੋ ਜਹੇ ਸਾਰੇ।
ਵਰਨ-ਵੰਡ ਤੇ ਛੂਤ-ਛਾਤ ਦੇ ਬਾਬੇ ਸਾਰੇ ਪਾਜ ਉਘਾੜੇ।
"ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ", ਹੈ ਗਿਆਨ ਦਾ ਤੱਤ ਨਿਚੋੜ;
ਸੁਣ ਕੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਨਸ ਜਾਂਦੇ, 'ਮਿੱਤਰ' ਜਿਉਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆਂ ਤਾਰੇ।

ਉਸ ਨੇ ਪਾਪ-ਅਗਨਿ ਵਿਚ ਸੜਦੇ, ਕੱਢੇ ਨਾਮ ਦੀ ਛਹਿਬਰ ਲਾ ਕੇ।
ਉਸ ਨੇ ਜੀਂਦਾ ਜੀਵਨ ਦਿੱਤਾ, ਸੁੱਤੀਆਂ ਸੁਰਤਾਂ ਤਾਈਂ ਜਗਾ ਕੇ।
ਕੁਸ਼ਟੀ, ਕੋੜ੍ਹੀ, ਪਾਪੀ, ਪਾਮਰ, ਚੋਰ, ਧਾੜਵੀ, ਜਾਤ-ਅਭਿਮਾਨੀ;
ਉਸ ਨੇ ਖੇਵਟ ਬਣ ਕੇ ਤਾਰੇ, ਲੱਖਾਂ ਨਾਮ-ਜਹਾਜ਼ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ।

ਉਸ ਦੇ ਪੈਰ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਰਿਆਂ, ਮੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਭ ਝਗੜੇ ਝੇੜੇ।
ਦਿੱਸੇ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਆਪਣਾ, ਸਦਾ ਲਈ ਮਿਟ ਜਾਣ ਬਖੇੜੇ।
ਬੀਤੇ ਜੀਵਨ ਖੇੜੇ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਰਸ ਭਰਿਆ;
ਆਵੇ ਕੋਈ ਸੁਆਦ ਅਗੰਮੀ, ਅੰਦਰ ਰਸ-ਝਰਨਾਟਾਂ ਛੇੜੇ।

ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਉਲੀਕੇ ਵੱਖ ਮੱਤਾਂ ਨੇ ਵੇਹਲੇ ਗੋਰਖ-ਧੰਦੇ।
ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਕੋਲੋਂ, ਵਿਛੜ ਰਹੇ ਨੇ ਜਗ ਦੇ ਬੰਦੇ।
ਇਹ ਵਖਰਾ-ਪਨ ਮੇਟਣ ਦੇ ਲਈ, ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਨੇ ਇਉਂ ਫ਼ੁਰਮਾਇਆਂ;
ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇ ਬੰਦੇ ਸਾਰੇ, ਦੱਸੋ "ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੋ ਮੰਦੇ"॥

www.AKJ.Org

ਖ਼ਾਲਸਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਚਾਉ ਵਿਚ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਦਾ ਹੈ

[ਸ: ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ]

ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਜਨਮ ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਖ਼ਾਲਸਾ ਕਦੇ ਮੁਸੀਬਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਘਬਰਾਇਆ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਂ ਕਦੇ ਖੜੋਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸੀਬਤ ਕਦੇ ਖੜੋਤੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ, ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਤੁਰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਸਿਆਣੇ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮੁਸੀਬਤ ਨਾਲ ਮਖ਼ੌਲ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਅਸਰ ਘਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਰੱਜ ਕੇ ਮਖ਼ੌਲ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਉਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਰਤਾ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਮੁਸੀਬਤ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਲੰਗਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਲੰਗਰ ਮਸਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮੁਸੀਬਤ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਪਾਸੋਂ ਬਦਾਮ ਖੋਹ ਕੇ ਮੁੱਠ ਮੁੱਠ ਛੋਲੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੇ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਬਦਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਸਮੇਂ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਦਿਤੇ, ਪਰ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਦਾ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ, ਹਰ ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੇ ਜੈਕਾਰਾ ਗਜਾਇਆ।......

ਖ਼ਾਲਸਾ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਡਰਿਆ ਨਹੀਂ, ਮੁਸੀਬਤ ਸਮੇਂ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਕਦੇ ਡੋਲਿਆ ਨਹੀਂ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਸੀਬਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਸੀਬਤ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜੋ ਸੱਚੇ ਅਸੂਲ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਮੁਸੀਬਤ ਨੂੰ ਝਾਗ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਕਾਮਯਾਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਜਿਤਨੀ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵੀ ਉਤਨੀ ਹੀ ਵੱਡੀ ਹੋਵੇਗੀ।......

ਸਿਖ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰਕ ਜਾਂ ਵਿਹਾਰਕ ਜੀਵਨ ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਲਾਲਚ, ਰੁਹਬ ਜਾਂ ਡਰ ਸਿਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਹ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ ਜਿਤਨੇ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰੇ ਜਾਣ, ਉਤਨੇ ਹੀ ਧੰਨ ਭਾਗ ਹਨ। ਸਿਖ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲਾਲਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਪੜਨ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰਨ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸਮੀਪਤਾ ਛੇਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਐਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਜੋ ਸਿਖ ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ ਸੀਸ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਵਰਗ ਦਾ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਲਾਲਚ ਨਹੀਂ। ਲਾਲਚ ਹੈ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਮਿਲੇ। ਸਿਖ ਇਸੇ ਖ਼ਾਤਰ ਨਿਤਨੇਮ ਕਰਦਾਂ, ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਂਦਾ, ਵੰਡ ਛਕਦਾ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਇਸ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਚਦਾ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਕੁਝ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਸਿਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਪੁਜ ਪਵਾਂਗਾ। ਸਗੋਂ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ—

ਲੇਖੈ ਕਤਹਿ ਨ ਛੂਟੀਐ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਭੂਲਨਹਾਰ ॥
ਬਖਸਨਹਾਰ ਬਖਸਿ ਲੈ ਨਾਨਕ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰ* ॥੧॥੫੭॥

---

*ਗਉੜੀ ਮ: ੫ ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ, ਪੰਨਾ ੨੬੧

'ਸੂਰਾ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੧

www.AKJ.Org

ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਦਾ ਇਹ ਪੱਕਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ ਸੀਸ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਲੇਖੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਸਿਖ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਲਗਾ ਹੋਇਆ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਚਾਰੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੜੇ ਹਨ। ਮਸਨਦ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਬੈਠੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਜਾਰਾਂ, ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਐਸੀ ਖਿਚ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਦਾ ਦਿਲ ਉਥੇ ਪੁਜਣ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁਜ ਸਕਦਾ। ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਸਕਦਾ। ਪੂਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਥੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਜੋ ਜ਼ੁਲਮ ਖ਼ਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਖਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਮਾਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਸਿਖ ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ, ਐਡੀ ਛੇਤੀ ਜਾਨਾਂ ਵਾਰਨ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਕੇਵਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੁਜਣ ਦਾ ਸੁਖਾਲਾ ਵਸੀਲਾ ਹੈ।

ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ ਸੀਸ ਦੇਣ ਦਾ ਜਦ ਸਮਾਂ ਆਵੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚਾਉ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਉਹ ਹਾਣ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰਦੇ, ਕੁਛ ਅੱਗਾ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦੇ, ਹਰ ਇਕ ਸਿਖ ਦੀ ਇਹ ਚਾਹਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੀਸ ਲਗੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਦਿਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਪੁਜਣ ਲਈ ਕਾਹਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰ ਵਾਰਦਾ ਹੈ।......

ਸਿਖ ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ ਸਭ ਕੁਝ ਵਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਾਨ, ਮਾਲ, ਇਜ਼ਤ-ਆਬਰੋ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ ਵਾਰਨ ਨੂੰ ਸਿਖ ਆਪਣੇ ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸਿਖ ਬਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਲੇਖੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਹਟਵਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਵਾਧੇ ਘਾਟੇ ਨਹੀਂ ਸੋਚਦਾ, ਉਹ ਧਰਮ ਖ਼ਾਤਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਬਸ।......

ਜਦ ਜਦ ਵੀ ਧਰਮ ਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਆਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਵੇਗਾ, ਜੋ ਵੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿਖ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਮਿਟਾ ਕੇ ਤੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗ ਕੇ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਕੌਮੀ ਆਣ ਸਮੇਂ ਮਿਲਵਰਤਨੀਏ ਤੇ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨੀਏ ਇਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਸਿਖ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ।......

ਖਾਲਸਾ ਇਕ ਜੀਊਂਦੀ ਕੌਮ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਢ ਤੋਂ ਸੰਮਤੀ-ਭੇਦ ਰਿਹਾ, ਅਤੇ ਜਦ ਤੀਕ ਇਹ ਕੌਮ ਜੀਊਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਮਤੀ-ਭੇਦ ਜ਼ਰੂਰ ਰਹੇਗਾ। ਪਰ ਇਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸੰਮਤੀ-ਭੇਦ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਸੂਲ ਤੋੜ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਖ਼ਾਤਰ ਸੰਮਤੀ-ਭੇਦ ਹੋਇਆ ਸੀ।......

ਸਿਖ ਕੌਮ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਬਹੁਤ ਵਧ ਕੇ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਿਖ ਹੱਥ ਪਾ ਬਹਿਣਗੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਛਡਣਗੇ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਅਸੀਂ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾ ਵਲ੍ਹੇਟ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਮੁਗਲਾਂ ਹੱਥੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਚਾਲ੍ਹੀ ਸਾਲ ਕਸ਼ਟ ਝੱਲੇ, ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਸਫ਼ਾ ਵਲ੍ਹੇਟ ਹੀ ਦਿਤੀ।......

ਜਿਸ ਕੌਮ ਵਿਚ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕੌਮ ਜੋ ਵੀ ਸੰਕਲਪ ਧਾਰੇਗੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰ ਲਏਗੀ। ਐਸੀ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਬਰਕਤ ਪਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ।

["ਅਮਰ ਖਾਲਸਾ" ਟਰੈਕਟ ਵਿਚੋਂ

www.AKJ.Org

ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਨਾਲ
ਪਹਾੜੀ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ (੨)

[ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਡੀ. ਲਿਟ.]

ਨਿਰਮੋਹ ਦੀ ਲੜਾਈ

ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਮਿਲਵੀਂ ਤਾਕਤ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋਈ। ਮੁੜ ਮੁੜ ਮੁਗ਼ਲ ਹਕੂਮਤ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗਣ ਤੋਂ ਵੀ ਝਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਰਜਵਾੜੇ ਉੱਕੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਧਰਮ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਧੋਖਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਕੀਤੀਓ ਨੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਪੂਰੀ ਚੋਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਜੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਮਾਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਪੰਮੇ ਪਰੋਹਤ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਆਟੇ ਦੀ ਇਕ ਗਊ ਬਣਵਾਈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀਓ ਨੇ। ਗਊ ਦੀ ਸਹੁੰ ਖਾ ਕੇ ਇਹ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤੋ ਨੇ, ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਕਿਤੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਤਾਂ ਅਸੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਆਖਾਂਗੇ। ਸਾਡੀ ਇਸ ਵਿਚ ਟਹਿ ਆਏਗੀ ਕਿ ਅਸੀ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਰਜਵਾੜੇ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਣ ਜੋਗੇ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਜਨਤਾ ਦਾ ਭੀ ਅਜਾਈਂ ਖ਼ੂਨ ਨਹੀਂ ਡੁਲ੍ਹੇਗਾ।

ਪੰਮਾ ਪਰੋਹਤ ਕੁਝ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਉਹ ਗਊ ਤੇ ਚਿੱਠੀ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਾਸ ਰੱਖ ਆਇਆ। ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੇਖੀਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾੜ ਗਏ ਕਿ ਪਹਾੜੀਏ ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਜਨਤਾ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਅਜਾਈਂ ਡੁਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਤਕ ਹੋ ਸਕੇ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਹੀ ਯੋਗ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਸਹੁੰ ਉਤੇ ਇਤਬਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਜੇ ਉਹ ਜ਼ਬਾਨੋਂ ਫਿਰ ਜਾਣ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ ਨਸ਼ਰ ਹੋ ਜਾਣ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਭੀ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਰਹੇ, ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਭੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵੇਖ ਲੈਣ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਖ਼ਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਪਿੰਡ* ਨਿਰਮੋਹ ਦੇ ਨੇੜੇ ਇਕ ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਡੇਰਾ ਕੀਤੋ ਨੇਂ। ਕਹਿਲੂਰੀਆ ਤੇ ਹੰਡੂਰੀਆ ਇਸੇ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਭੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਸੂਰਤ ਨਾ ਦਿੱਸੀ। ਆਖ਼ਰ ਸਰਹੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਪਾਸੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗੀਓ ਨੇ।

ਪਾਠਕ ਹੈਰਾਨ ਨਾ ਹੋਣ। ਫ਼ੌਜਦਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਿੱਤਾ ਹੀ ਇਹ ਬਣਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬਾਹੂ-ਬਲ ਦਾ ਚੋਖਾ ਮੁੱਲ ਪਵਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਮਰਦੇ ਤਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ?

ਸਿੱਖ-ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਦੋ ਤੁਰਕ ਤੋਪਚੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦੇਣਾ ਕੀਤਾ, ਜੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੋਲੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਸਕਣ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਚੇ ਟਿੱਬੇ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਖੜਾ ਸੀ, ਤੋਪਚੀ ਦਾ ਗੋਲਾ ਉਸ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉੜਾ ਗਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਨੂੰ ਤੀਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਬਰਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸਿਆਹੀ ਟਿੱਬੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਰਹੰਦ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਪੰਜਤਾਲੀ ਕੁ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ। ਸੂਬਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਫ਼ੌਜ ਲੈ ਕੇ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਹੁਣ ਸਿੰਘ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ। ਪਿਛਲ

---
* ਨਿਰਮੋਹ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ।

www.AKJ.Org

ਪਾਸੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਸੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬੜੀ ਘਮਸਾਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਈ ਲੂਤੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਹੁਤ ਚਮਕਾਇਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਵੈਰੀ ਦਲ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਕ ਸੀ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਯੋਗ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਸਤਲੁਜ ਤੋਂ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਰਿਆਸਤ ਬਸਾਲੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਲਾਹੀ ਚੰਦ ਅੱਗੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਇੱਛਾ ਪਰਗਟ ਕਰ ਚੁਕਾ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਦੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਕਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਵਰ੍ਹਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਤੇ ਤੀਰਾਂ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਕੀਤਾ। ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੇ ਇਤਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰ ਕੀਤਾ। ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਦੇ ਕੇ ਵਿਦਾ ਕਰ ਕੇ ਰਾਜੇ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਵੱਲ ਮੁੜ ਪਏ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਭੀ ਸੰਨ ੧੭੦ । ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ।

ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪਸਪਾਈ ਤੋਂ ਕਈ ਪਹਾੜੀਏ ਭੂਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਤਲੁਜ ਪਾਰ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿਤੋ ਨੇ, ਪਰ ਗਿੱਦੜ-ਕੁੱਟ ਖਾ ਕੇ ਪਹਾੜੀਏ ਭੱਜ ਆਏ। ਪਿੰਡ ਕਲਮੋਟ ਦੇ ਗੁੱਜਰਾਂ ਤੇ ਰੰਗੜਾਂ ਨੇ ਭੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬਿਪਤਾ ਵਿਚ ਸਮਝ ਕੇ ਹੱਲਾ ਬੋਲ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ।

ਵਾਪਸ ਅਨੰਦਪੁਰ–ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਸਾਲੀ ਠਹਿਰ ਕੇ, ਮੁਖੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਤੇ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁੜ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਕਹਿਲੂਰੀਏ ਨੇ ਹੁਣ ਇਹੀ ਜੋਗ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਸੁਲਹ-ਸਫ਼ਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾਏ। ਕੁਝ ਭੇਟਾ ਭੇਜੀਓਸੁ, ਹੋਰ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਉਵੇਂ ਹੀ ਕੀਤਾ।

ਦੋ ਕੁ ਸਾਲ ਅਮਨ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਪਰ ਸਿੱਖ-ਕੌਮ ਦੀ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਤਾਕਤ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਕੰਡਾ ਬਣੀ ਰਹੀ। ਇਕੋ ਬਾਟੇ ਵਿਚ ਪੀਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਦੀ ਕੌਮ ਬਣਾ ਦਿਤਾ।

ਜਦੋਂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਛੇੜ-ਖ਼ਾਨੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀ, ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਮਾਲਵੇ *'ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ' ਵੱਲ ਧਰਮ-ਪਰਚਾਰ ਵਾਸਤੇ ਚੱਲ ਪਏ। ਸੰਨ ੧੭੦੨ ਦਾ ਅੱਧ ਲੰਘ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਚੌਮਾਸੇ ਦੇ ਦਿਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਚੌਧਰੀ ਡੱਲੇ ਪਾਸ ਗੁਜ਼ਾਰੇ। 'ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ' ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਕੁਰਖੇਤਰ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਦਾ ਮੇਲਾ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ। ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਆਦਿਕ ਕਈ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜੇ ਭੀ ਸੂਰਜ-ਗ੍ਰਹਿਣ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਭੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁਰਖੇਤਰ ਗਏ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਜਨਵਰੀ ਸੰਨ ੧੭੦੩ ਦਾ ਹੈ।

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ

ਕੁਰਖੇਤਰ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚਮਕੌਰ ਪਹੁੰਚੇ। ਚਮਕੌਰ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਮੀਲਾਂ ਤੇ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਦੋ ਫ਼ੌਜਦਾਰ ਸੈਦ ਬੇਗ ਅਤੇ ਅਲਫ਼ ਖ਼ਾਂ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੇ ਹੋਏ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ ਨੇ ਚੰਗਾ ਮੌਕਾ ਤਾੜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਫ਼ੌਜਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚਮਕਾਇਆ। ਚੋਖਾ ਨਜ਼ਰਾਨਾ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭੀ ਇਕਰਾਰ ਕੀਤੋਸੁ। ਪੈਸੇ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫ਼ੌਜਦਾਰਾਂ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਉੱਤੇ ਹੱਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੰਘ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਥੋੜੇ ਹੀ ਸਨ। ਫਿਰ ਭੀ ਉਹ ਸ੍ਵੈ-ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਡੱਟ ਖਲੋਤੇ। ਸੈਦ ਬੇਗ ਨੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸੁਣੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਥੋੜੇ ਜਿਹੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਨਿਡਰਤਾ ਤੇ ਬੀਰਤਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੀ ਧੂਹ ਪਈ। ਅਮਨ-ਚੈਨ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਬੇ-ਦੋਸ਼ ਸਿੰਘਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਇਹ ਹਮਲਾ ਉਸ ਨੂੰ ਬੜੀ ਮੰਦੀ ਕਰਤੂਤ ਜਾਪੀ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਲੜਾਈ ਪੂਰੇ ਜੋਬਨ ਤੇ ਸੀ, ਸੈਦ ਬੇਗ ਐਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰੇਰ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਨਾਲ

* ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ 'ਲੱਖੀ ਜੰਗਲ' ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਸੀ।

www.AKJ.Org

ਆ ਰਲਿਆ। ਅਲਫ਼ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨਾ ਰਹੀ। ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਰਾਹੇ ਪਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਚਮਕੌਰ ਤੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਸੈਦ ਬੇਗ ਭੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰਹਿ ਪਿਆ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਤੀਜੀ ਲੜਾਈ

ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਸੁਲਹ-ਸਫ਼ਾਈ ਦੀ ਠੱਗੀ ਉੱਘੜ ਗਈ। ਸੈਦ ਬੇਗ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਰਤੂਤ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਉਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਅੱਠ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼ਸਤਰ-ਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਰਲ ਕੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਵੈਰ ਲੁਕਿਆ ਤਾਂ ਹੁਣ ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਵੇਲੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਭੀ ਥੋੜੇ ਹੀ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੁਣੇ ਹੱਲਾ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਈਏ।

ਕਹਿਲੂਰ, ਹੰਡੂਰ, ਚੰਬਾ, ਫ਼ਤਹਪੁਰ ਆਦਿਕ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਨਗਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੈਰੀ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਸੀ। ਨੁਕਸਾਨ ਬਹੁਤ ਹੋਇਓ ਨੇ। ਫਿਰ ਭੀ ਮੈਦਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਪਹਾੜੀਏ ਦਿਲ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜ ਗਏ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਸੰਨ ੧੭੦੩ ਦਾ ਹੈ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਚੌਥੀ ਲੜਾਈ

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਜਨਤਾ ਦੀ ਤਾਕਤ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਹੁਤੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਹੀ ਉਹ ਲੋਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਖੱਤਰੀ ਅਤੇ ਹਾਕਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਲੋਕ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਲਤਾੜਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਨਤਾ ਦੀ ਇਹ ਤਾਕਤ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਦਿੱਸ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਖ਼ਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਬਾਜ਼ੀ ਲਾ ਲਈ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪਾਸ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਦੂਰ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਉਂ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਮੁਗ਼ਲ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮੁਗ਼ਲ ਫ਼ੌਜ ਭੇਜੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਇਕ ਜਰਨੈਲ ਸੈਦ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸੈਦ ਖ਼ਾਂ ਸਾਢੌਰੇ ਦੇ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸਾਲਾ ਸੀ, ਜੋ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਜਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਾ ਆਇਆ ਸੀ।

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਸੈਦ ਖ਼ਾਂ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਸਾਢੌਰੇ ਠਹਿਰਿਆ, ਅਤੇ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਪੀਰ ਪਾਸੋਂ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਸੁਣੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਭੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਇਕ ਫ਼ਕੀਰਾਨਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਕੋਈ ਰਿਆਸਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਿਲਖ ਨਹੀਂ ਮੱਲੇ ਹੋਏ। ਇਤਨੀ ਵਾਰੀ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਂਜ ਦੇ ਕੇ ਭੀ ਉਹਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਇਕ ਚੱਪਾ ਥਾਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਖੋਹੀ। ਸੈਦ ਖ਼ਾਂ ਕੁਝ ਦੁ-ਚਿੱਤਾ ਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕੀਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਭੀ ਉਸ ਉਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਉਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਉੱਘੜਨ ਲੱਗ ਪਈ। ਫਿਰ ਭੀ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਅਜੇ ਉਹ ਡਾਵਾਂ-ਡੋਲ ਹੀ ਸੀ। ਫ਼ੌਜ ਲੈ ਕੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਵੱਲ ਵੱਧਿਆ।

ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਮਾਰਚ ਸੰਨ ੧੭੦੪ ਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ-ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੫ ਨੂੰ ਅਨੰਦਪੁਰ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸੂਰਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਪਹਿਲੀ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਸੀ। ਮਾਰਚ ਦੀ ੨੯ ਤਰੀਕ ਸੀ ਅਤੇ ਬੁਧਵਾਰ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ। ਹਾੜੀ ਦੇ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਤਦੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਗਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਪਰਬੰਧ

www.AKJ.Org

ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਤਨ ਕੀਤੇ। ਵੈਰੀ ਦਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਆਉਂਦਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਘਬਰਾਹਟ ਜਿਹੀ ਪਈ, ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੌਸਲਾ ਦੇਣ ਤੇ ਉਹ ਟਾਕਰੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਪਏ। ਸੈਦ ਬੇਗ, ਜਿਹੜਾ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਮੁਗਲ-ਫੌਜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਆਇਆ ਸੀ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਹੋਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੋਧਾ ਮੈਮੂੰ ਖ਼ਾਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਿਦਕੀ ਬਣ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਨਗਰ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਗਿਆ ਮੰਗੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੋਰੇ। ਸੈਦ ਬੇਗ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਇਕ ਪਹਾੜੀਏ ਰਾਜੇ ਹਰੀ ਚੰਦ ਨਾਲ ਹੋ ਪਿਆ। ਹਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸੈਦ ਬੇਗ ਨੇ ਮਾਰ ਲਿਆ। ਪਰ ਉਧਰੋਂ ਮੁਗਲ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਇਕ ਸਰਦਾਰ ਦੀਨਾ ਬੇਗ ਆ ਪਿਆ, ਸੈਦ ਬੇਗ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ। ਮੈਮੂੰ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਭੀ ਕਰਾਰੇ ਹੱਥ ਵਿਖਾਏ, ਪਰ ਆਖ਼ਰ ਉਹ ਭੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮੁਗਲ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਸੈਦ ਖ਼ਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸੈਦ ਬੇਗ, ਮੈਮੂੰ ਖ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸੈਦ ਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲਫ਼ਜ਼ਾਂ ਉਤੇ ਯਕੀਨ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਚਾਹ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਉੱਚੇ ਮਹਾਂ ਪੁਰਖ ਵਿਰੁੱਧ ਫ਼ੌਜ ਲਿਆ ਕੇ ਲੜਨ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਮੁਗਲ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਸੈਦ ਖ਼ਾਂ ਦੇ ਥਾਂ ਰਮਜ਼ਾਨ ਖ਼ਾਂ ਨੇ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਕਮਾਨ ਸਾਂਭ ਲਈ। ਪਰ ਰਣ-ਭੂਮੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਭੀ ਇਤਨੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਪੰਜ ਸੌ ਸਿੰਘ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਗਰ ਖ਼ਾਲੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਨਗਰ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਵਿਚ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਰੀ ਦੇ ਦਾਉ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਤੁਰਕ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਸਰਹੰਦ ਨੂੰ ਚਲ ਪਈ।

ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਸੰਦ ਆ ਸਕਦੀ ਸੀ? ਉਹਨਾਂ ਵੈਰੀ ਉਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲਈ। ਵੈਰੀ-ਦਲ ਜਿੱਤ ਅਤੇ ਲੁੱਟ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਬੇ-ਫ਼ਿਕਰ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਚਿੱਤ-ਚੇਤੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਹੁਣ ਸਿਰ ਚੁਕਣ ਦੀ ਕੋਈ ਹਿੰਮਤ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਅਚਨਚੇਤ ਟੁੱਟ ਕੇ ਜਾ ਪਏ। ਵੈਰੀ-ਦਲ ਵਿਚ ਘਬਰਾਹਟ ਤੇ ਭਾਜੜ ਪੈ ਗਈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਹਫੜਾ-ਤਫੜੀ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਲੁੱਟ ਦਾ ਮਾਲ ਵਾਪਸ ਖੋਹ ਲਿਆ, ਅਤੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਉਤੇ ਮੁੜ ਆ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ।

ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਕਈ ਹਿੱਸੇ ਵਧਾ ਕੇ ਅਪੜਾਈ ਗਈ। [ਚਲਦਾ

'ਸੂਰਾ' ਵਲੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪਰਚਾਰ ਲਈ ਟਰੈਕਟ ਤੇ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਜੀਵਨ ਚਰਿੱਤਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਕਈ ਵਾਧਿਆਂ ਸਮੇਤ ੧੦ ਚਿਤਰ, ੨੭੨ ਪੰਨੇ, ਸੁੰਦਰ ਦੱਖ) ੧੦-੦੦

ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸੰਜੋਗੀ	੪-੦੦	ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਪਾਰਸ ਕਲਾ (ਭਾ: ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਤ)		੧-੦੦
ਕੇਸਕੀ (ਦਸਤਾਰ)	੧-੫੦	ਪ੍ਰਗਟੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ	,,	੧-੫੦
ਖਾਲਸਾ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ (ਟਰੈਕਟ)	੩-੦੦	ਕੀ ਕੇਸ ਰਖਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ?	,,	੧-੦੦
ਗੁਰਸਿਖ ਰਹਿਣੀ (ਪ੍ਰੋ: ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ)	੧-੫੦	ਗੁਰੁ ਮੇਰੇ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ	,,	੦-੫੦
ਤਉ ਕਿਉ ਮੁਰਗੀ ਮਾਰੇ (ਤਲਵਾੜਾ ਜੀ)	੧-੫੦	ਗੁਰਮਤਿ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ	,,	੦-੭੫
HAIR—A Divine Gift	0-40	ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ	,,	੦-੭੫
Dawn of Divine Wisdom	0-75	ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ	,,	੧-੦੦
ਲੜੀਦਾਰ ਸਰੂਪ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ	੧-੦੦	ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ	,,	੦-੭੫
ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ੬੦ (ਪੰਨੇ)	੧-੫੦	ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ (ਉਘੇ ਵਿਦਵਾਨ)		੧-੫੦
ਸ੍ਰੀ ਭਗਉਤੀ ਪ੍ਰਬੋਧ (ਚੋਣਵੇਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ)				੨-੦੦

www.AKJ.Org

ਭੂਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਕੀਤੇ (੧੪)
ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਪਿਆਲੇ ਪੀਤੇ

[ਕੈਪਟਨ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ]

[ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਵੇਖੋ 'ਸੂਰਾ' ਨਵੰਬਰ ੧੯੯੦]

ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਕਤਲਗਾਹ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਉਤੇ ਰਤਾ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਲੁਕੇ ਛੁਪੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਝੱਟ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਘਰ ਬਾਰ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਕੇ ਸਾੜ ਫੂਕ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਬਾਲ ਬੱਚਾ ਵੀ ਨਾਲ ਧੂਹਿਆ ਘਸੀਟਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਇਕ ਵਾਰ ਜੋ ਫੜਿਆ ਗਿਆ, ਮੁੜ ਜੀਊਂਦਾ ਘਰ ਨਾ ਪਰਤਿਆ। ਇਹ ਮੁਸੀਬਤ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਉਠੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਦ ਕਿ ਹੈਦਰੀ ਝੰਡੇ ਵਾਲੇ ਜਹਾਦ ਦੇ ਆਗੂ ਸੱਯਦ ਇਨਾਇਤ, ਅਤਾਉੱਲਾ, ਮੁਹੰਮਦ ਤਕੀ ਖ਼ਾਨ ਆਦਿ ਭੀਲੋਵਾਲ ਪਿੰਡੋਂ ਮਾਰ ਖਾ, ਖੱਜਲ ਖੁਆਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜੇ ਸਨ। ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿੱਤਰ ਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਸਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਤੇ ਛਿੱਥੇ ਪਏ ਹੋਏ ਜਹਾਦੀ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਕੱਟੜ-ਪੰਥੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬੀ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਭੜਕਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਾਫ਼ਰਾਂ ਨੂੰ ਚੈਨ ਨਾ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਜੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉ, ਘਰ ਘਾਟ ਲੁੱਟ ਪੁੱਟ ਲਵੋ ਤੇ ਸਾੜ ਫੂਕ ਕੇ ਸਵਾਹ ਕਰ ਦਿਉ। ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਸਿਖ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿਖ, ਕਾਫ਼ਰ ਹੀ ਤਾਂ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਵਾਧਾ ਤੇ ਮੋਮਨਾਂ ਲਈ ਅਮਨ ਚੈਨ ਦੀ ਜ਼ਮਾਨਤ।

"ਤਾਰੀਖ਼-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹੀ"[੧] ਦੀ ਲਿਖਤੀ ਗਵਾਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਕਤਲਾਮ ਦਾ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਵੀ ਆਣ ਪੁਜਾ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਕੱਟੜ-ਪੰਥੀ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਤਿਹਾਏ ਸਨ, ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਵਧੀਕੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪਾਗ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਉਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇ-ਵਾਹ ਅਤਿਆਚਾਰ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਕੌਣ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰੇ ਤੇ ਕਿਸ ਤੋਂ ਸਫ਼ਾਈ ਮੰਗੇ! ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਪਰਜਾ ਉਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਦੇ ਹੱਦ ਬੰਨੇ ਤੋੜ ਦਿਤੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੱਖੀ ਗਰਦਾਨ ਕੇ, ਜਾਂ ਝੂਠ ਮੂਠ ਹੀ ਹਮਦਰਦ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਕਹਿ ਕੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਇਆ। ਜਨੂੰਨੀ ਕੱਟੜਾਂ ਨੇ ਨਿਰੋਲ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਕੁਫ਼ਰ ਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਵਾਧਾ ਕਹਿ ਕੇ ਰੋਕਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਇਹ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੇ-ਲਗਾਮ ਤੇ ਬੇ-ਰਹਿਮ ਹੋ ਗਏ।

ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਰਾਵੀ-ਕੰਢੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਹਿਲ ਪਾਸ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਮੱਠ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਤਪੱਸਿਆ ਤੇ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਕਾਰ ਵਿਹਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਰੋਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਝੇੜੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਈਸ਼ਵਰ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਕ ਨਜ਼ਰ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਲੁਚੇ ਲਫੰਗੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਭੂਤਰਿਆ ਹਜੂਮ ਇਸ ਪਾਸੇ ਆ ਨਿਕਲਿਆ। ਇਕ ਬਿਰਧ ਅਵਧੂਤ ਜ਼ਨਾਨੀ ਈਸ਼ਵਰ ਭਗਤੀ ਵਿਚ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਇਕ ਬੇ-ਰਹਿਮ ਗੁੰਡੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੇ ਅਗੇ ਵਧ ਕੇ ਅਕਾਰਨ ਹੀ ਛੁਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਢਿੱਡ ਪਾੜ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਵੀ ਤੋੜ ਦਿਤੀ। ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਚੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਹੂ ਵਗ ਤੁਰਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਝਰਨੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਆਪ-ਮੁਹਾਰਾ ਧਲ ਧਲ ਵਗ ਤੁਰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਕੁ ਘੰਟੇ ਦੇ

www.AKJ.Org

ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਸ ਜ਼ਖ਼ਮ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੀ ਕਿਰਨ ਜਿਹੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਏਥੇ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਭੈਅ ਵਾਲੇ ਨੇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਬੜਾ ਅਚੰਭਾ ਤੇ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਪੱਖ-ਪਾਤ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੇਕਿਰਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮਾੜਾ ਆਖਿਆ। ਸਗੋਂ ਜਨੂੰਨ-ਵੱਸ ਉਹ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਕਵਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰ ਗਈ।

ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਸਾਦ–

ਇਹ ਘਟਨਾ ਇੰਜ ਵਾਪਰੀ ਕਿ ਇਨਾਇਤੁਲਾ ਖਾਨਿ-ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਤਸੱਦੀ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਦੇ ਪੁਤਰ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ. ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਧਰਮ-ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀਤਲਾ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਗਾਉਂਦੇ ਤੇ ਢੋਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਸੀਤਲਾ ਦੇਵੀ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਕਟੜ ਮੌਲਵੀ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਨਾਂ ਉਤੇ ਦੁਹਾਈ ਮਚਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਕੁਫ਼ਰ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਰੌਲਾ ਸੁਣ ਕੇ ਤੇ ਵੇਖਾ-ਵੇਖੀ ਹਮੂੰ ਤੁਮਹੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੱਖ ਕੁ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਜੁਲਾਹੇ, ਮੋਚੀ ਤੇ ਅਰਾਈਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ਸਾਦੀਆਂ ਦਾ ਮੋਢੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਲੇਖਾਕਾਰ ਦਾ ਮਿੱਤਰ ਇਕ ਵਰਦੀ ਬੇਗ ਨਾਮੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਮੌਲਾਣਿਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਭਾਵੇਂ ਨਿਰੋਲ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਸੀ, ਪਰ ਮੁਲਾਣਿਆਂ ਰੰਗ ਇਹ ਦਿਤਾ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਹੋਣ ਜਾਂ ਸਿਖ, ਹਨ ਤਾਂ ਕਾਫ਼ਰ ਹੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬਰਬਾਦੀ ਕਰੋ।

ਜਿਸ ਨੇ ਰਿਆਇਆ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕਤਲਾਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੌਲਾਣਿਆਂ ਇਸ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਦੀ ਫਾਹੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਗਲ ਵੀ ਪਾ ਦਿਤੀ। ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਗਲ ਤੇ ਕਟੜ ਪੰਥੀਆਂ ਤੋਂ ਕੌਣ ਬਚਾਵੇ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੱਛਰੇ ਫ਼ਸਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਿਹੱਥੇ ਅਤੇ ਬੇਆਸਰਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਲੁਟਣਾ ਮਾਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਡਰਦਿਆਂ ਦੀ ਕੀ ਤਾਕਤ, ਜੋ ਅਗੋਂ ਹੱਥ ਚੁੱਕਣ, ਚੁਪ ਚਾਪ ਸਾਰੇ ਨਿਰਾਦਰ ਸਹਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਲੋ ਪਲੀ ਇਹ ਭੜਕੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਵਧਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਹੱਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਲੇ ਨੂੰ ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਕਛਵਾਹਾ ਅਤੇ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬੁੰਦੇਲਾ, ਜੋ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਲੋਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਸਨ, ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਖਿਆ-ਹੀਣਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਹਿੰਦੂ ਆਬਾਦੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮੁਕਾ ਹੀ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸਮੇਂ ਦੋਹਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕ ਚੰਗੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ ਮੱਲ ਲਈ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਢੋਲ ਵਜਾ ਕੇ ਢੰਡੋਰਾ ਪਿਟਵਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆ ਜਾਣ, ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਛਡ ਦਿਤੀ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸਿਝਣ ਖ਼ਾਤਰ ਲੜਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਕ ਝੜਪ ਵਿਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫ਼ਸਾਦੀਆਂ ਦੀ ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ ਹੋਈ। ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਿਗੜਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਭਾਂਪ ਲਿਆ ਤੇ ਸੂਬੇ ਅਸਲਮ ਬੇਗ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਰੌਲੇ ਦੀ ਅੱਗ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਕਰੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੱਲ ਵੱਸੋਂ ਵਧ ਜਾਏਗੀ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੁਣ ਉੱਚਾ ਸੀ। ਨਾਜ਼ਮ ਨੇ ਇਹ ਸਲਾਹ ਮੰਨ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਠੰਡ-ਠੰਡੋਲਾ ਕਰਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ।[2]

"ਤਾਰੀਖ਼-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹੀ" ਦਾ ਕਰਤਾ ਅਗੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਸਮਝੀ ਦੇ ਗੁਸੇ ਮੂਰਖ ਕਟੜਾਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਜਾ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਜੋ ਫ਼ਸਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪੁਜ ਕੇ ਬੜਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਨੀਚ

www.AKJ.Org

ਤੇ ਸੁਆਰਥੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੁਖਣਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰ ਸਕਣੇਂ, ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਆਏ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਤੇ ਹਦੀਸ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਸੀਹਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਮੁੜ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲਸ਼ਕਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਮੁਨਾ ਦੇਣ ਤੇ ਅਗੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਿੰਦੂ ਦਾੜ੍ਹੀ ਨਾ ਰਖੇ। ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੇਸ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਹੀ ਪਛਾਣ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ। ਗ਼ੁਲਾਮ ਹੁਸੈਨ ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਕਿਤਾਬ "ਸੀਅਰੁਲ ਮੁਤਾਖ਼ਰੀਨ" ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਮੌਤ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਤੇ ਭੈਅ ਵੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਦਿਸਦਾ ਹੋਵੇ, ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾੜ੍ਹੀ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿਸੇ ਦੇ ਭੀ ਰੋਮ ਨਹੀਂ ਕਟਵਾਉਣ ਜਾਂ ਮੁਨਾਉਣਗੇ।

ਇਸ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਨੇ ਇਹ ਰੰਗ ਫੜਿਆ ਕਿ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਵੀ ਬੁਰੀ ਗਤ ਬਣੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਲੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਕੇਸ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਮੁੰਨਣ ਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੀ ਕੀਤਾ, ਜ਼ਰਾ ਸ਼ਾਹ ਜਹਾਨਾਬਾਦ ਦੇ ਫ਼ੌਜਦਾਰ ਯਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਕਲੰਦਰ ਦੇ "ਦਸਤੂਰੁਲ ਇਨਸ਼ਾ" ਅਤੇ ਰੁਕਾਤਿ-ਅਮੀਨੁ ਦੌਲਾ ਦੇ [3]ਪੰਜਵੇਂ ਰੁਕੇ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਸਵੀਰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਜਿਸ ਦਿਨ ਨਾਨਕ-ਪ੍ਰਸਤਾਂ (ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ–ਸਿਖਾਂ) ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀਤੇ ਬੁਰੇ ਕੰਮਾਂ (ਮਾੜੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ) ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ, ਓਸੇ ਦਿਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਹੀ ਲਸ਼ਕਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਮੁੰਨ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਉਜਾਗਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਕਿ ਕੋਈ ਬੇਦੀਨ (ਗ਼ੈਰ-ਮੁਸਲਿਮ, ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ) ਦਾੜ੍ਹੀ ਲੰਮੀ ਨਾ ਵਧਾਏ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਲੰਮੀ ਰਖੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲਾ ਮਿਲ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਫੜ ਕੇ ਪੁਟ ਦਿਤੀ ਜਾਏ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਸਾਰੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੂ ਫੈਲਾ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਕੰਪੂ ਵਿਚ ਇਸ ਹੁਕਮ ਉਤੇ ਅਮਲ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਕਲ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦੇ ਕਦੋਰ ਸਰਦਾਰ (ਕਦਾਵਰ, ਵੱਡਿਆਂ ਕੱਦਾਂ ਵਾਲੇ ਭਲਵਾਨ) ਨਾਈਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਈ, ਚੂੜ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਗੰਦਗੀ ਢੋਣ ਵਾਲੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਗੰਦਾ ਪਲੀਦ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਗਲੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਪਏ ਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਲੰਮੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲੇ ਬੇਦੀਨ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ, ਫੜ ਕੇ ਬੜੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਤੇ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਮੁੰਨ ਦੇਂਦੇ, ਉਸ ਦੀ ਪਗੜੀ ਤੇ ਲਿਬਾਸ ਲਾਹ ਲੈਂਦੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਜਾਣਕਾਰ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਫ਼ੁਰਮਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ) ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਜਾਣੂ ਉਘੇ ਹਿੰਦੂ ਆਪਣੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਘਰੀਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੁਨਵਾ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਖ਼ਿਦਮਤ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਇਹ ਗੱਲ ਜ਼ੋਰ ਫੜਦੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਓਦੋਂ ਤਕ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧਦੀ ਗਈ ਜਦ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਡੇਰਾ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਲਾਗੇ ਜਾ ਪੁਜਾ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਮੁਬਾਰਕ ਰਸਮ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਾਦਰ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਪੁਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਬੇਦਾਰ ਅਸਲਮ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਫ਼ਸਾਦਾਂ ਨੂੰ ਠਲ੍ਹ ਪਾ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆਂ ਮੁੰਨੇ ਜਾਣ ਤੇ ਆ ਕੇ ਗੱਲ ਰੁਕ ਗਈ। ਕੁਝ ਅਮਨ ਵਰਗੀ ਸਥਿਤੀ ਬਣ ਗਈ। ਪਰ ਸਿੱਖਾਂ ਉਤੇ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਢਹਿੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਖਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਈ। ਹਿੰਦੂ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਪੇਂਡੂ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਗਾਹੀਏ ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਜ਼ਾਤ ਧਰਮ ਵਲੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਗੋਭਾ ਜਿਹਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਝਟ ਦਾੜ੍ਹੀ ਮੁੱਛ ਤੇ ਕੇਸ ਮੁਨ੍ਹਾ ਕੇ

www.AKJ.Org

ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਸਿਖ ਤਾਂ ਇੰਜ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨ ਜਾਇਦਾਦ ਨਾਲੋਂ ਧਰਮ ਪਿਆਰਾ ਸੀ। ਸਭ ਪੱਗ-ਬੰਨ੍ਹ ਜੰਗਲ-ਬੇਲੀਂ ਹੋ ਬੈਠੇ। ਕੁਝ ਮਨਚਲੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਗਰੋਹ ਬਣਾ ਕੇ ਮਾਰਾਂ ਧਾੜਾਂ ਕਰ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲਾਉਣ ਲਗੇ। ਜੋ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜੁਸ਼ੀਲੇ ਤੇ ਸਿੱਡੇ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਹ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਦਲ ਵਲ ਧਾਈ ਕਰ ਕੇ ਜਾ ਮਿਲੇ।

ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਆਣ ਟਿਕਿਆ ਸੀ, ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜਮੂੰ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦਖਣ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਚਾਲੇ ਪਾ ਗਿਆ। ਮੁਹੰਮਦ ਖ਼ਾਨ ਫ਼ੌਜ ਲੈ ਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਸੂਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਛੇ ਪੈਣ ਲਈ ਲਾਹੌਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ। ਹਾਂ ਜਦ ਉਸ ਨੂੰ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲਦੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਹੌਰੋਂ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦੇਂਦਾ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬੀਮਾਰ ਪੈਣਾ, ਪਾਗਲ ਹੋਣਾ, ਫਿਰ ਮੌਤ–

੧ ਜ਼ੀ-ਅਲਹਿੱਜਾ ੧੧੨੩ ਹਿਜਰੀ (੩੦ ਦਸੰਬਰ ੧੭੧੧) ਨੂੰ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਸਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਜਨਵਰੀ ੧੭੧੨ ਈ: ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਤਬੀਅਤ ਕੁਝ ਢਿਲੀ ਹੋਈ ਤੇ ਫਿਰ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਗੜਦੀ ਗਈ। ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿਚ ਨੁਕਸ ਪੈ ਜਾਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ। ਉਸ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇੰਜ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਵਹਿਮ (ਭਰਮ) ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਫ਼ਰਵਰੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਹਫ਼ਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਐਸੀ ਗੱਲ ਸਮਾਈ ਕਿ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਡੇਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੁੱਤੇ ਤੇ ਖੋਤੇ ਮਾਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਹਿੰਦੂ ਜੋਗੀਆਂ, ਸਾਧੂ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਢ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਹ ਪੁਰਾਣਾ ਵਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਤੇ ਓਦੋਂ ਰੋਂਦੇ ਹਨ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੀਮਾਰ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਵਹਿਮ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰੋਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸੈਂਕੜੇ ਕੁੱਤੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਮੀਨ ਦੀਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਤੰਬੂ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪਹੁ-ਫੁਟਾਲਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਆ ਕੇ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਤਰ ਕੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਜੰਗਲ ਬੇਲੇ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ, ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਉਧਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ, ਸੰਝ ਨੂੰ ਹਨੇਰਾ ਪਏ ਤੋਂ ਫਿਰ ਤਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਜਿਥੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਦ ਤਕ ਕੁੱਤੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲਾਗੂ ਰਿਹਾ, ਕੁੱਤੇ ਇੰਜ ਹੀ ਕਰਦੇ ਵੇਖੇ ਗਏ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਰੇ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬੰਦ ਹੋਇਆ।

ਜੋਗੀਆਂ ਸੰਨਿਆਸੀਆਂ ਉਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਆਫ਼ਤ ਆਈ। ੨੮ ਅਕਤੂਬਰ ੧੭੧੧ ਈ: ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਦਿਲੋਂ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਲਸ਼ਕਰ ਦੀ ਹੋਈ-ਬਹੋਈ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਖ਼ੁਫੀਆ ਤੌਰ ਤੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕਿਸੇ ਵਿਰੁਧ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼ਾਹੀ ਲਸ਼ਕਰ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਹਿੰਦੂ ਸਾਧੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕਢ ਦਿਤਾ ਜਾਏ। ਸੋ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂ ਲਸ਼ਕਰੋਂ ਕਢ ਦਿਤੇ ਗਏ।

੧੪ ਫਰਵਰੀ ੧੭੧੨ ਈ: (੧੭ ਮੁਹੱਰਮ ੧੧੨੪ ਹਿਜਰੀ) ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਆਖ਼ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਨਾਜ਼ਕ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਡੇ ਵਡੇ ਹਕੀਮਾਂ ਤੇ ਵੈਦਾਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ, ਪਰ ਰੱਬ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸੀ। ਆਖ਼ਰ ੨੧ ਮੁਹੱਰਮ

www.AKJ.Org

ਸੰਨ ੧੧੨੪ ਹਿਜਰੀ (ਸੰਨ ੬ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹੀ) ੧੭-੧੮ ਫ਼ਰਵਰੀ ਸੰਨ ੧੭੧੨ ਈ: ਦੀ ਵਿਚਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸ ਜਹਾਨ ਤੋਂ ਕੂਚ ਕਰ ਗਿਆ। ਲਾਸ਼ ਦਫ਼ਨਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਤਾਬੂਤ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤੀ, ਤੇ ਇਹ ਤਾਬੂਤ ਬਿਨਾ ਦਫ਼ਨਾਏ ਹੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਆਖ਼ਰ ਇਕ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਮਲਿਕਾ ਬੀਬੀ ਮਹਿਰ ਪਰਵਰ ਅਤੇ ਚੀਨ ਕਲੀਜ ਮੁਹੰਮਦ ਖਾਨ ਦੀ ਸੌਂਪਣਾ ਵਿਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਲੋਥ ਦਿਲੀ ਨੂੰ ਤੋਰੀ ਗਈ, ਜਿਥੇ ੫ ਮਈ ਨੂੰ ਅਪੜੀ। ਖ਼ੁਆਜਾ ਬਖ਼ਤਿਆਰ ਕਾਕੀ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਲਾਗੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਆਲਮਗੀਰ ਵਲੋਂ ਬਣਵਾਈ ਹੋਈ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਮਸੀਤ ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਦਬਿਆ ਗਿਆ।

ਤਖ਼ਤ ਲਈ ਭਾਈਆਂ ਵਿਚ ਲੜਾਈ–

ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਪਿਉ ਦਾਦਿਆਂ ਵਲੋਂ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਤਖ਼ਤ ਮੱਲਣ ਲਈ ਭਾਈਆਂ ਵਿਚ ਤਲਵਾਰ ਚਲੀ। ੪–੭ ਮਾਰਚ ਤਕ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਫ਼ਸੀਲੋਂ ਬਾਹਰ ਲੜਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਅਜ਼ੀਮੁਸ਼ਾਨ ਜਿਸ ਹਾਥੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੋਪ ਦਾ ਗੋਲਾ ਆਣ ਵਜਾ। ਇਹ ਫੱਟੜ ਹੋਇਆ ਹਾਥੀ ਏਨਾ ਬੇਕਾਬੂ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਰੌਂਦਦਾ ਹੋਇਆ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਤੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਜਾ ਛਾਲ ਮਾਰੀ। ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਡੁਬ ਕੇ ਮਰ ਗਏ। ੧੭–੧੮ ਮਾਰਚ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਜਹਾਨਦਾਰ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਕੀ ਭਰਾਵਾਂ ਜਹਾਨ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਰਫ਼ੀ-ਉ-ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ੧੯ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੁਗਲੀਆ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠਾ। ਆਪਣੇ ਤਿੰਨਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਅਮੀਰ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਸਹਿਮਤ ਸਨ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਕੈਦ ਕਰ ਲਏ। ਪਰ ਜਹਾਨਦਾਰ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਰਾਜ ਬਹੁਤੀ ਦੇਰ ਨਾ ਚਲ ਸਕਿਆ। ਦਸਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਇਸਦੇ ਭਤੀਜੇ ਫ਼ਰੁਖ਼ਸੀਅਰ, ਜੋ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਅਜ਼ੀਮੁਸ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਸੀ, ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਸੱਯਦ ਭਰਾਵਾਂ (ਹਸਨ ਅਲੀ ਤੇ ਅਬਦੁਲਾ) ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ੨ ਫ਼ਰਵਰੀ ੧੭੧੩ ਈ: ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਵਾ ਕੇ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਬੈਠਾ।

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਹਾੜਾਂ ਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ
ਤੇ ਸਢੌਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਫਿਰ ਸਿਖ ਰਾਜ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨਾ–

ਮੁਹਮਦ ਅਮੀਨ ਖ਼ਾਨ ਭਾਵੇਂ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਲ ਤਾਂ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਜੰਮੂ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮੌਤ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਮਿਲੀ। ਇਹ ਆਦਮੀ ਜਹਾਨਦਾਰ ਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤਖ਼ਟ-ਨਸ਼ੀਨੀ ਲਈ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਭਰਾ-ਮਾਰੂ ਲੜਾਈ ਅਵੱਸ਼ ਹੋਣੀ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ ਕਾਇਮ ਰਖਣ ਲਈ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁਧ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚੇ ਛਡ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹੱਥ ਪੈਰ ਪਸਾਰਨ ਅਤੇ ਖੁਸੀ ਹੋਈ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦਾ ਸੋਹਣਾ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਮੁਗ਼ਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਫਰਾ ਤਫਰੀ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਮੱਚੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਹਰ ਛੋਟਾ ਵਡਾ ਅਫ਼ਸਰ ਤੇ ਆਮਲ ਰਾਜ ਵਿਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਅਮਨ ਅਮਾਨ ਬਣਾਈ ਰਖਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਉੱਲੂ ਸਿਧਾ ਕਰਨ ਦੀ ਫ਼ਿਕਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਮੁਲਕ ਜਾਏ ਭਾੜ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਜੀ ਲਾਭ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮੁਲਕ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਥਾਨ ਛਡ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਅੱਪੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਸ ਦੀ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਝਟ ਪਟ ਸਢੌਰੇ ਉਤੇ ਕਬਜਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਫੁਰਤੀ ਤੇ ਕੜਕ ਆਸਮਾਨੀ ਬਿਜਲੀ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਹ ਓਬੜ ਖੋਬੜ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਖੱਡਾਂ ਘਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਗਾਹੀ ਫਿਰਦਾ, ਵਿਚੋਂ ਹਵਾ ਦੇ ਬੁੱਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਢੌਰੇ ਤੇ ਆਪਣਾ ਪੰਜਾ ਕੱਸ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ, ਜੋ ਪਿਛਲੀ

 [ਬਾਕੀ ਦੇਖੋ ਸਫ਼ੇ ੨੪ ਹੇਠ]

www.AKJ.Org

ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ

[ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ]

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ–

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦਿਤੀ ਗਈ, ਪਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੱਦੀ ਉਤੇ ਬੈਠਣ ਉਪਰੰਤ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਮੀਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਸੰਸਾਰਕ ਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ ਅਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਮੁਖਤਾ ਤੇ ਅਗਵਾਈ ਦੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਾ ਜੋੜ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਪਹਿਨਣਾ ਨਾ-ਕੇਵਲ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਹੀ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਵਿਹਾਰਕ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤੀ ਦਾ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਰੂਪ ਵੀ।

ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਸੰਕਲਪ ਹੈ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਮਨੁਖੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਪੂਰਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਅਮਲੀ ਤੇ ਵਿਹਾਰਕ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ, ਇਕੋ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿਚ, ਦਿਆਲੂ ਪੁਰਖ ਤੇ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਨੁਖ, ਜੋ ਉਸ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਦਾ ਅਕਸ ਹੈ ਤੇ ਉਸੇ ਦੀ ਇਕ ਚਿੰਣਗ ਹੈ, ਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜੀਵਨ-ਲਕਸ਼ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਕੋ ਜੀਵਨ-ਰਾਹ ਹੈ। ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਸੰਗਮ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੱਥ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਵੇਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਜੀਵਨ-ਧਾਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਐਸੀ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਧੂਰੀ ਤੇ ਅਪੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮੰਨੇ ਨਿਯਮ, ਜੀਵਨ-ਘੋਲ (Struggle for existence) ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਅਸੂਲ "ਜੀਉ ਤੇ ਜੀਉਣ ਦਿਓ" ਦਾ ਸੰਗਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦਾ ਜੋੜ ਹੈ,ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਰਸਤੇ ਹੀ ਮਨੁਖੀ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪਰਮ ਉਦੇਸ਼ ਜੀਵ ਜਗਤ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ।

ਵਿਹਾਰੀ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਸੰਤ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਭਗਤ, ਭਾਵੇਂ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਹੋਵੇ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਸਨਕ ਹਾਕਮ, ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੀ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਸਿਖਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਪੀਰੀ ਧਰਮ ਹੈ ਤਾਂ ਮੀਰੀ ਇਸ ਦੀ ਧਿਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਰਮ 'ਦਲੇਂ ਮਲੇਂ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਜੇਕਰ ਮੀਰੀ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਤੇ ਮਨੁਖੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸਿਖਰ, ਭਾਵ, "ਰਾਜ ਸੱਤਾ" ਹੈ ਤਾਂ ਪੀਰੀ, ਦਇਆ, ਮਨੁਖੀ ਬਰਾਬਰੀ, ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਰੂਪ ਬਣਦੀ ਹੋਈ, ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਦਾ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਰਹਿਨੁਮਾ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਦਾ ਧੁਰਾ ਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰਾਜ-ਸੱਤਾ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਕਤ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਇਨਸਾਫ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੀ, ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁਖੀ ਜੀਵਨ ਤੇ ਮਨੁਖੀ ਸੰਬੰਧ ਤਾਕਤ ਤੇ ਸਿਦਕ-ਦਿਲੀ (ਸਚਾਈ), ਭਾਵ, ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਭਗਤੀ ਜਾਂ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਜੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਗੇ ਨਹੀਂ ਟੁਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਵਾਨੀ ਚਾਲੂ ਰਖਣ ਲਈ, ਧਰਮ ਦਾ ਬੀਜਣਾ ਤੇ ਬੁਰਾਈ ਦੇ ਅੜਿਕੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਕੰਮ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਕਰਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦਾ ਜੋੜ, ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਚੰਗਿਆਈ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਦੀ ਦੂਹਰੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਰੂਪ ਹੈ।

ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਜਿਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪੀਰੀ, (ਭਗਤੀ), ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਤੇ ਸੰਤਪੁਣੇ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ–ਮੀਰੀ ਦੁਆਰਾ ਰਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਇਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਮੀਰੀ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ

www.AKJ.Org

ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸੰਜਮ ਵਿਚ ਰਖਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਾਨਵੀ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਢਾਡੀਆਂ ਨੱਥਾ ਤੇ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਕੀਤਾ ਹੈ—

ਦੋ ਤਲਵਾਰੀਂ ਬਧੀਆਂ, ਇਕ ਮੀਰ ਦੀ ਇਕ ਪੀਰ ਦੀ।
ਇਕ ਅਜ਼ਮਤ ਦੀ ਇਕ ਰਾਜ ਦੀ, ਇਕ ਰਾਖੀ ਕਰੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ।
ਹਿੰਮਤ ਬਾਹਾਂ ਕੋਟ ਗੜ੍ਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬਲਖ਼ ਬਖ਼ੀਰ ਦੀ।
ਨਾਲ ਸਿਪਾਹੀ ਨੀਲ ਨਲ ਮਾਰ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਕਰੇ ਤਗ਼ੀਰ ਦੀ।
ਪੱਗ ਤੇਰੀ ਕੀ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ।

ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਇਸ ਸੰਗਮ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀ, ਕਰੋੜਾਂ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਜਿੰਨੀ ਹਿੰਮਤ ਆ ਗਈ, ਉਥੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਤੇ ਸੰਤ ਸੁਭਾਉ ਤੋਂ ਉਸਰੇ ਮਾਨਵੀ ਆਧਾਰ, ਭਾਵ, ਪੀਰੀ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਦਰਾਜ਼ ਦੇ, ਬਲਖ਼ ਬੁਖ਼ਾਰੇ ਤਕ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਮਹਾਨ ਗੁਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਉਹ ਦੁਸ਼ਟ ਨੂੰ ਪਾਇਮਾਲ ਕਰਦੇ, ਉਥੇ ਉਸ ਦੀ ਕਾਇਆਂ-ਕਲਪ ਵੀ ਕਰਦੇ। ਉਸ ਵਿਚ ਬਦੀ ਤੇ ਦੁਸ਼ਟਤਾ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਨੇਕੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਆਇਆ ਪੈਂਦੇ ਖ਼ਾਨ, ਜਦ ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਤੜਫ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਢਾਲ ਨਾਲ ਛਾਂ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਪਹੁੰਚਾਈ। ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਮੀਤ ਸਮਾਨ ਸਮਝਣਾ ਮੀਰੀ ਤੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਜੋੜ ਦਾ ਕਮਾਲ ਸੀ।...

ਦਇਆ ਤੇ ਖਿਮਾ ਦੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ, ਜੋ ਪੀਰੀ ਦਾ ਲਕਸ਼ ਹਨ, ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਾਜ-ਸਤਿਆ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਅਤੰਕ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਡਰਾਵਾ ਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ, ਬਦੀ ਤਾਂ ਵਸਦੀ ਹੈ ਪਰ ਮਾਨਵਤਾ ਮਰਦੀ ਹੈ, ਧਰਮ ਸੁੰਗੜਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਮੀਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਪੀਰੀ ਜੁੜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਹਾਂ ਵਿਚ ਉਚੀ ਸ਼ਾਨ ਸੀ, ਉਥੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੀਰੀ ਜੁੜੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਗੁਰ ਭਾਰੀ" ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਪੰਜ ਪਿਆਲੇ ਪੰਜ ਪੀਰ ਛਟਮ ਪੀਰ ਬੈਠਾ ਗੁਰ ਭਾਰੀ॥ (ਵਾਰ ੧, ਪਉੜੀ ੪੮)

ਚੂੰਕਿ ਮੁਖ ਉਦੇਸ਼ ਪੀਰੀ ਹੈ, ਮੀਰੀ ਇਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੀਰੀ ਨੂੰ ਹਰ ਹਮੇਸ਼ ਪੀਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਰਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਵਜੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਮੂੰਹ ਹਰਿਮੰਦਰ ਵਲ ਰਖਿਆ, ਜੋ ਰੂਹਾਨੀਅਤ, ਨੇਕੀ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਤੇ ਮਨੁਖੀ ਬਰਾਬਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਤੇ ਹਰਿ-ਪ੍ਰਭ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਹਰਿ-ਪ੍ਰਭੂ-ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖ ਕੇ ਹੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ, ਜੋ ਸਾਰੀ ਮਨੁਖਤਾ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਭਲਿਆਈ ਲਈ ਹੋਣ, ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹੋਣ।......

ਪ੍ਰਸਿਧ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਡਾਕਟਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਸੰਤ ਸਮਰੱਥ ਰਾਮਦਾਸ ਦੀ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਜੋ ਵਿਥਿਆ ਦਸੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਖ਼ਾਸ ਮਹੱਤਵ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਸਮਰੱਥ ਰਾਮਦਾਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ, ਉਹ ਤਾਂ ਫ਼ਕੀਰ ਸਨ, ਪਰੰਤੂ ਤੁਸੀਂ "ਫ਼ਕੀਰੀ ਕੀ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਠਾਠ ਬਾਠ ਕੀ ?" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, "ਜ਼ਾਹਿਰ ਮੀਰੀ, ਬਾਤਨ ਫ਼ਕੀਰੀ।" ਫਿਰ ਜਦ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ, "ਗ਼ਰੀਬ ਕੀ ਰਖਿਆ ਤੇ ਜਰਵਾਣੇ ਕੀ ਭਖਿਆ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਦੀਨ ਦੁਖੀ ਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਦੀ ਰਖਿਆ ਅਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰ ਦਾ ਨਾਸ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਾ ਦੂਹਰਾ ਮੰਤਵ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮਰੱਥ ਰਾਮਦਾਸ ਇੰਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਯੇਹ ਬਾਤ ਮੁਝੇ ਭਾਵਤੀ ਹੈ।"..... ['ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ]

www.AKJ.Org

ਸਵਯੇ ਅਤੇ ਸਵਈਏ

[ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੱਜਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ੬੧੮-ਗੋਬਿੰਦਪੁਰੀ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-੧੯]

ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤਾਂ ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਅਗੋਚਰ ਹੈ ਹੀ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਰਹੱਸ ਵੀ ਸਾਡੇ ਬੋਧ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾ ਹੀ ਉਕਾਈਆਂ ਜਾਂ ਟਪਲਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰਚੇ ਸਵਯਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਸਵਈਆਂ ਨੂੰ ਗਹੁ ਨਾਲ ਤੱਕੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖ ਬਾਕ੍ਯ ਮਹਲਾ ਪ" ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਉਚਾਰੀ ਗਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ "ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਪੰਜਵੇਂ ਕੇ ਪ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਆਂ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਵੀ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਰਾਦਤਨ ਨਿਤਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ਬਦ 'ਸਵਯੇ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ 'ਸਵਈਏ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਦਾ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏਥੇ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਕੁਛ ਚੋਟੀ ਦੇ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਅਸਾਵਧਾਨੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ।

ਗੁਰਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਵਯਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦਰਸਾਉਂਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਬ-ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ, ਅਤੁੱਲ ਭੰਡਾਰ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾ, ਹਰਤਾ, ਅਦੁੱਤੀ, ਅਨੂਪਮ, ਸਰਬ ਗੁਣਾਂ ਭਰਪੂਰ, ਪਰ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹਿ ਕੇ ਗਾਵਿਆ ਹੈ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਅਭੇਦ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਸਮਸਤ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤੀ ਛੁਹ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਗੇੜ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ ਤੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਹਜ਼ੂਰ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ :–

ਬਲਿਓ ਚਰਾਗੁ ਅੰਧ੍ਯਾਰ ਮਹਿ, ਸਭ ਕਲਿ ਉਧਰੀ ਇਕ ਨਾਮ ਧਰਮ ॥
ਪ੍ਰਗਟੁ ਸਗਲ ਹਰਿ ਭਵਨ ਮਹਿ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥੯॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੮੭)

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜੀਵ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ. ਗ਼ਫਲਤ, ਭਟਕਣ, ਬੇਬੁਨਿਆਦੀ ਦੇਹ, ਭਰਮ, ਬੰਧਨ, ਹੰਕਾਰ, ਅਕ੍ਰਿਤਘਣਤਾ, ਕਪਟ ਤੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਕੇ ਸਰਬ-ਰੋਗ-ਖੰਡਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾ, ਸਾਧਾਰਨ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗ ਪਗ ਇਕ ਸਾਲ ਅਖੌਤੀ ਸਾਧੂ-ਸੰਤਾਂ ਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ, ਤਪੱਸਵੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਸੌਟੀ ਨਾਲ ਪਰਖਿਆ। ਨਿਰਾਸਿਆਂ ਦੇ ਮਸਤਕ ਤੇ ਰਹਿਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਦੈ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਟਕਣ ਦਾ ਪੰਧ ਮੁੱਕ ਗਿਆ ਤੇ ਪਿਆਸੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰਿ-ਰਸ-ਦਾਤਾ ਪੂਰਨ ਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਅਸਲੀ ਹੀਰੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ, ਉੱਜਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੁੱਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਵਈਏ ਰਚ ਕੇ, ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਮੁੱਲ ਪੁਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਣ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਬਣ ਕੇ ਅਮਰ ਹੋ ਗਏ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਭੱਟ ਮਹਾਨ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਿੱਜੀ ਲਾਭ ਜਾਂ ਲੋਭ ਤੋਂ

www.AKJ.Org

ਨਿਰਲੇਪ ਹੋਣ ਦੇ ਫਲ-ਸਰੂਪ ਇਕ ਐਸੀ ਚਸਮ-ਦੀਦ ਗਵਾਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੱਤਕਥਨੀ ਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ ਦਾ ਰੰਚਕ ਮਾਤਰ ਵੀ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਤੰਤਰ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਤਬੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਭੱਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਈ ਉਸਤਤਿ ਵਿੱਦਵਤਾ-ਭਰਪੂਰ ਤੇ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਜੀਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ ਸਦੀਵੀ ਤਸਵੀਰ ਹੈ।

ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰਾਮ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਮ, ਨਾਮ-ਰਸ, ਨਾਮ ਜੱਪਣ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ, ਅਸਲੀ ਉੱਦਮ, ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਸਹਜ ਅਵਸਥਾ ਅਤੇ ਸੁੰਨ-ਸਮਾਧੀ ਬਾਰੇ ਜਿਹੜੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਪਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਅਥਾਹ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਆਪਣੀ ਗਿਆਨ-ਭਰਪੂਰ-ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਪਹਿਨਾਉਣ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮੇ ਦਾ ਵੀ ਸੂਚਕ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੇ ਗੰਜ ਤੋਂ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਸੁਰਤੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੂਹਾਨੀ ਤੇਜ ਪਰਤਾਪ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦੀਦਾਰ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰੀਵਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਭੱਟ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :–

ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਧਿਆਨ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਤਿਹੁ ਲੋਗ ਪ੍ਰਗਾਸੇ ॥
ਦੇਖਤ ਦਰਸੁ ਭਟਕਿ ਭ੍ਰਮੁ ਭਜਤ ਦੁਖ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖ ਸਹਜ ਬਿਗਾਸੇ ॥੬॥ (ਪੰਨਾ ੧੪੦੪)

ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ "ਕੁੰਡਲਨੀ" ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਅਧੂਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਏ ਅਨੇਕਾਂ ਹੱਠੀਆਂ-ਤਪੀਆਂ ਨੂੰ ਤਕਿਆ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨੂੰ ਵੀ ਘੋਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਕੀਕਤਨ ਮਨਮਤੀ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਕ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰੀ ਪਾਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ, ਉਪਕਾਰ ਭਰਿਆ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਉਗਮਿਆ, ਤੇ ਮਨ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਲਗਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਪਰ ਏਥੇ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰੌ ਹੀ ਪਲਟ ਗਈ। ਭੱਟਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸੰਗਤ ਕੀ ਮਿਲੀ, ਪਿਆਸਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਸਵਾਂਤੀ ਬੂੰਦ ਪੈ ਗਈ। ਹਕੀਕੀ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਭਿੱਜੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਕੇ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਵਿਚ ਸੱਪ ਵਾਂਗਰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕੁੰਡਲ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਤੀ ਕੁੰਡਲਨੀ, ਆਪਣੀ ਨੀਂਦਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੁਖਮਨਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਛੇ ਚੱਕਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਦੀ ਹੋਈ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ–

"ਉਲਟਤ ਪਵਨ ਚਕ੍ਰ ਖਟੁ ਭੇਦੇ..."॥੧॥੪੭॥ (ਪੰਨਾ ੩੩੩)

ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਘਟ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਸਦਕਾ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਕੜ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਗਮਗਾ ਉਠਿਆ, ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਦਸਵੇਂ-ਦੁਆਰ-ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉੱਚੀ ਅਵਸਥਾ ਨਾ ਮਾਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਗੁਰਬਾਣੀ ਬਣ ਗਈ? ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ਸ਼ ਸਤਾ ਬਲਵੰਡ ਉਤੇ ਵੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਗੁਰ-ਸੰਗਤ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਕੁੰਡਲਨੀ ਦੇ ਸੁਲਝਣ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਵਾਸਤਵਕ ਸਰੂਪ ਇਹ ਹੈ–

ਜਿਨਹੁ ਬਾਤ ਨਿਸਚਲ ਧ੍ਰੂਅ ਜਾਨੀ ਤੇਈ ਜੀਵ ਕਾਲ ਤੇ ਬਚਾ ॥
ਤਿਨ੍ ਤਰਿਓ ਸਮੁਦ੍ਰੁ ਰੁਦ੍ਰੁ ਖਿਨ ਇਕ ਮਹਿ ਜਲਹਰ ਬਿੰਬ ਜੁਗਤਿ ਜਗੁ ਰਚਾ ॥
ਕੁੰਡਲਨੀ ਸੁਰਝੀ ਸਤ ਸੰਗਤਿ ਪਰਮਾਨੰਦ ਗੁਰੂ ਮੁਖਿ ਮਚਾ ॥
ਸਿਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬੁ ਸਭ ਊਪਰਿ ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰੰਮ ਸੇਵੀਐ ਸਚਾ ॥੫॥ (ਭੱਟ ਗਯੰਦ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੨)

ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਅਲੌਕਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਪਦਮ, ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਿੱਧੀ ਅਤੇ ਸਨਮੁਖ ਸਿੱਧੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਗਿਆ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕਰਾਮਾਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੁਤੰਤਰ ਤੇ ਆਪ-ਹੁਦਰੀ ਨਹੀਂ, ਆਤਮਕ

www.AKJ.Org

ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ–

ਨਵਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਤਾ ਕੀ ਦਾਸੀ ॥
ਸਹਜ ਸਰੋਵਰੁ ਮਿਲਿਓ ਪੁਰਖੁ ਭੇਟਿਓ ਅਬਿਨਾਸੀ...॥੭॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯੭)

ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ, ਕਈ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ, ਆਤਮ ਗਿਆਨ, ਲਿਵ, ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ, ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ, ਅਮਰ ਪਦ ਤੇ ਪਾਰਸਮਈ ਛੁਹ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ਬੁੱਧੀ, ਆਤਮਾ ਤੇ ਮਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਹੋਈ ਤਬਦੀਲੀ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਕੰਵਲ ਫੁੱਲ ਖਿੜਨੇ ਦੇ ਅਦਭੁਤ ਚਮਤਕਾਰ ਤੇ ਹਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਉਲੀਕਿਆ ਹੈ–

ਸਤਿਗੁਰ ਮਤਿ ਗੂੜ੍ਹ ਬਿਮਲ ਸਤਸੰਗਤਿ ਆਤਮੁ ਰੰਗਿ ਚਲੂਲੁ ਭਯਾ ॥
ਜਾਗ੍ਯਾ ਮਨੁ ਕਵਲੁ ਸਹਜਿ ਪਰਕਾਸ੍ਯਾ ਅਭੈ ਨਿਰੰਜਨੁ ਘਰਹਿ ਲਹਾ ॥...॥੩॥ (ਪੰਨਾ ੧੩੯੬-੯੭)

ਵੇਪਰਵਾਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਅਜਬ ਕੌਤਕ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਸੁਭਾਗਾ ਕਾਰਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਅਤੇ ਆਕਾਰੀ ਸਰੂਪ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਗਾਵਣ ਦਾ ਮਾਣ ਭੱਟਾਂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਪੀੜਾ, ਨਿਰਾਸਤਾ ਦਾ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਂ ਪਿਆਸੇ ਦੀ ਤੜਪ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਵਿਚ ਦੈਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਪਸਾਰੇ, ਨਾਮ ਸੁਗੰਧੀ, ਰੱਬੀ ਜੋਤਿ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਅਵਸਥਾ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਦਾ ਉਮਡ ਉਮਡ ਪੈਂਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

[੧੯ ਸਫ਼ੇ ਦੀ ਬਾਕੀ]

ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਮਾਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਵਾ ਲਈ। ਇਹ ਜਗ੍ਹਾ ਫਿਰ ਅਗਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਉਸ ਉਤੇ ਲਹਿਰਾਉਣ ਲਗ ਪਿਆ।

ਫੁਟ ਨੋਟ ਤੇ ਹਵਾਲੇ

੧ ਤਾਰੀਖ਼-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹੀ, ਪੰਨਾ ੨੨੩-ਅ
੨ ਤਾਰੀਖ਼-ਏ-ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹੀ, ਪੰਨਾ ੨੨੩-ਅ, ੨੨੪-ਅ

ਰੁੱਕਾਅ ਪੰਜਵਾਂ

੩. ਕੈਫ਼ੀਅਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਜਹਾਨ ਮਦਾਰ ਈਂ ਅਸਤ ਹਮਾਂ ਰੋਜ਼ ਕਿ ਨਾਨਕ-ਪ੍ਰਸਤਾਂ ਬ-ਸਜ਼ਾਇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ੀਰਾ ਸੀਰਤਹਾਏ ਰਸੀਦੰਦ ਹੁਕਮ ਕਜ਼ਾ ਸ਼ੇਅਮ ਸਦੂਰ ਯਾਫ਼ਤ ਕਿ ਰੀਸ਼-ਏ-ਹਿੰਦੂਆਂ ਉਰਦੂ-ਏ-ਮੁਅੱਲਾ ਯਕਸਰ ਤਰਾਸ਼ੰਦ ਵ ਬਮੂਬਜਾਤ ਇਬਲਾਗ਼ ਅਹਿਕਾਮ ਜਹਾਨ ਮੁਤਾਹ ਨਮਾਇੰਦ ਕਿ ਹੇਚ ਯਕੇ ਬੇਦੀਨੇ ਰੀਸ਼ ਦਰਾਜ਼ ਨਾ ਬਾਸ਼ਦ ਹਰ ਕਿਹ ਰਾ ਯਾਬੰਦ ਰੀਸ਼ਸ਼ ਬਰ ਕੁਨੰਦ। ਚੁਨਾਂਚਿ ਬਰ ਤਬਕ੍ਹ ਯਰਲੀਗ਼ ਕਜ਼ਾ ਤਬਲੀਗ਼ ਦਰ ਤਮਾਮੀ ਮੁਮਾਲਕ ਮਹਿਰੂਸਾ ਮਨਾਸ਼ੀਰ ਹਸਬੁਲ ਹੁਕਮ ਇਮਜ਼ਾ ਪਜ਼ੀਰਫ਼ਤ। ਦਰ ਹਜ਼ੂਰ ਤੁਰਫ਼ਾ ਸੁਹਬਤੇ ਰੂਏਦਾਦ ਕਿ ਸਰਹੰਗਾਨੇ ਦੇਵ ਸੀਰਤ ਦਰ ਕੂਚਾ ਵ ਬਾਜ਼ਾਰ ਸਰਤਰਾਸ਼ਾਂ ਹਮਰਾਹ ਵ ਆਬ ਕਸ਼ੀਫ਼ ਦਰ ਜ਼ਰੂਫ਼ ਕਨਾਸਾਂ ਨਜਾਸਤ ਦਸਤਗਾਹ ਹਰ ਕਿਹ ਮੀ ਯਾਫ਼ਤੰਦ ਬ-ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਰੀਸ਼ਸ਼ ਮੀ ਤਰਾਸ਼ੀਦੰਦ ਵ ਦਸਤਾਰ ਵ ਜਾਮਾ ਅਸ਼ ਮੀ ਕਸ਼ੀਦੰਦ ਮੁਤਸੱਦਿਆਨ-ਏ-ਸਰਕਾਰ-ਏ-ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਵ ਬਾਦਸ਼ਾਰ-ਜ਼ਾਦਾ-ਹਾਏ ਵ ਦੀਗਰ ਹਨੂਦ ਰੂ-ਸ਼ਨਾਸ ਦਰ ਖ਼ਾਨਾਹਾਏ ਖ਼ੁਦ ਰੀਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਦਰ ਹਜ਼ੂਰੀ ਆਮਦੰਦ ਅਲਹਾਸਲ ਈਂ ਹੰਗਾਮ੍ਹਾ ਬਾਲਾ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤ ਵ ਰੋਜ਼ ਬਰੋਜ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰਮੀ ਗਸ਼ਤ ਨਾਗਾਹ ਦੁਰ ਸਵਾਦ-ਏ-ਲਾਹੌਰ ਡੇਰਾ ਦੌਲਤ ਵ ਇਕਬਾਲ ਬਰਪਾ ਸ਼ੁਦ ਵ ਬਰਾਏ ਤਿਆਰੀਏ ਜਸ਼ਨ ਜਲੂਸ ਮੇਮਨਤ ਮਾਨੂਸ ਹੁਕਮ ਵਾਲਾ ਇੱਜ਼ ਨਫ਼ਾਜ਼ ਯਾਫ਼ਤ।

(ਰੁਕਆਤ ਅਮੀਨੁੱਦੌਲਾ-ਦਸਤੂਰੁਲ ਇਨਸ਼ਾਅ–੯-ਬੇ)

www.AKJ.Org

ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ

[ਸੂਬੇਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੁਜੋਂ]

ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਂ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ–

ਧਰਮ ਖੰਡ, ਗਿਆਨ ਖੰਡ, ਸਰਮ ਖੰਡ, ਕਰਮ ਖੰਡ ਅਤੇ ਸੱਚ ਖੰਡ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੰਡਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਿਆਣਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੰਡ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਵਖੋ ਵਖ ਪੜਾਉ ਹਨ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ "ਸੱਚਖੰਡ ਦਰਸ਼ਨ" ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦਿਬਯ-ਲਤੀਫ਼ੀ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਵਖੋ ਵਖ ਖੰਡ ਜਾਂ ਹਿਸੇ ਹਨ, ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤ-ਲੋਕ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਉਪਰੰਤ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਕਮਾਈ ਅਨੁਸਾਰ ਵਖੋ ਵਖ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਮਾਤ-ਲੋਕ ਦੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਅਕਲ ਚਕ੍ਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵੰਨਗੀ ਮਾਤਰ:–ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਰਾ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ੧੦੦ ਕਰੋੜ ਤਾਰੇ ਹਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਵਡੀਆਂ ਦੂਰਬੀਨਾਂ ਦੇ ਬਣ ਜਾਣ ਨਾਲ, ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਸਾਡੀ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਆਕਾਸ਼-ਗੰਗਾ ਵਰਗੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਆਕਾਸ਼-ਗੰਗਾਵਾਂ ਲਭੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਰ ਦੀਆਂ ਆਕਾਸ਼-ਗੰਗਾਵਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕਿਆ ਜ਼ਿਕਰ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ-ਲਗਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਆਕਾਸ਼-ਗੰਗਾ ਦੀ ਦੂਰੀ ਕਿਲੋ ਮੀਟਰਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਾਪੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਇਸ ਨੂੰ "ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਵਰ੍ਹਿਆਂ" ਦੇ ਨਾਪ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਪ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਜਾਂ ਰੌਸ਼ਨੀ ਇਕ ਸੈਕੰਡ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ, ਤਿੰਨ ਲੱਖ ੬੦ ਸੈਕੰਡ, ੬੦ ਮਿੰਟ, ੨੪ ਘੰਟੇ, ੩੬੫ ਦਿਨ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਗਿਆਰਾਂ ਖ਼ਰਬ, ਅੱਸੀ ਅਰਬ (੧੧, ੮੦, ੦੦, ੦੦, ੦੦, ੦੦੦) ਕਿਲੋ ਮੀਟਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਚੰਦ ਸਾਥੋਂ ਸਵਾ ਸੈਕੰਡ ਤੇ ਸੂਰਜ ਸਾਥੋਂ ੮.੩ ਮਿੰਟ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤੇ ਹੈ। ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਆਕਾਸ਼ ਗੰਗਾ ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਸਾਥੋਂ ਕੋਈ (੨੦) ਲਖ "ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਰ੍ਹੇ" ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਤੇ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਕਾਸ਼-ਗੰਗਾਵਾਂ ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ ਤਾਂ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ "ਸੱਚਖੰਡ ਦਰਸਨ" ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਆਕਾਸ਼-ਗੰਗਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਮਾਤ-ਲੋਕ, ਧਰਮ ਖੰਡ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ (ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ) ਹੈ। ਭਾਵ, ਧਰਮ ਖੰਡ, ਮਾਤ ਲੋਕ ਦੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਿਤਨਾ ਬੜਾ ਹੋਵੇਗਾ ? 'ਧਰਮ ਖੰਡ' ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਦੇ, 'ਗਿਆਨ ਖੰਡ' ਸਰਮ ਖੰਡ ਦੇ, 'ਸਰਮ ਖੰਡ' ਕਰਮ ਖੰਡ ਦੇ, ਤੇ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਸੱਚ ਖੰਡ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੈ। ਸੱਚ ਖੰਡ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਤਾਂ ਕਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਭੀ ਸਾਡਾ ਦਿਮਾਗ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦਾ, ਸਿਰਫ ਬੇਅੰਤ ਆਖ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। "ਸਚਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ" ਦੇ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿਖੇ ਹੈ।

ਕਈ ਸ਼ੰਕਾ-ਵਾਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੋ ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ-ਦੇਸੀ, ਭਾਵ, ਸਿਰਫ ਸੱਚ ਖੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ? ਅਸਲ ਵਿਚ–

"ਕਰਤੇ ਕੀ ਮਿਤਿ ਕਰਤਾ ਜਾਣੈ ਕੈ ਜਾਣੈ ਗੁਰੁ ਸੂਰਾ ॥੩॥

ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੧ ਓਅੰਕਾਰੁ, ਪੰਨਾ ੯੩੦

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ

www.AKJ.Org

ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ੪੨ ਲਖ ਜੂਨੀ ਧਰਤੀ ਤੇ, ੪੨ ਲਖ ਜੂਨੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਰਤੀ ਤੇ ਦਰਿਆ ਵਗਦੇ ਹਨ, ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਦਰਿਆ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਰੌਆ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਰੌਆਂ ਗਰਮ ਤੇ ਕੁਝ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਬਾਕੀ ਪਾਣੀ, ਇਕ-ਸਾਰ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਈਂ ਗਰਮ ਤੇ ਸਰਦ ਰੌਆਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਤਿ ਦੀ ਧੁੰਧ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ, ਨੀਊ ਫ਼ਾਊਂਡਲੈਂਡ ਦਾ ਟਾਪੂ ਇਸ ਦੀ ਪਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੌਆਂ ਵਿਚ ਭੀ ਕਰੋੜਾਂ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਵਸਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਜੇ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤਾਂ ਉਹ ਰੌ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਿਤੇ ਵਖ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਦਰੁਸਤ ਨਹੀਂ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਰੌ' ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ 'ਰੌ' ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਹੀ ਅੰਦਰ ਹਨ, ਕਿਤੇ ਵੱਖ ਨਹੀਂ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ **ਕੁਲ ਕਾਇਨਾਤ; 'ਸੱਚ ਖੰਡ' ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੈ**–"ਸੱਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਰੁ", **ਸਾਰਾ ਸਥੂਲ ਤੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸੰਸਾਰ "ਨਿਰੰਕਾਰ" ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੈ**। ਦਰਿਆ ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ ਜੀਵ, ਦਰਿਆ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ ਤੇ ਦਰਿਆ ਦਾ ਪਾਣੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ--

ਤੂੰ ਦਰੀਆਉ ਸਭ ਤੁਝ ਹੀ ਮਾਹਿ ॥ (ਆਸਾ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੧)

ਦਰਿਆ, ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਕਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੁਲ ਕਾਇਨਾਤ ਸੱਚਖੰਡ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਵਸਦੀ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸੱਚਖੰਡ ਵਸਦਾ ਹੋਇਆ ਭੀ, ਕੁਲ ਕਾਇਨਾਤ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਪਰ ਦੂੰ ਤੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਵਸਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ **'ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ' ਹੈ**।

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥ (ਭਗਤ ਪੀਪਾ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੯੫)

ਉਪਰ ਲਿਖਿਆ ਇਤਨਾ ਵੱਡਾ ਵਿਸਥਾਰ ਇਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡੇ (ਸਰੀਰ) ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੀ ਜਾਣੇ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਐਉਂ ਸਮਝ ਲਈਏ ਕਿ ਬੋਹੜ ਦਾ ਇਤਨਾ ਵੱਡਾ ਦਰੱਖ਼ਤ, ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਬੀਜ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਭੀ ਵਿਖੇ 'ਆਤਮਾ' ਦਾ ਅਤੇ ਦਸਮ-ਦੁਆਰ ਵਿਖੇ 'ਪਰਮ-ਆਤਮਾ' ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਉਥੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਭੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਚੋਂ ਲਭਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਦਸਮ-ਦੁਆਰ ਵਿਚ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਤੇ ਰਖੀ ਗਈ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ, ਕਰਨੀ-ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸੀ ਪੰਚ ਜਨਾਂ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ, ਇਹ ਕਲਾ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ* ਕਾਇਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ "ਗੁਰਬਾਣੀ" ਦਾ ਕਿਤੇ ਭੀ ਪਾਠ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ, "ਗੁਰਬਾਣੀ" ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਡੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਲੋਹੇ ਅਤੇ ਚਮਕ-ਪੱਥਰ (ਮਿਕਨਾਤੀਸ) ਵਾਂਗੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਲ ਖਿਚੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੇ

*ਪੰਥ ਅੰਦਰ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਦੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਹੋਣ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕਾਫ਼ੀ ਰੌਲਾ ਹੈ। ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਜਾਂ ਆਲਮ ਕਵੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ 'ਗੁਰਬਾਣੀ ਪਰਖਣ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ' ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪਰਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸ਼ਰਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਖਣ ਵਾਲੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਇਹ 'ਗੁਰਬਾਣੀ' ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

www.AKJ.Org

ਰਨ। ਅੰਦਰ ਚਲ ਰਿਹਾ "ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ" ਦੂਣ ਸਵਾਏ ਵੇਗ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਜਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ ਕਚੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਇਹ ਲੈਅ ਟੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦੋਬਾਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਰੰਭ ਹੋਣ ਤੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਦੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ, ਅੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਚਾਲੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਦੇ ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਦੇ। ਬੱਜਰ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹੇ ਬਗ਼ੈਰ, ਦਸਮ-ਦੁਆਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਨਹੀਂ ਗਜ ਦਾ। ਭਾਵ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਵਸਲ (ਮਿਲਾਪ) ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਨਾ ਇਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਦਸਮ-ਦੁਆਰੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਸਾਨੂੰ ਸੱਚਖੰਡ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਐਉਂ ਭੀ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤੇ ਬਗ਼ੈਰ ਸੱਚਖੰਡ ਦਾ ਵਾਸਾ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸੱਜਣ ਦਾ ਇਹ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗਣ ਤੇ ਸੱਚਖੰਡ ਦਾ ਵਾਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸੱਜਣ, ਸੱਚਖੰਡ ਤਾਂ ਕਿਆ, ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ। ਸੱਚਖੰਡ ਦੇ ਵਾਸੀ ਬਣਨ ਲਈ ਜਿਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਥਾਹ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦੀ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਦਰ-ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤਿ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ 'ਪੰਜਾਂ' ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਗੁਪਤ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪਰਗਟ ਕਰਿ, ਨਾਮ ਦੀ ਰੌਅ ਜਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, **ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਕਲਾ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ, ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ ਦਵਾਰਾ ਹੀ ਦਸਮ-ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਹੈ।** ਦਸਮ-ਦੁਆਰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਤੇ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ **ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ** ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਹੋਣ ਲਈ **ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤਿ ਇਕ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸ਼ਰਤ ਹੈ।**

ਧਰਮ ਤੇ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਸੰਵਾਦ

[ਗਿਆਨੀ ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅਮਰੀਕਾ]

ਸਿਆਸਤ ਕਹਿੰਦੀ ਧਰਮ ਨੂੰ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਗੋਲਾ ॥ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕਢਿਆ ਮੰਦਰੋਂ ਪਾ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ ॥
ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ ਕਢਦੀ, ਲੈ ਤੇਰਾ ਓਹਲਾ ॥ ਮੈਂ ਬਾਹਰੋਂ ਧਰਮੀ ਦਿਸਦੀ, ਪਾ ਤੇਰਾ ਚੋਲਾ ॥
ਤੂੰ ਸੁਣੇਂ ਆਵਾਜ਼ ਨਾ ਅੰਦਰੋਂ, ਤੂੰ ਹੋਇਓਂ ਬੋਲਾ ॥ ਤੂੰ ਜੀਵ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਮੇਲ ਨੂੰ, ਨਾ ਬਣਿਆ ਵਿਚੋਲਾ ॥
ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕਿਆ, ਮੈਂ ਚਤੁਰ ਤੂੰ ਭੋਲਾ ॥ ਤੂੰ ਪੰਖ ਲਗਾ ਕੇ ਉਡਿਆ, ਮੈਂ ਪਾਇਆ ਰੌਲਾ ॥

ਧਰਮ ਦਾ ਉਤਰ–

ਧਰਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਿਆਸਤੇ ! ਤੂੰ ਖਰੀ ਸਿਆਣੀ ॥ ਮੈਂ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਇਕ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਕਾਣੀ ॥
ਤੇਰਾ ਮੇਰਾ ਮੇਲ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਜਾਣੀ ॥ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗਾ ਦੁੱਧ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਕਾਂਜੀ ਜਾਣੀ ॥
ਤੇਰੇ ਵਲ ਛਲ ਵਿਰਲੇ ਜਾਣਦੇ, ਜੋ ਸੁਘੜ ਸੁਜਾਣੀ ॥ ਤੂੰ ਬੜੀ ਹੀ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਹੈਂ, ਪਰ ਚਤੁਰ ਸਿਆਣੀ ॥
ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਭੇਦ ਮੈਂ ਸਮਝਿਆ, ਤੂੰ ਨਕਟੀ ਰਾਣੀ ॥ ਮੈਂ ਜੀਵਨ ਦੇਵਾਂ ਸਭ ਨੂੰ, ਤੂੰ ਬੰਦੇ-ਖਾਣੀ ॥

www.AKJ.Org

ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਿੱਠੀ

ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਸਹੀ ਹੱਲ

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ ॥ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ ॥

ਮਿਤੀ ੨੩.੧੧.੯੦ ਦੀ 'ਅਜੀਤ' ਦੇ ਪੰਨਾ ੪ ਉੱਤੇ ਆਪ ਵਲੋਂ 'ਰਾਗਮਾਲਾ ਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕਿਉਂ ?' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਲੇਖ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਚਰਚਾ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੋਭਦੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ, ਅਥਵਾ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਸਹੀ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ੧੯੧੭ ਵਿਚ ਅਰੰਭ ਹੋਈ, ਜੋ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਕੁੜੱਤਣ, ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਘਿਰਣਾ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੌਮ ਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਾ ਪਿਆ, ਐਵੇਂ ਪਾਣੀ ਹੀ ਰਿੜਕੀਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਅੰਤ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪਰਸਪਰ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਕੁਝ ਕੁ ਮਿਲਣੀਆਂ ਮਗਰੋਂ ਪੰਥਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨਿਰਣਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਤੇ ਜਾਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਏ ਜਾਣ, ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਰਾਗਮਾਲਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਬੀੜ ਨਾ ਛਾਪੇ ਨਾ ਲਿਖੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਰਣਿਤ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਰਾਗਮਾਲਾ ਪੜ੍ਹਨੀ ਅਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਲਿਖੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਉਲੰਘਣਾ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹੋਈ, ਜੋ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਲਿਖਤੀ ਬੀੜ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਮਾਣ-ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ; ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਛੋਟ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਦਰੁਸਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਾ ਜੁ ਪੰਥ ਨੂੰ ਆਪੋਧਾਪੀ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਛੇੜਿਆਂ, ਧਮਕੀਆਂ ਦਿਤਿਆਂ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਵਿਚ ਕੀੜੇ ਪਾਇਆਂ ਹਰਗਿਜ਼ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਸ ਨਾਜ਼ਕ ਸਮੇਂ ਪੰਥ ਵਿਚ ਫੁੱਟ ਪੈ ਕੇ ਨੁਕਸਾਨ ਵਧੇਰੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਹ ਰਾਹ ਕਿਸੇ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ। ਵਡੇਰੇ ਪੰਥਕ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਖਬਾਰ 'ਅੱਜ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਵਿਚ ਫੁੱਟ-ਪਾਊ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਰਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਕੋਈ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਇਕੱਲੀ ਕੋਈ ਸੰਸਥਾ ਠੇਕੇਦਾਰ ਨਹੀਂ; ਤਾਂ ਤੇ ਜੋ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਖ਼ਾਮ-ਖ਼ਿਆਲੀ ਹੈ।

ਹਾਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਰਾਗਮਾਲਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਹਵਾਨ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੰਥਕ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ, ਅਸੀਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨਸਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਹਣ ਇਕੋ ਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਨਾ ਤਾਂ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਸੁੰਗੜਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਬਕੀਆਂ ਤੋਂ ਭੈ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਡਾ ਨਿਸਚਾ ਹੈ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬਾਹਰੋਂ ਮੋੜ ਕੇ ਘਰ ਵਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਿਆਣਪ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਜੁ ਇਹ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਬਖਸ਼ਣ ! ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

ਸੂਰਾ ਪਰਵਾਰ,
ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥਾ।

www.AKJ.Org

ਅਲੌਕਿਕ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ

[ਗੁਰਪੁਰ ਵਾਸੀ ਭਾ: ਸਾ: ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ]

ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ-ਅਨੰਦ-ਕਾਰਜ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪੂਰਾ ਢੁਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਰਜ ਸੰਬੰਧੀ ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਿਦਕ-ਪੁੰਜ-ਗੁਰਮਤਿ-ਰਹਿਤ-ਰਹਿਣੀ ਵਾਲਾ ਅਤਿ ਉੱਚਾ ਭਰੋਸਾ ਭੀ ਖ਼ੂਬ ਪਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆ ਤਾਈਂ ਕਾਇਮ ਰਹੇਗਾ।

ਮੇਰੀ ਆਪਣੀ ਬੱਚੀ ਬੀਬੀ ਦਲੇਰ ਕੌਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਸਾਡੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ਰਚਿਆ ਗਿਆ। ਹੋਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਉਤੇ ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬਦੀ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾ ਦੇ ਨਾਲ ਆਈ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਦਲੇਰ ਕੌਰ ਦੇ ਕਾਰਜ ਨਮਿਤ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਰੋਤੇ ਜਨ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸੁਣਨ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੂੰਦੀ ਵਾਲੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕੀ, ਅਰਸ਼ੋਂ ਕੁਰਸੋਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਤੀ ਅਦਭੁਤ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਬੜੇ ਹੀ ਆਤਮ-ਤਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਰੰਗ ਦਲੂਲੇ ਦੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਦਾੜ੍ਹਾ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੇ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮ-ਬਿਰਤੀ ਉਤੇ ਇਸ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਪਾਠੀ ਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਪਿਆ। ਪਾਠ ਸੁਣਦੇ ਸੁਣਦੇ ਮੈਨੂੰ ਟੁੰਬ ਕੇ, ਪਰ ਧੀਰੇ ਧੀਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ, "ਅਸਾਡੀ ਬੱਚੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਵਾਸਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਵਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।" ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਇਹੋ ਹੀ ਹੈ। ਮੈਥੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਸਾਰ ਹੀ ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਸਹਿਤ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿਤੀ ਕਿ ਬਸ ਏਸੇ ਭੁਝੰਗੀ ਨਾਲ ਹੀ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਕਰ ਦਿਓ। ਬੀਬੀ ਦਲੇਰ ਕੌਰ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਨਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਓ। ਵਰ ਦਾ ਘਰ ਘਾਮ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਧਨ ਧਾਮ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ, ਜਾਤ ਗੋਤ ਤਾਂ ਕੀ ਪੁਛਣੀ ਸੀ, ਬਸ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਹੋ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਿਕਲੀ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੈਸਾ ਆਪ ਨੇ ਚਿਤਵਿਆ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਦਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨਾ ਪਰਮ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵਰ ਭੁਝੰਗੀ ਅੱਖੀਂ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰ ਮੱਥੇ ਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ: "ਹੁਣੇ ਹੀ ਬੰਬੇ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਜੀ (ਬੀਬੀ ਦਲੇਰ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਤਾ) ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇਵੋ ਕਿ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਹੀ ਵਾਰਤਾ ਸਮਝਾ ਦੇਵੇ।"

ਚੁਨਾਂਚਿ ਬੀਬੀ ਦਲੇਰ ਕੌਰ ਦੀ ਮਾਤਾ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਜੀ (ਸਾਡੀ ਸੁਪਤਨੀ) ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ, "ਮਕਾਨ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਲ ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਜੀ, ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਤੇਰੇ ਤਾਇਆ ਜੀ (ਦਾਸ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ) ਨੇ ਤੇਰੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਲਈ ਇਕ ਵਰ ਟੋਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇਰੀ ਸੰਮਤੀ ਲੈਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ।"

ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਅਸਾਡੀ ਹੰਸਲੀ ਭੈਣ ਬੀਬੀ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਦੇ ਕੁਖੋਂ ਜਾਈ ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅੰਸ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਬੱਚੀ, ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੋਹਣਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੀ: "ਤਾਈ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਪੁਛਣ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ? ਜਿਥੇ ਸਿਰੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਤਾਇਆ ਜੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮੇਰਾ ਸਾਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਰੇਸ਼ਟ ਤੇ ਉਤਮ ਚਿਤਵਨੀ ਕੌਣ

www.AKJ.Org

ਚਿਤਵ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਜੋ ਕੁਛ ਉਹ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੇਰੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਨੂੰ ਹਰਗਿਜ਼ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ।" ਇਤਨੇ ਨੂੰ ਐਨ ਏਸੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੜੂੰਦੀ ਵਾਲੇ ਉਪਰੋਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਹੇਠਾਂ ਪੌੜੀਆਂ ਥਾਣੀ ਉਤਰ ਆਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਠੀ ਦੀ ਬਦਲੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ । ਮਾਸ਼ਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਪੈਰ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੀ ਵਿੰਗ-ਤੜਿੰਗੇ ਅਤੇ ਲੂੰਜੇ ਮੁੰਜੇ ਜਿਹੇ ਸਨ । ਜਦੋਂ ਉਪਰੋਂ ਆਉਂਦੇ ਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੋਹਾਂ ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਦੇ ਪਾਸ ਦੀ ਲੰਘੇ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਨੇ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ : "ਇਹ ਭੁਝੰਗੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਸਿਆਣੀ ਬੀਬੀ ਹੈਂ, ਦੇਖ ਲੈ ! ਇਸ ਭੁਝੰਗੀ ਦੇ ਪੈਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹਨ, ਤੇਰੇ ਤਾਇਆ ਜੀ ਨੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਭੁਝੰਗੀ ਦਿਖਾਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਤੇ ਬੀਬੀ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿਛੋਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੋਵੇ ।" ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਉਤਰ ਆਪਣੀ ਤਾਈ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਬੜਾ ਹੀ ਦੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ । ਇਸ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਸਤੋਗੁਣੀ ਬੀਬੀਆਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਰਲੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉਤਰ ਦੇਣ । ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੀਜ ਕੇ ਬੀਬੀ ਬੋਲੀ : "ਤਾਈ ਜੀ ! ਉਸ ਬੀਬੀ ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਵਾਲੀ ਦੇ ਵਰ ਨਾਲੋਂ ਭੀ ਇਹ ਵਰ ਅਧਿਕ ਅਣ-ਉਕਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਕ ਪਿੰਗਲੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਆਹਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ ? ਅਤੇ ਇਹ ਆਪ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਪਿੰਗਲੇ ਨਾਲ ਵਿਆਹਤ ਬੀਬੀ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਕੀ ਫਲ ਲਗੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਏਥੇ ਦਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ । ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਹ ਵਰ, ਸਿਰ ਮਥੇ ਤੇ ਪਰਵਾਨ ਹੈ ।" ਇਹ ਉਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਕਰਤਾਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣ ਕੇ ਵੀ ਅਤਿਅੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ । ਸਾਡਾ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰੇ ਕਿ ਬੱਚੀ ਬੀਬੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜੀਏ । ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਸਭ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਏ ਅਤੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰਸੰਨ-ਚਿਤ ਹੋਏ ।

ਗੱਲ ਕੀ, ਬੀਬੀ ਦਲੇਰ ਕੌਰ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਹੀ ਇਸ ਜੋੜੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਰਥਾਤ, ਸ੍ਰੀ ਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਸ੍ਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਲ ਉਥੇ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਜੰਞ ਆਈ, ਨਾ ਕੋਈ ਦਾਜ ਦਹੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ, ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਕ ਅੰਗ ਕਬੀਲਾ ਸਦਿਆ ਗਿਆ । ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਕੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ । ਉਹ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਦਲੇਰ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸਮੇਤ ਸਾਡੇ ਸੱਦੇ ਹੋਏ ਮੇਲੀ ਬਣ ਕੇ ਆਏ ਸਨ । ਸ੍ਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਬੀਬੀ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਦੇ ਸਿਦਕ-ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਅਨਿੰਨਤਾ ਵਾਲੀ ਨਜ਼ੀਰ, ਜੋ ਸਦਾ ਕਾਇਮ ਦਾਇਮ ਰਹੇਗੀ, ਆਪ ਦੇਖ ਹੀ ਚੁਕੇ ਹੋ । ਏਧਰ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਦੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਪੂਰਨੇ ਪਾਏ, ਉਹ ਵੀ ਅੱਜ ਤਕ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਏ ਹਨ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੌਖੇ ਹੀ ਪਾਵਣੇ ਹਨ । ਆਨਨ ਫ਼ਾਨਨ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਹੋ ਗਿਆ । ਉਦੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਾ ਜਦੋਂ ਪਰਕਰਮਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ । ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਦਾ ਢਕੋ ਢਕੀ ਇਹ ਅਦੁੱਤੀ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਇਪੁਰ ਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਹੁੰਆਂ ਪੰਜਾਂ ਸਾਊ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਊ ਹੋਣ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਗ਼ਰੂਰ ਗਰਬ ਗੁਮਾਨ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਤੋਂ ਵਾਂਜੇ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਨਮਤੀ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੜਾ ਹੀ ਗਰਬ ਗੁਮਾਨ ਰਖਦੇ ਹਨ । ਗਰੇਵਾਲ ਗੋਤ ਨੂੰ ਇਹ ਬੜੀ ਉਚ ਕੁਲਤਾ ਵਾਲੀ ਪਦਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਬੜੂੰਦੀ ਆਦਿਕ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਿਆਹੀਆਂ ਵਰੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਬਲਕਿ ਬੜੂੰਦੀ ਸਾਰਖੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਅਣ-ਗਿਣਤ ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਆਦਿਕ ਗਰੇਵਾਲ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀਆਂ ਵਰੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ । ਸ੍ਰੀ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਕਾਣ-ਕਨੌੜ ਨੂੰ ਭੀ ਪੈਰਾਂ ਤਲੇ ਮਸਲ ਦਿਤਾ, ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕੇਵਲ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਹੀ ਪਰਵਾਹ ਰਖੀ । [ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ

www.AKJ.Org

ਗੁਰਪੁਰ ਵਾਸੀ ਡਾਕਟਰ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਡਾਕਟਰ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ-ਯਾਤਰਾ ਪੂਰੀ ਕਰ ਕੇ, ਗੁਰ-ਧਾਮ ਨੂੰ ਪਿਆਨੇ ਕਰ ਗਏ। ਆਪ ਦਾ ਜੀਵਨ ਉਚੇ ਸੁਚੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਉੱਤਮ ਨਮੂਨਾ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨਾਮ ਜਪਣ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਨ ਦੇ ਆਸ਼ਕ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਹਿਜ ਪਾਠ ਹਰ ਵਕਤ ਹੀ ਚਾਲੂ ਰਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭੋਗ ਪਾ ਕੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੋਰ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਆਪ ਇਕ ਜਨਵਰੀ ੧੯੦੦ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ੧੧ ਨਵੰਬਰ ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਉਸ ਮਨਜ਼ਲ ਵਲ ਕੂਚ ਕਰ ਗਏ, ਜਿਥੋਂ ਕਦੇ ਕੋਈ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ੨੩ ਸਾਲ ਦੀ ਆਯੂ ਵਿਚ ਆਪ ਪਟਿਆਲੇ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫ਼ਸਰ ਲਗੇ। ਪਹਿਲੀ ਤਨਖਾਹ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਦਸਵੰਧ ਕਢਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਤੋੜ ਨਿਭਾਇਆ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਤਾਂ ਆਪ ਦੋ ਸਾਲ ਤਕ ਦਸਵੰਧ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ। ਪਰ ਜਿਉਂ ਹੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਸੁਧਰੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਬਕਾਇਆ ਦਸਵੰਧ ਵੀ ਗੁਰੂ-ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ, ਨਾਮ ਜਪਣ, ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੁਪਤ ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਆਪ ਜੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਇਕ ਜਾਂ ਦੋ ਵਜੇ ਉਠਦੇ, ਸਕੇਸੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਾਗਾ ਨਾ ਪਾਂਦੇ, ਭਾਵੇਂ ੧੦੨-੧੦੩ ਦਰਜੇ ਦਾ ਬੁਖ਼ਾਰ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਠ ਕੁ ਵਜੇ ਤਕ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ ਚੁਬਾਰੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਪਰਵਾਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਸੱਜਣਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਵਿਚ ਵਕਤ ਨੂੰ ਗੁਆਉਣਾ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਪਰਵਾਰ ਅੱਠ ਲੜਕੇ, ਤਿੰਨ ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਪੋਤਰੇ ਪੋਤਰੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਭੀ ਆਪ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰਦੇ ਰਹੇ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਦਾ ਅਤੁਟ ਸਨੇਹ ਸੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਆਪ ਨਾਲ ਅਮੁਲਾ ਪਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮਿਲਣਾ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜੱਫੀ ਵਿਚ ਲੈ ਲੈਣਾ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਉਦੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅੰਤ ਤਕ ਤੋੜ ਨਿਭਿਆ। ਆਖ਼ਰੀ ਸੁਆਸ ਤਕ ਇਹ ਬਿਵਸਥਾ ਰਹੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਤਕ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਦਾ ਰੋਮ ਰੋਮ ਖਿੜ ਜਾਂਦਾ।

ਭਾ: ਸਾ: ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਬਾਣ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਤੋਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕ ਆਪ ਨੂ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਐਸੀ ਲਗਨ ਲਗੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਡੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਥਾਈਂ ਦੂਰ ਨੇੜੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਹ ਪੰਜਾਹ ਮੀਲਾਂ ਤਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨਾ। ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਪੂਰੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਅਟੰਕ ਇਕ-ਰੱਸ ਜੁੜੇ ਬਹਿਣਾ, ਰਤਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਲਾਣੀ।

ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਆਪ ਬੜੇ ਅੜਬ ਤੇ ਗੁਸੈਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਤਕ ਨੂੰ ਵੀ ਖੂੰਡੀ ਚੁਕ ਕੇ ਮਾਰਨ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਵਡੇ ਤੋਂ ਵਡੇ ਜੀਅ ਵੀ ਆਪ ਕੋਲ ਜਾਣੋਂ ਝਿਜਕਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੇ ਤੁਫ਼ੈਲ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਐਸੇ ਕੋਮਲ ਤੇ ਨਰਮ-ਦਿਲ ਹੋਏ ਕਿ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲੋਂ ਵੀ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੌੜਾ ਬੋਲ ਬੋਲਿਆ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗਣ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਬੜਾ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਹਾਂ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਅਮੁਲੀ ਦਾਤਿ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਜਵਾਨੀ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਆਪ ਭਰ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ ਕਿ ਇਕੇਰਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ

www.AKJ.Org

ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਆਈ ਕਿ ਮਹਾਂ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮੁਖ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਜਾਏ, ਪਰ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇੰਨੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮੁਮਕਿਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਕੌਤਕ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਹੀ ਆਪ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਪੁਛਿਆ, "ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ?" ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਲ ਹੋਣੈਂ। ਚੁਪ ਵੇਖ ਕੇ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਮੁੜ ਕਿਹਾ, "ਲਾਲ ਪੱਗ ਵਾਲਿਆ ! ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਨੈ ?" ਪਰਤੱਖ ਇਸ਼ਾਰਾ ਵੇਖ-ਸੁਣ ਕੇ ਉਠ ਖਲੋਤੇ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, "ਮਹਾਰਾਜ, ਬਾਣੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।" ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, "ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਕਰ, ਬਾਣੀ ਬਹੁਤ ਯਾਦ ਹੋਵੇਗੀ।" ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਬਖ਼ਸ਼ਸ਼ ਦਾ ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹ ਗਿਆ। ਇੰਨੀ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਦੋਵੇਂ ਬਾਰਹਮਾਹ, ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਕੰਠਾਗਰ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਹਰ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਯਥਾ ਸ਼ਕਤ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਪੰਜ ਸੌ ਤੋਂ ਲੈ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤਕ ਭੇਟ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਇਉਂ ਲਖਾਂ ਰੁਪਏ ਗੁਰੂ-ਲੇਖੇ ਲਾਂਦੇ ਰਹੇ, ਪਰ ਕੀ ਮਜਾਲ ਕਿ ਜੇ ਸੱਜਾ ਹੱਥ ਦਾਨ ਕਰੇ ਤੇ ਖੱਬੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਏ। ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜੇ ਕਿਤੇ ਪੁਛ ਬਹਿਣ ਤਾਂ ਗੱਲ ਟਾਲ ਦੇਣੀ, ਜਾਂ ਝਿੜਕ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਦਾਨ ਦਸਵੰਧ ਤੋਂ ਵਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਚਰਨਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਲੁਕਾਈ ਰਖਣਾ।

ਇਕੇਰਾਂ ਨੌਕਰੀ ਸਮੇਂ ਬਠਿੰਡੇ ਖ਼ਰੀਦੀ ਹੋਈ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਡੇਢ ਦੋ ਲੱਖ ਨੂੰ ਵਿਕ ਗਈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸੱਜਣ ਭਾਈ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੱਲ ਮਾਜਰਾ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਇਹ ਮਾਇਆ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਸੱਜਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਸੂਈ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਲੈ ਜਾਓਗੇ ? ਥੋੜੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰਕਮ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ-ਲੇਖੇ ਲਾ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰਨ ਲਗੇ, 'ਇਉਂ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ।'

ਬਾਣੀ ਦੇ ਬੜੇ ਖੋਜੀ ਤੇ ਰਸੀਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਧ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਹਟੇ ਤਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ ਕਿ ਕਈ ਥਾਈਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਣੀ ਅਸੁਧ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਅਗੋਂ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਪੁੰਜ ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਖਣ ਲਗੇ, "ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ, ਜਦ ਦਾਸ ਬਾਣੀ ਗ਼ਲਤ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਚਪੇੜ ਮਾਰਿਆ ਕਰੋ।" ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਕੇ ਮਾਫ਼ੀ ਮੰਗੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤੇ ਤੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾਉਣਾ। ਫਿਰ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਹਿਲੋਂ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਆਵੇ ਨਾ ਆਵੇ, ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਣਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਬੱਬ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਵੇਲੇ ਕਈ ਥਾਈਂ ਸਮਾਗਮ ਆਦਿ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਸਿੰਘ ਹੀ ਪੁਜ ਸਕੇ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਭਾਈ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੱਲ ਮਾਜਰਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣਾ ਭਤੀਜਾ ਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਘਰੋਗੀ ਉਲਝਣ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾ ਪੁਜ ਸਕਿਆ।

ਇਉਂ ਇਹ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲਾਲ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ, ਨਾਮ ਜਪਦਿਆਂ, ਅਤੇ ਇਕ ਚੌਂਕੜੇ ਵਿਚ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਦਿਆਂ ੯੧ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਆਯੂ ਬਤੀਤ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਪੁਰੀ ਨੂੰ ਸਿਧਾਰ ਗਿਆ।

ਵਲੋਂ—ਡਾਕਟਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ (ਸਪੁੱਤਰ)
ਭਾਈ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੱਲ ਮਾਜਰਾ (ਸਮਰਾਲਾ)

www.AKJ.Org

ਜੇ ਘਰੁ ਭੰਨੈ ਪਾਹਰੂ......

ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਥਲੇ ਆਉਣ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਹਮੇਸ਼ਾ ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਉਤੇ ਹੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਭੈ ਜਾਂ ਮਜਬੂਰੀ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਾਕੇ ਮਗਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਰਾਗ-ਮਾਲਾ ਤੇ ਪਾਏ ਜਾਣੇ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ. ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਖ਼ੁਦ ਹੀ ੧੯੪੬ ਦੇ ਉਸ ਪੰਥਕ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਸਥਾਨਿਕ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਬਿਵਸਥਾ ਹੈ।

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸ੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਗਈ ਪਤ੍ਰਕਾ ਦੀ ਨਕਲ ਥੱਲੇ ਦਿਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿਮੇਂਵਾਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਣ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

—ਸੰਪਾਦਕ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਵਿਸ਼ਾ-ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਬਾਰੇ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ,

੧. ਭਾ: ਸਾ: ਭਾ: ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਦਿਆਂ ਹੱਥ-ਲਿਖਤ ਬੀੜ ਵਿਚ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਸਿਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਨਾਮੀ ਟ੍ਰੈਕਟ ਵਿਚ ਅੰਕਤ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹੋ ਰਹੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

੨. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਨੀਲਾ-ਤਾਰਾ ਸਾਕਾ ਕਾਰਵਾਈ ਤਕ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ, ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਨਿਕ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਦਾ 'ਮੁੰਦਾਵਣੀ' ਉਤੇ ਹੀ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਉਤੇ ਪਾਉਣੇ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਥਕ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਇਹ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਾਲੂ ਹੈ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ 'ਸਿਖ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ' ਟ੍ਰੈਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਸੰਸਥਾ ਸ੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਉਲੰਘਣਾ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਉਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸੰਸਥਾ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਹੀ ਪੰਥਕ ਫ਼ੈਸਲੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਪ੍ਰਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਹ ਆਪਣੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਵਲੋਂ ਕੋਤਾਹੀ ਵਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਸੋ ਹੀਣਾ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ।

੩. ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਵਲੋਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਤੁਰਤ ਬਹਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜੁ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਵੇ।

੪. ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਮੁੜਦੀ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਸੂਚਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।

ਖ਼ਾਲਸਾ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸੂਰਾ ਪਰਵਾਰ
ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ

ਉਤਾਰਾ—੧. ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
੨. ਸ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ, ਸਕਤ੍ਰ, ਸ੍ਰੋ: ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ

www.AKJ.Org

'ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਨਿਤ ਸਾਰਿ ਸਮਾਲੈ'

[ਜੇ. ਪੀ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ੭੫/ੜ ਬੰਬਈ-੯੨]

ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਜਿਤਨੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂ, ਪਸ਼ੂ, ਪੰਛੀ, ਕੀੜੇ ਮਕੌੜੇ, ਮਨੁਖ ਪ੍ਰਾਣੀ ਆਦਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਭੇਜਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਰੋਜ਼ੀ ਰਿਜ਼ਕ ਅਹਾਰ ਅਥਵਾ ਰਹਿਣ ਲਈ ਥਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਜੀਵ ਦਾ ਆਹਾਰ ਇਸ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਜੀਵ ਦੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਹਵਾ ਦੀ। ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੇਹਿਸਾਬ, ਅਣਮਿਣਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ੨੪ ਘੰਟੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਅਵਸ਼ਕਤਾ ਜੀਵ ਦੀ ਹੈ ਪਾਣੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਦੀਆਂ, ਦਰਿਆ, ਝੀਲਾਂ, ਝਰਨੇ, ਚਸ਼ਮੇ ਆਦਿ ਬੇਹਿਸਾਬ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭਰ ਕੇ ਰਖੇ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਬਾਰਸ਼ ਵਰਸਾ ਕੇ ਵੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਕੇ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਉਤੇ ਬਰਫ਼ਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਨੇ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਗਰਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ, ਜਦੋਂ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਿਘਲ ਪਿਘਲ ਕੇ ਇਸ ਘਾਟ ਨੂੰ ਪੂਰਿਆਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟ ਧਰਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਬੇਹਿਸਾਬ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਰਖ ਛਡਿਆ ਹੈ। ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਉਦਰ-ਪੂਰਨਤਾ ਲਈ ਇਕ ਇਕ ਬੀਜ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਬ੍ਰਿਛ ਤੇ ਇਕ ਇਕ ਬ੍ਰਿਛ ਵਿਚ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀ ਫਲ ਆਦਿ ਭਰ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਇਸ ਬੀਜ ਤੋਂ ਬ੍ਰਿਛ ਬਣਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰ ਦਿਤੀ ਹੈ।

ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ੮੪ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਇਕ ਕੀੜੀ ਤੇ ਹਾਥੀ, ਇਕ ਚੂਹਾ ਤੇ ਸ਼ੇਰ ਇਕ-ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਐਪਰ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਭ ਸੁਖ ਸੁਬਿਧਾਵਾਂ, ਰੇਡੀਓ, ਟੀ.ਵੀ. ਟੈਲੀਫ਼ੋਨ, ਬਿਜਲੀ, ਹੀਟਰ, ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਮੋਟਰਾਂ, ਗੱਡੀਆਂ, ਰੇਲਾਂ, ਜਹਾਜ਼, ਸਭ ਕੁਝ ਹੀ ਕੇਵਲ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਹੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਬੁਧੀ, ਅਤੇ ਸੋਚ ਸ਼ਕਤੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਜੀਵਾਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਧੀ ਨਹੀਂ, ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ, ਹੱਥ ਨਹੀਂ, ਕਈਆਂ ਦੇ ਪੈਰ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਮਨੁਖ ਸ਼ਰੇਣੀ ਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਅਪੰਗ ਹਨ, ਦਿਮਾਗ਼ੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਸਹਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇ। ਐਪਰ ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਬੁਧੀ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨੇਮਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਆਰਥ-ਵਸ ਉਲਟਾ ਪੁਲਟਾ ਸੋਚਣ ਉਤੇ ਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੋਚਣ ਲਗ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਧਨ-ਸੰਪਤੀ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਕੇਵਲ ਉਸੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇਹ ਝੂਠ, ਫਰੇਬ, ਵਲ ਛਲ, ਕਪਟ, ਹੇਰ ਫੇਰ, ਅਥਵਾ ਸੀਨਾ-ਜ਼ੋਰੀ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ ਖੇਡ ਕੇ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਬਣਨਾ ਸੀ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਭਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਿਜ਼ਕ-ਵਿਤ੍ਰਣ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਚ ਵਿਘਨ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਫਲ-ਸਰੂਪ ਕਈ ਵਿਚਾਰਿਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਇਹ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਇਕ ਡੰਗ ਵੀ ਢਿਡ ਭਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਧਰ ਇਹ ਵਾਧੂ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਆਫਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਥਵਾ, ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕਿਤਨਾ ਹੀ ਅੰਨ ਬੇਕਾਰ ਜ਼ਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਹਰ ਜੀਵ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਬਰ ਅਹਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੀਨਾ-ਜ਼ੋਰੀ ਉਹਨਾਂ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ, ਬਲਹੀਨਾਂ ਅਤੇ ਬੇਜ਼ੁਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਾਕੇ ਕਟਣ ਤੇ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਸੀਨਾ-ਜ਼ੋਰਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ

www.AKJ.Org

ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਚਾਰ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਟਬਰਾਂ ਲਈ ਅਠ ਅਠ ਦਸ ਦਸ ਕਮਰਿਆਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਕਨਾਂ ਦੀ ੮-੮ ਦਸ ਦਸ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਟਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਇਕ ਕਮਰਾ ਹੀ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹੋ ਕਮਰਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਡਰਾਇੰਗ ਰੂਮ, ਡਾਈਨਿੰਗ ਰੂਮ, ਓਹੋ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬੈਡ ਰੂਮ ਤੇ ਕਿਚਨ ਤੇ ਉਹੋ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਬਾਥ ਰੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਈ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਸਮਾਨ ਦੀ ਛਤ ਹੇਠ ਕਟਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆਂ ਸੰਚਨ-ਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ, ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੇ ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਆਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਐ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾਇਆ-ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਹੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਚਮੁਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ--ਟੈਨਸ਼ਨ, ਬਲੱਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ, ਅਪੱਚ, ਉਨੀਂਦਾ, ਬ੍ਰੇਨ ਹੈਮਰਿਜ ਦੇ ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਕਰੀਬਨ ਹਰ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਜਣਨੀ ਚਿੰਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਬਣੇ ਮਾਇਆ-ਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਰੋਗ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ–

ਜਿਸੁ ਗ੍ਰਿਹਿ ਬਹੁਤੁ ਤਿਸੈ ਗ੍ਰਿਹਿ ਚਿੰਤਾ ॥ (ਪੰਨਾ ੧੦੧੯–੮)

ਇਸ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਮੁਖ ਕਾਰਨ ਹੈ ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਧਨ-ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ। ਪਰਾਇਆ ਹੱਕ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ–

ਹਕੁ ਪਰਾਇਆ ਨਾਨਕਾ, ਉਸੁ ਸੂਅਰ ਉਸੁ ਗਾਇ ॥ (੧੪੧–੧)

ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ "ਮੁਰਦਾਰ" ਖਾਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ "ਮੁਰਦਾਰ" ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ, ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਪੈਗੰਬਰ ਹਾਮੀ ਨਹੀਂ ਭਰੇਗਾ–

ਗੁਰੁ ਪੀਰੁ ਹਾਮਾ ਤਾ ਭਰੇ ਜਾ ਮੁਰਦਾਰੁ ਨ ਖਾਇ ॥ (੧੪੧–੧)

ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਮਾਰ ਬਣਿਆ ਮਾਇਆ-ਧਾਰੀ ਨਾਲੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ਡੋਰਾ–"ਮਾਇਆਧਾਰੀ ਅਤਿ ਅੰਨ੍ਹਾ ਬੋਲਾ"। ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਸੁਆਰਥ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਸੁਣਾਈ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ, ਅਥਵਾ ਪਾਵਨ ਗੁਰੂ-ਬਾਣੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਤਾਂ ਸੁਣਾਈ ਹੀ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਨਾ ਹੀ ਸਮਝ ਹੀ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ–

ਸਬਦੁ ਨ ਸੁਣਈ, ਬਹੁ ਰੋਲ ਘਚੋਲਾ ॥ (੩੧੩–੧੭)

ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿਣਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ, ਰੋਜ਼ ਡਾਕਟਰਾਂ ਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਧਨ ਲੁਟਾਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ; ਐਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ।

ਸਾਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਸਵੇਰੇ, ਹਰ ਨਵਾਂ ਦਿਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਚੁਭੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹ ਛਡਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਮਾਇਆ-ਧਾਰੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਐਪਰ ਜਪੁਜੀ ਚੋਂ ਸੇਧ ਕੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਲ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੀ ਹੈ। 'ਜਪੁਜੀ' ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ, 'ਜਪੁਜੀ' ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਨਵੇਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਹੈ, 'ਜਪੁਜੀ' ਗੁਰਸਿਖ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਦਾ ਪੱਥ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ, ਸਮਾਜੀ ਜੀਵਨ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਔਕੜ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੈ। ਮਨੁਖ ਨੇ ਜੇ ਸੌ ਸਾਲ ਜੀਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ੩੬੫੮੦ ਦਿਨ ਆਉਣਗੇ ਅਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੁਲ ੩੭੦ ਹੀ ਤੁਕਾਂ ਹਨ। ਐਪਰ ਜਪੁਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲੈਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ, ਜਪੁਜੀ ਵਿਚ ਚੁਭੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ੩੬ ਹਜ਼ਾਰ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੇਗੀ, ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਮਿਲੇਗਾ।

ਰੋਜ਼ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ

www.AKJ.Org

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਦੋ ਗੁਣ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਏਗਾ–੧.'ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ' ਅਤੇ ੨.'ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ' ।'ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ' ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ–ਰੋਜ਼ੀ ਅਥਵਾ ਉਪਜੀਵਕਾ, ਕਮਾਈ ਦੇ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਸਾਧਨ । ਉਹ ਸਾਧਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਝੂਠ, ਨਾ ਛਲ ਕਪਟ, ਨਾ ਧੋਖਾ, ਨਾ ਵਾਧੂ ਕਮਾਈ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵਧ ਸੰਚਾਰ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਹੋਵੇ । ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ, ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਉਤਨੀ ਕੁ ਜਿਤਨੇ ਕੁ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। "ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ" ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ–ਬਾਣੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਧੁਰ ਹੇਠਲੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਵਿਚ ਪੁਜ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮਨ ਮੋਹ ਲਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਇਕ ਵੇਰ ਦੋ ਚਾਰ ਮਿੰਟ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਜਾਏ, ਉਸ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰੇ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੰਗਤ ਚੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧ ਆਵੇ । ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਵੇਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ–"ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ" ਸਚ ਦੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਫੁਟੇਗੀ, ਸਤਿ ਦਾ ਸੁਹੱਪਣ ਨਿਖਰੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ–"ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ" ਮਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਚਾਉ ਰਹੇਗਾ। ਉਹ ਸਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ-ਚਿਤ ਰਹੇਗਾ।

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਰੋਗ-ਗ੍ਰਸਤ ਕਰੀ ਰਖਣ ਜਾਂ ਸੁਅਸਤ ਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ-ਚਿਤ ਰਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਵਸਤਾਂ ਹਨ–ਚਿੰਤਾ ਜਾਂ ਚਾਉ। ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹਕੁ ਮਾਰ ਕੇ ਧਨ-ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਚਿੰਤਾ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆ ਰਹੇ ਰਿਜ਼ਕ ਚੋਂ ਕੇਵਲ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸਦਾ ਚਾਉ ਰਹੇਗਾ। ਚਿੰਤਾ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਗ ਲਗੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਐਪਰ "ਚਾਉ" ਵਾਲਾ ਸਦਾ ਰੋਗ-ਮੁਕਤ ਤੇ ਖਿੜੇ ਮਥੇ, ਪ੍ਰਸੰਨ-ਚਿਤ ਤੇ ਹਸ਼ਾਸ਼ ਬਸ਼ਾਸ਼ ਰਹੇਗਾ । ਇਹ ਇਕ ਅਤੀ ਹੀ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਨੁਸਖ਼ਾ ਹੈ। ਸੁਅਸਤਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ-ਚਿਤ ਰਹਿਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਛਕ ਚਾਹੇ, ਇਸਨੂੰ ਅਜ਼ਮਾ ਕੇ ਵੇਖ ਲਵੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਦੁਖਾਂ, ਕਲੇਸ਼ਾਂ, ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਅਥਵਾ ਵੈਰ ਵਿਰੋਧ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭਾਂਡੇ ਮੂਧੇ ਕਰ ਕੇ ਸੌਂਵੋਂ, ਸਵੇਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਅਵੱਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਸੁਝਾਅ "ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ" ਹੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਮਨੁਖ ਦੇ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਤੇ ਨਿਰੋਗੀ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਅਥਵਾ ਸੰਸਾਰ-ਅਮਨ ਦਾ ਰਾਜ਼ ਛੁਪਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਚ ਹੋਣ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਤਜੌਰੀਆਂ ਵਿਚ ਹੋਣ, ਇਹ ਛਲ, ਕਪਟ, ਝੂਠ, ਪਾਪ ਬਿਨਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਇਕਤ੍ਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ–

ਪਾਪਾਂ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ ਮੁਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਈ ॥ (੪੧੭–੧੭)

ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨਾਲ, ਹੱਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਮਨੁਖ ਦੀਆਂ ਜਾਇਜ਼ ਲੋੜਾਂ, ਭਾਵੇਂ ਵਧ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਘਟ ਹਨ, ਅਵੱਸ਼ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਐਪਰ ਧਰਮ-ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਗੁੰਬਦਾਂ ਉਤੇ ਸੋਨੇ ਚੜ੍ਹਾਣ ਲਈ, ਅਥਵਾ ਹੀਰੇ ਜਵਾਹਰਾਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਪਾਲਕੀਆਂ ਲਈ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੋਨਾ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਇਸ "ਪਾਪਾਂ ਬਾਝਹੁ ਹੋਵੈ ਨਾਹੀ" ਕਿਸਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਚੋਂ ਹੀ ਆ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਹੋ ਸੋਨਾ ਅਥਵਾ ਸੰਪਤੀ ਹੀ ਧਰਮ-ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ, ਉਥੋਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪਥ-ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਧਰਮ-ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਦੀ ਥਾਂ ਸੁਆਰਥ, ਚਉਧਰ-ਭੁਖ ਤੇ ਪਾਰਟੀ-ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਸਾਨੂੰ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, "ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ" ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਹਾਰਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਕੰਮਾਂ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਰੁਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਪੁਜੀ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨੂੰ ਭੁਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ ਵਾਂਗ ਹੀ ਝੂਠ, ਛਲ ਕਪਟ, ਆਦਿ ਨਾਲ ਹੀ ਦਿਨ ਬਿਤਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਘਰ ਵਾਪਸ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆ ਕੇ "ਰਾਹੇ ਰਾਸਤ"–ਭਾਵ ਰਹਿਰਾਸ ਦੀ ਵਿਚਾਰ

www.AKJ.Org

ਕਰੀਏ। ਅਸੀਂ ਜਦੋਂ ਰਹਿਰਾਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ "ਤੂੰ ਦਿਨ ਭਰ ਇਹੋ ਹੀ ਸੋਚਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਕਿ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦਾ ਰਾਜ਼ਕ ਹੈਂ, ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਤੂੰ ਰਹੇਂਗਾ ਉਹ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਤੇਰੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਪਿਛੋਂ ਸ਼ਾਇਦ ਓਹ ਭੁਖੇ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਤੂੰ ਕਦੇ ਇਸ ਗੱਲ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੰਦ੍ਰਾਂ ਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਗਜ਼ ਡੂੰਘੀਆਂ ਤਹਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜੀਵ ਹਨ; ਬਨਾਸਪਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ ਅਹਾਰ ਪੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਹਾਰ ਉਥੇ ਕੌਣ ਪਹੁੰਚਾਂਦਾ ਹੈ? ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਅਕਾਸ਼-ਛੂੰਹਦੀਆਂ ਬਰਫ਼ਾਨੀ ਚੋਟੀਆਂ ਉਤੇ ਵੀ ਜੀਵ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਪੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੌਣ ਪਹੁੰਚਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ ਚਟਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਜੀਵ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਿਜ਼ਕ ਪੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੌਣ ਪਹੁੰਚਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਖ਼ੂੰਖ਼ਾਰ ਜੰਗਲਾਂ, ਦਲਦਲਾਂ ਅਤੇ ਅੰਨ੍ਹੇਰੀਆਂ ਗੁਫਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜੀਵ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਰਿਜ਼ਕ ਕਿਵੇਂ ਪੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਸਗੋਂ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਪਸ਼ੂ-ਪੰਛੀ ਮਨੁਖ ਨੇ ਕੈਦੀ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਥਵਾ ਪਿੰਜਰੇ ਪਾ ਕੇ ਰਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਚੂੰਕਿ ਮਨੁਖ ਦੇ ਵਸ ਵਿਚ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਅਗੇ ਪਿਛੇ। ਕਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਘਟ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਪੂਰਾ, ਐਪਰ ਇਹ ਸਮੁੰਦਰਾਂ, ਪਹਾੜਾਂ, ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਅਹਾਰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ "ਅਹਾਰ ਵਿਤ੍ਰਣ ਮਰਯਾਦਾ" ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਐਨ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੁਜਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਇਕ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪੁਜਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁਖ ਨੇ ਉਦਮ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਐਪਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ, ਕਿਉਂ ਜੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ, ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਬੁਧੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁਖ-ਸੁੱਬਿਧਾਵਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆ ਹਨ, ਐਪਰ ਇਹ ਉਦਮ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਰੋਜ਼ੀ-ਰਿਜ਼ਕ ਤਾਂ ਸਭ ਦਾ ਕਰਤਾਰ ਵਲੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਉਦਮ ਦਾ ਰਿਜ਼ਕ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ—

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥
ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ, ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥...
ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹੇ ਠਾਕੁਰੁ, ਕਾਹੇ ਮਨ ਭਉ ਕਰਿਆ ॥ (੧੦-੮)

ਅਤੇ, ਕੀ ਕਦੇ ਤੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ—

ਊਡੇ ਊਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ, ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ॥
ਤਿਨ ਕਵਣੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਣੁ ਚੁਗਾਵੈ......? (੧੦-੯)

ਹਰ ਜੀਵ ਦਾ, ਤੇਰਾ, ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੇ ਰਿਜ਼ਕ ਅਹਾਰ ਦਾ ਆਹਰ ਪਾਹਰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਸਭ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲੇਗਾ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੇਰੇ ਤੀਕ ਪੁਜਣ ਤੀਕ ਖ਼ਤਮ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਵੀ ਨਿਰਮੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਗੇ ਹੋ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਨਿਰਬਲ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਧਕ ਕੇ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਕਦੇ ਨਿਖੁਟਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਹਨ—"ਦੇਦਾ ਰਹੈ, ਨ ਚੂਕੈ ਭੋਗੁ। (ਰਹਿਰਾਸ)

ਦੇਦਾ ਦੇ, ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥੩॥ (ਜਪੁਜੀ)

ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਭੰਡਾਰੇ ਕਦੇ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ।

ਜ਼ਰਾ ਆਪਣੇ ਸਾਕਾਂ ਸੰਬੰਧੀਆਂ, ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਅਤੇ ਵਾਕਫ਼ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖ, ਕਿ ਕਈ ਸੱਜਣ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਰਾਜ਼ਕ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਜਾਨ ਹੂਲ ਕੇ, ਸੱਚ ਝੂਠ ਤੇ ਹੋਰ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਂਤੜੇ-ਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰਿਜ਼ਕ ਕਮਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਲੈਕ ਸਮਝਦੇ ਰਹੇ। ਜਦ ਤੀਕ ਉਹ ਜੀਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਤਰੱਦਦ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਈ ਚਲਾਈ ਹੀ

www.AKJ.Org

ਲਈ ਰਹੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਗਏ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਨਲੈਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਭਾਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਸਿਖਰਾਂ ਤੀਕ ਲੈ ਗਏ। ਕਈ ਵੇਰ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ਼ਕ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਿਛੇ ਠੇ ਛੋਟੇ ਯਤੀਮ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਵਿਧਵਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਸਭ ਭੁਖ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਹੀ ਬੁਧੀ ਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਇਸਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਖ-ਸੁਬਿਧਾਵਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਰਕੇ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਾਲੋਂ ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਂਦਾ। ਜੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਪਰ ਇਹ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਸ਼ੁਕਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸੁਖ-ਸੁਬਿਧਾਵਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹਨ, ਰਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨਾ ਵੀ ਕਰੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਰੋਬੋਟ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁਖ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੋਲੇ, ਸੋਚੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰੇ। ਮਨੁਖ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਾ ਦਿਸੇ ? ਜੇ ਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਬਣਨ ਤੇ ਕਿਤਨੀ ਲਾਗਤ ਆਏਗੀ ?

ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸੀ ਕਿ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਪੌਂਡ ਖ਼ਰਚ ਆਉਣਗੇ।

ਇਹ ਕਿਤਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਪੌਂਡਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਮਨੁਖੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿਚ ਦੇ ਰਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਖ-ਸੁਬਿਧਾਵਾਂ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਦੇ ਰਖੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨਾ-ਸ਼ੁਕਰੇ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਚਿੜੀਆਂ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖੋ, ਕਿਤਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਉਪਰ ? ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਰੀ । ਕੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਪਾ ਦਿਉ, ਐਪਰ ਉਹ ਉਸ ਚੋਂ ਕੇਵਲ ਉਤਨਾ ਕੁ ਹੀ ਚੁਗਣਗੇ ਜਿਤਨੇ ਨਾਲ ਹਨਾਂ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰ ਜਾਏ, ਬਸ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੇਟ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ, ਕਲ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਅਧੁ ਗੁਲ੍ਹਾ ਚਿੜੀ ਕਾ ਚੁਗਣੁ ਗੈਣਿ ਚੜੀ ਬਿਲਲਾਇ ॥
ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ਓਹਾ ਚੰਗੀ ਜਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ ॥ (੧੨੮੯-੯੦)

ਐਪਰ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰ ਭਰ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਆਂਢੀਆਂ ਗੁਆਂ- ਮਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਛੁਪਾ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਭੁਖੇ ਦਾ ਭੁਖਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਦੇ ਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਫੈਲਾਅ ਫੈਲਾ ਕੇ ਰਖ ਛਡਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਚੰਨ, ।, ਦਿਨ ਰਾਤ, ਹਵਾ ਪਾਣੀ, ਤਾਰੇ, ਸਿਆਰੇ, ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਖ ਵਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਅਖ ਦੇ ਫੋਰ ਜਿਤਨੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫ਼ਰਕ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਵੀ ਅਹਾਰ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੀ "ਅਹਾਰ-ਵਿਤ੍ਰਣ ਮਰਯਾਦਾ" ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਠਿਕਾਣਿਆਂ ਉਤੇ ਹੀ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ-ਅਵਸ਼ਕਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਪਹੁੰਚਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸੇ ਦਾ ਅਹਾਰ ਲਈ ਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਧੱਕ ਕੇ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

www.AKJ.Org

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰੰਤਰ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦੇ ਚਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖੋ । ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ, ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ, ਫੇਫੜੇ, ਗੁਰਦੇ, ਮਿਹਦਾ ਆਦਿ ਸਭ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਵਧ ਕਦੇ ਘਟ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਉਸ ਚੋਂ ਜਿਤਨਾ ਜਿਤਨਾ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਸੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਅੰਗ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅਗੇ ਵਧ ਕੇ, ਵਧ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾ ਜਾਣ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਨ ? ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ, ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਲ-ਮੂਤ੍ਰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕੈਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਗੰਦਾ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਨ ? ਅਤੇ ਇਸ ਗੰਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਘ੍ਰਿਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਕਦੇ ਨ ਕਦੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਸੁਸਤਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਐਪਰ ਦਿਲ ਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਹੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਚਵੀ ਘੰਟੇ, ਪਲ ਪਲ ਛਿਨ ਛਿਨ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ? ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਇਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੇਚੈਨ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਜਦ ਤੀਕ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ।

ਇਹ ਚਿੜੀਆਂ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਇਹ ਅਕਾਸ਼-ਮੰਡਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਮਰਯਾਦਾ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਆਦਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਰਖ ਛਡੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿਖੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗਿਲੇ ਸ਼ਿਕੈਤ ਦੇ ਕਰਦੇ ਜਾਈਏ । ਰਿਜ਼ਕ-ਅਹਾਰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਿੜੀਆਂ ਕਾਵਾਂ ਕਬੂਤਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਅਕਾਸ਼ ਦੇ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੁਲ ਪੁਰਜ਼ਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਂਦੇ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਹੜਤਾਲਾਂ, ਇਹ ਖਿਚਾ ਤਾਣੀ, ਇਹ ਰੋਸ-ਵਿਖਾਵੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆ ਰਹੇ ਰਿਜ਼ਕ, ਜੋ ਕਿ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਘਟ ਨਹੀਂ, ਉਤੇ ਸੰਤੋਖ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰ ਭਰ ਰਖਣਾ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਵਧ ਲੈ ਜਾਣ ਅਥਵਾ ਵਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਸ਼ਾਂਤੀ, ਬਦਅਮਨੀ, ਅਸਮਾਨਤਾ ਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹੋ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਇਹ ਕਮਾਈ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਈ ਮਜਬੂਰਾਂ, ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਾ ਲਹੂ ਅਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਹੂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦੇਹ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੈ। ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਆਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਵਾਧੂ ਧਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਰੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ, ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਦਿਮਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕੀ, ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।

www.AKJ.Org

ਤਲਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਤੁਰ ਗਏ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਉਹਨਾਂ ਹੀ ਨਲੈਕ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਸੰਭਾਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸਨੂੰ ਸਿਖਰਾਂ ਤੀਕ ਲੈ ਗਏ। ਕਈ ਵੇਰ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਰਾਜ਼ਕ ਦੇ ਤੁਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਪਿਛੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਯਤੀਮ ਤੇ ਬੀਮਾਰ ਵਿਧਵਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕੀ ਉਹ ਸਭ ਭੁਖ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਛਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਹੀ ਬੁਧੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਇਸਨੂੰ ਹੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਖ-ਸੁਬਿਧਾਵਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਮੇਰਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਪੱਖ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਤੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਂਦਾ। ਜੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅਹਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਐਪਰ ਇਹ ਅਕ੍ਰਿਤਘਣ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਸ਼ੁਕਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਜਿਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸੁਖ-ਸੁਬਿਧਾਵਾਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹਨ, ਦੂਸਰਨਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਾਂਗ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨਾ ਵੀ ਕਰੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਇਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸਾ ਰੋਬੋਟ ਵੀ ਬਣ ਸਕਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮਨੁਖ ਵਾਂਗ ਹੀ ਬੋਲੇ, ਸੋਚੇ ਤੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਕਰੇ। ਮਨੁਖ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਾ ਦਿਸੇ ? ਜੇ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਬਣਨ ਤੇ ਕਿਤਨੀ ਲਾਗਤ ਆਏਗੀ ?

ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸੀ ਕਿ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੇ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਪੌਂਡ ਖਰਚ ਆਉਣਗੇ।

ਇਹ ਕਿਤਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਪੌਂਡਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ ਮਨੁਖੀ ਸਰੀਰ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿਚ ਦੇ ਰਖੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਖ-ਸੁਬਿਧਾਵਾਂ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਜੂਨੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਦੇ ਰਖੀਆਂ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਨਾ-ਸ਼ੁਕਰੇ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਚਿੜੀਆਂ ਕਬੂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖੋ, ਕਿਤਨਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਉਪਰ ? ਤੁਸੀਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੋਰੀ ਭਰ ਕੇ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀ ਪਾ ਦਿਉ, ਐਪਰ ਉਹ ਉਸ ਚੋਂ ਕੇਵਲ ਉਤਨਾ ਕੁ ਹੀ ਚੁਗਣਗੇ ਜਿਤਨੇ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰ ਜਾਏ, ਬਸ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪੇਟ ਭਰ ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ, ਕਲ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਵੇਗਾ।

ਅਧੁ ਗੁਲ੍ਹਾ ਚਿੜੀ ਕਾ ਚੁਗਣੁ ਗੈਣਿ ਚੜੀ ਬਿਲਲਾਇ ॥
ਖਸਮੈ ਭਾਵੈ ਓਹਾ ਚੰਗੀ ਜਿ ਕਰੇ ਖੁਦਾਇ ਖੁਦਾਇ ॥ (੧੨੮੬-੧੦)

ਐਪਰ ਮਨੁਖ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰ ਭਰ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਆਂਢੀਆਂ ਗੁਆਂਢੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਵੀ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਛੁਪਾ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਫਿਰ ਭੁਖੇ ਦਾ ਭੁਖਾ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਕਦੇ ਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਕਾਸ਼ ਦਾ ਫੈਲਾਅ ਫੈਲਾ ਕੇ ਰਖ ਛਡਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਚੰਨ, ਸੂਰਜ, ਦਿਨ ਰਾਤ, ਹਵਾ ਪਾਣੀ, ਤਾਰੇ, ਸਿਆਰੇ, ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਖ ਵਖ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਅਖ ਦੇ ਫੋਰ ਜਿਤਨੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫਰਕ ਪਾਏ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਵੀ ਅਹਾਰ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਦੀ "ਅਹਾਰ-ਵਿਤ੍ਰਣ ਮਰਯਾਦਾ" ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਠਿਕਾਣਿਆਂ ਉਤੇ ਹੀ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ-ਅਵਸ਼ਕਤਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਹਾਰ ਪਹੁੰਚਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਗੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਹਿਸੇ ਦਾ ਅਹਾਰ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਧੱਕ ਕੇ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਲੈਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

'ਸੂਰਾ' ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੧

www.AKJ.Org

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਇਹ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰੰਤਰ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਘਨ ਦੇ ਚਲੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਹੀ ਵੇਖੋ । ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ, ਦਿਲ, ਦਿਮਾਗ, ਫੇਫੜੇ, ਗੁਰਦੇ, ਮਿਹਦਾ ਆਦਿ ਸਭ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਰੀਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਅਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਦੇ ਵਧ ਕਦੇ ਘਟ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ, ਉਸ ਚੋਂ ਜਿਤਨਾ ਜਿਤਨਾ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਸੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਅੰਗ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਂਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਵਾਰੀ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਅਗੇ ਵਧ ਕੇ, ਵਧ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾ ਜਾਣ ਦੀ ਚੇਸ਼ਟਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ । ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਭਾਰ ਚੁਕਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਦੀ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਕਿਉਂ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਨ ? ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ, ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਮਲ-ਮੂਤ੍ਰ ਸੰਭਾਲਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਕਦੇ ਸ਼ਿਕੈਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਗੰਦਾ ਕੰਮ ਕਿਉਂ ਕਰਨ ? ਅਤੇ ਇਸ ਗੰਦੇ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਕਦੇ ਘ੍ਰਿਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ । ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਕਦੇ ਨ ਕਦੇ ਆਰਾਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਸੁਸਤਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਐਪਰ ਦਿਲ ਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਨੇ ਕਦੇ ਹੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਚਵੀ ਘੰਟੇ, ਪਲ ਪਲ ਛਿਨ ਛਿਨ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ? ਸਾਰੇ ਅੰਗ ਆਪਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਇਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੇਚੈਨ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ ਜਦ ਤੀਕ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕਸ਼ਟ ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ।

ਇਹ ਚਿੜੀਆਂ ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼, ਇਹ ਅਕਾਸ਼-ਮੰਡਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਮਰਯਾਦਾ, ਇਹ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਆਦਿ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਸਾਡੇ ਨੇੜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਰਖ ਛਡੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਸਬਕ ਸਿਖੀਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗਿਲੇ ਸ਼ਿਕੈਤ ਦੇ ਕਰਦੇ ਜਾਈਏ । ਰਿਜ਼ਕ-ਅਹਾਰ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਚਿੜੀਆਂ ਕਾਵਾਂ ਕਬੂਤਰਾਂ ਵਾਂਗ, ਅਕਾਸ਼ ਦੇ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਕੁਲ ਪੁਰਜ਼ਿਆਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਾਈ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਈਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਂਦੇ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਇਹ ਹੜਤਾਲਾਂ, ਇਹ ਖਿਚਾ ਤਾਣੀ, ਇਹ ਰੋਸ-ਵਿਖਾਵੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ।

ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆ ਰਹੇ ਰਿਜ਼ਕ, ਜੋ ਕਿ ਅਵੱਸ਼ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਘਟ ਨਹੀਂ, ਉਤੇ ਸੰਤੋਖ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰ ਭਰ ਰਖਣਾ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਹੈ । ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਵਧ ਲੈ ਜਾਣ ਅਥਵਾ ਵਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਸ਼ਾਂਤੀ, ਬਦਅਮਨੀ, ਅਸਮਾਨਤਾ ਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਫੈਲ ਰਹੀ ਹੈ । ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਹੱਕ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਇਹੋ ਹੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੀ ਇਹ ਕਮਾਈ ਹੋਰਨਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਈ ਮਜਬੂਰਾਂ, ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰਾਂ ਦਾ ਲਹੂ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਦਾ ਲਹੂ ਅਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਲਹੂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜ ਦੇਹ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਹੈ । ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਗੁਆਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਵਾਧੂ ਧਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਿਆ । ਇਹੋ ਗੱਲ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਰੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈ ਸੀ । ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ, ਸੁਖੀ ਹੋ ਗਏ । ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਦਿਮਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕੀ, ਸਾਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ।

www.AKJ.Org

ਨਿੰਮਰਤਾ ਤੇ ਮਿੱਠੇ ਬੋਲ

ਨੀਵੇਂ ਤੋਂ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਮਿੱਠੇ ਤੋਂ ਮਿੱਠੇ ਬਚਨ ਉਚਾਰਨੇ, ਇਹ ਮਿਠਾਸ ਅੰਦਰੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਓਪਰੀ ਮਿਠਾਸ ਮਿਠਾਸ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਏਸੇ ਮਿਠਾਸ ਦੀ ਕਣੀ ਹੀ ਥਾਂਇ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਣੀ ਤੋਂ ਸੁੰਞਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਕਦਰ-ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮਿਠਾਸ ਅੰਦਰ-ਖ਼ਾਨਿਉਂ ਉੱਗ ਉੱਗ ਕੇ ਪੁੰਗਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਰਥ ਤੇ ਸਵਾਰਥ ਦੋਏ ਹੀ ਸੁਧਰਦੇ ਹਨ। ['ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚੋਂ

ਬਕਾਏ ਅਮਾਨਤੀ ਲਾਈਫ਼ ਮੈਂਬਰ 'ਸੂਰਾ'

ਅਤਿ ਦੀ ਮਹਿੰਗਾਈ ਅਤੇ ਛਪਾਈ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਵਧੇ ਰੇਟਾਂ ਕਾਰਨ ਸੂਰਾ ਦੇ ਚੰਦੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਵਧਾਏ ਗਏ। ਅਮਾਨਤੀ ਲਾਈਫ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਰਕਮ ਦੇ ਸੂਦ ਵਿਚੋਂ ਚੰਦਾ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ 50/–ਰੁਪਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਾਫ਼ੀ ਸਜਣਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ 50/– ਦੀ ਰਕਮ ਪੁਜ ਚੁਕੀ ਹੈ।

ਪਰ ਅਜੇ ਕਾਫ਼ੀ ਅਮਾਨਤ ਲਾਈਫ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਹੋਰ 50/– ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇ। ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਕਾਏ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਭੇਜੇ, ਉਹ ਛੇਤੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾਲਤਾ ਕਰਨ।

ਪਾਠਕ ਜੀ— (੧) ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਜਾਂ ਰਕਮ ਭੇਜਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣਾ ਚਿੱਟ ਨੰਬਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ। ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਪਰਚੇ ਉਪਰ ਐਡਰੈਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਚਿੱਟ ਨੰਬਰ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ ਜੀ।

੨) ਚੰਦਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਮੋਹਰ ਪਰਚੇ ਪਿਛੇ ਵੇਖੋ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਚੰਦਾ ਮਨੀਆਰਡਰ ਕਰਾਓ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਰਚਾ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਸੀ।

੩) ਜੋ ਪਰਚਾ ੧੫ ਤਰੀਕ ਤਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸਮਝੋ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਰਚਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਾਰਡ ਪਾਓ।

੪) ਸ਼ਹੀਦੀ ਫ਼ੰਡ ਦੀ ਰਕਮ "ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ" ਦੇ ਨਾਂ ਭੇਜੋ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਨਾਂ ਤੇ ਨਾ ਭੇਜੋ ਜੀ।

੫) ਦੇਸਾਂ ਪਰਦੇਸਾਂ ਤੋਂ ਸੂਰਾ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਭੇਜੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਡਰਾਫ਼ਟ ਵਿਚ, ਅਸਲ ਰਕਮ ਤੋਂ ਵਧ ਦਸ ਰੁਪਏ ਬੈਂਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੇ ਟਰੈਕਟ

ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ (ਨਵੀਂ ਛਾਪ)	੧੬-੦੦	ਗੁਰਮਤਿ ਸੱਚ ਨਿਰਣੈ (ਨਵੀਂ ਛਾਪ)	੧੫-੦੦
ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਅਭਿਆਸ ਕਮਾਈ	੧੩-੫੦	ਜੇਲ੍ਹ ਚਿੱਠੀਆਂ	੩੦-੦੦
ਨਾਮ ਤੇ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਤਾ ਸਤਿਗੁਰੂ	੧੨-੫੦	ਗੁਰਬਾਣੀ ਲਗਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ	੨੫-੦੦
ਗੁਰਮਤਿ ਲੇਖ	੧੨-੫੦	ਅਣਡਿੱਠੀ ਦੁਨੀਆ	੧੯-੦੦
ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	੧੧-੦੦	ਚਰਨ ਕਮਲ ਕੀ ਮਉਜ	੭-੫੦
ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰ	੧੪-੦੦	ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੂਜਾ ਬੁੱਤ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੈ?	੭-੫੦
ਝਟਕਾ ਮਾਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਤੱਤ ਗੁਰਮਤਿ ਨਿਰਣਯ	੬-੦੦	ਜੋਤਿ ਵਿਗਾਸ (ਮਹਾਂ ਕਾਵਿ)	੧੭-੫੦
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀ ਹੈ? ੨-੫੦ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਲਾ	੧-੫੦	ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਦੇ ਉਤਰ ੨-੦੦ ਨਾਮ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ	੧-੭੫
ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪੰਥ ਨਿਰਾਲਾ	੧-੫੦	ਆਸਤਕ ਤੇ ਨਾਸਤਕ ੦-੭੫ ਬਾਬਾ ਵੈਦ ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ	੧-੦੦
ਉਮਰ ਕੈਦੀ ਦਾ ਸੁਪਨਾ	੧-੨੫	ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਤੇ ਧਰਮ ਰਖਿਆ	੧-੦੦
ਪਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨ ੧-੦੦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਿਮਰਨ	੦-੭੫	ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮਤਿ ਚਲੈ ਜੀਉ	੦-੭੫
ਸੱਚੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹੀਆ ੦-੭੫ ਸਿੱਖ ਕੌਣ ਹੈ?	੦-੭੫	ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਤੋਂ ਉਜਿਆਰਾ	੦-੫੦

www.AKJ.Org

ਮਾਘਿ ਮਜਨੁ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂਆ ਧੂੜੀ ਕਰਿ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸੁਣਿ ਸਭਨਾ ਨੋ ਕਰਿ ਦਾਨੁ ॥ ਜਨਮ ਕਰਮ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਮਨ ਤੇ ਜਾਇ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨ ਮੋਹੀਐ ਬਿਨਸੈ ਲੋਭੁ ਸੁਆਨੁ ॥ ਸਚੈ ਮਾਰਗਿ ਚਲਦਿਆ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਸਗਲ ਪੁੰਨ ਜੀਅ ਦਇਆ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਦਇਆ ਕਰਿ ਸੋਈ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਨੁ ॥ ਜਿਨਾ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਨੁ ॥ ਮਾਘਿ ਸੁਚੇ ਸੇ ਕਾਂਢੀਅਹਿ ਜਿਨ ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ॥੧੨॥

ਗੁਰਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

ਪਾ: ੭ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ	੨੮ ਜਨਵਰੀ
ਲੋਹੜੀ ਤੇ ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ ਮੁਕਤਸਰ	੧੩-੧੪ ਜਨਵਰੀ
ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ	੨੧ ਜਨਵਰੀ
ਰੀਪਬਲਿਕ ਡੇ (ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ)	੨੬ ਜਨਵਰੀ
ਜਨਮ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ	੩੦ ਜਨਵਰੀ
ਮੇਲਾ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੋਠਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	੩੦ ਜਨਵਰੀ

ਬਹੁ-ਮੁੱਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੇਖ

(ਸੰਪਾਦਕ : ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ)

ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸਿੱਖ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਉਲਝੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੁਲਝਾਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਸਤੂ-ਨਿਸ਼ਠ ਜਤਨ ਹੈ। ਪਰਮਾਣਿਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਇਹ ਲੇਖ ਇਤਿਹਾਸ-ਖੋਜੀਆਂ ਲਈ ਚਾਨਣ-ਮੁਨਾਰਾ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਦਿਲਜਸਪ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਮ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਤਿ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਭੇਟਾ ੧੨੫-੦੦

ਮਨੁ ਰਾਜਾ ਸੁਲਤਾਨੁ

(ਗਿ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਤੇਗ)

ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰੌਢ ਤੇ ਸਟੇਜ ਦੇ ਧਨੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਰੌਚਕ ਤੇ ਦਿਲ-ਟੁੰਬਵੀ ਵਿਚਾਰ ੧੩ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਸਜਿਲਦ ੨੫-੦੦

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੭
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨
ਸੰਮਤ ਖਾਲਸਾ	੨੯੨
ਸੰਮਤ ਸਾਕਾ	੧੯੧੨

ਜਨਵਰੀ ੯੧

JANUARY 91

ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੪ ਜਨਵਰੀ
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੩੦ ਜਨਵਰੀ
ਮਸਿਆ	੧੫ ਜਨਵਰੀ
ਪੰਚਮੀ	੨੧ ਜਨਵਰੀ

ਐਤ SUNDAY	✻	੬ ੨੩ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵਦੀ ੬	੧੩ ੩੦ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵ :੧੩	੨੦ ੭ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੪	੨੭ ੧੪ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧੨
ਸੋਮ MONDAY	✻	੭ ੨੪ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵਦੀ ੭	੧੪ ੧ ਮਾਘ ਮਾਘ ਵ: ੧੪	੨੧ ੮ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੫	੨੮ ੧੫ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧੩
ਮੰਗਲ TUESDAY	੧ ੧੮ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵਦੀ ੧	੮ ੨੫ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵਦੀ ੮	੧੫ ੨ ਮਾਘ ਮਸਿਆ	੨੨ ੯ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੬	੨੯ ੧੬ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧੪
ਬੁਧ WEDNESDAY	੨ ੧੯ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵਦੀ ੨	੯ ੨੬ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵਦੀ ੯	੧੬ ੩ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧	੨੩ ੧੦ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁ:੭-੮	੩੦ ੧੭ ਮਾਘ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ
ਵੀਰ THURSDAY	੩ ੨੦ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵਦੀ ੩	੧੦ ੨੭ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵ: ੧੦	੧੭ ੪ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੨	੨੪ ੧੧ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੯	੩੧ ੧੮ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ:੧-੨
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੪ ੨੧ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵਦੀ ੪	੧੧ ੨੮ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵ: ੧੧	੧੮ ੫ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੨	੨੫ ੧੨ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧੦	✻
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੫ ੨੨ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵਦੀ ੫	੧੨ ੨੯ ਪੋਹ ਮਾਘ ਵ: ੧੨	੧੯ ੬ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੩	੨੬ ੧੩ ਮਾਘ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧੧	✻

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀਆਂ

੧. ਅਸੀਂ ਆਪ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਮਾਲ ਠੀਕ ਮਾਰਕੀਟ ਰੇਟਾਂ ਨਾਲ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ।

੨. ਕੋਈ ਗ਼ਲਤੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

੩. ਚੰਗੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਟਕੇ, ਪੋਥੀਆਂ ਸਾਡੇ ਸਟਾਕ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

੪. ਪਟਿਆਲਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਦਿੱਲੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਅਕਾਡਮੀਆਂ ਆਦਿ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਛਪੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾਥੋਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

੫. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਹਿੰਦੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਸੀਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ।

੬. ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੰਘੇ, ਕੜੇ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਛੋਟੀਆਂ ਤੇ ਵਡੀਆਂ, ਕਛਹਿਰੇ, ਸਿਮਰਨੇ, ਮਾਲਾ, ਵਾਜੇ ਅਤੇ ਜੋੜੀਆਂ ਆਦਿ ਆਰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਭਜਦੇ ਹਾਂ।

੭ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚਲੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਚਿਤਰਾਂ ਦੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫ (ਬਹੁ-ਰੰਗੇ ਜਾਂ ਇਕ-ਰੰਗੇ) ਆਰਡਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਖ ਵਖ ਸਾਈਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਭਿਜਵਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

੮. ਆਪਣਾ ਐਡਰੇਸ ਬੜਾ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਪੂਰਾ ਲਿਖੋ।

੯. ਆਰਡਰ ਨਾਲ ਕੁਝ ਰਕਮ ਪੇਸ਼ਗੀ ਭੇਜੋ।

੧੦. ਪਰਦੇਸੀ ਵੀਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਗੁੰਝਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਰਕਮ ਪੇਸ਼ਗੀ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਣ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਰਾਹੀਂ ਮਾਲ ਮੰਗਾਣ।

੧੧. ਧਾਰਮਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਮੁਫ਼ਤ ਮੰਗਾਓ।

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ–**ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼** ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787–ਅਤੇ S. C. O. 98, ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

www.AKJ.org

ਸਾਹਿਬੇ ਕਮਾਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ

(ਦੌਲਤ ਰਾਏ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿਚ)

ਇਹ ਲੇਖਣੀ ਵਲਵਲੇ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਤਕਾਰ-ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਲਾ: ਦੌਲਤ ਰਾਏ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਹਨਤ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ। ਲਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰਭੈਤਾ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਲ ਸਿਰ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ੯-੦੦ ਹਿੰਦੀ ੮-੦੦, ਉਰਦੂ ੯-੦੦ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ੧੦-੦੦

ਸਰਵੋਤਮ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਰਵੋਤਮ ਧਰਮ : ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਆਚਾਰਯ, ਵੇਦ-ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸਵਾਮੀ ਮ ਤੀਰਥ ਦੰਡੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਲਿਖਤ ਦੋ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰਹਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਨਿਕਾਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਨਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮਤਾ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੰਨੇ ੧੨੦, ਭੇਟਾ ਕੇਵਲ ੪-੦੦

ਸ੍ਰੀ ਹੇਮਕੁੰਟ ਦਰਸ਼ਨ

ਡਾ: ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਨੂਪਮ ਰਚਨਾ ਆਪਣੀ ਭਾਂਤ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਤਕ ਹੈ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਹੇਮਕੁੰਟ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ੩-੦੦, ਪੰਜਾਬੀ ੩-੦੦, ਹਿੰਦੀ ੩-੦੦

ਦੁਆਰਾ ਪਾ: ੬ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ—

ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ

ਗਿ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਮਲ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕ ਗੁ: ਪਾ: ਛੇਵੀਂ ਨੂੰ ਮਹੰਤ-ਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਣ ਲਈ ਘੋਲ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਦੇ ਵਖ ਹਿਲੂਆਂ ਤੇ ਖੋਜ ਭਰੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਮੁੱਲ ੨੫/-ਲਾ: ਐ: ੩੦-੦੦

ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਫ਼ਿਲਾਸਫ਼ੀ

(ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਹੱਦੀ)

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਏ ਬ੍ਰਹਮ-ਸਰੂਪ ਦੀ ਸਰਲ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਬਾਰਹਮਾਹ ਮਾਝ ਦੀ ਅਗੰਮੀ ਤੇ ਰਹੱਸਮਈ ਕਥਾ ਵੀ ਦਰਜ ਹੈ। ਵੱਡਾ ਸਾਈਜ਼, ਸਜਿਲਦ, ਭੇਟਾ ੮੧ ਰੁਪਏ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ

ਸ: ਜੇ. ਪੀ. ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਕੀ ਥਾਂ ਹੈ? ਸਜਿਲਦ ੧੦-੦੦

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਖਿਆ ਕੋਸ਼

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਸਰਲ ਅਰਥ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਜਿਲਦ ੪-੫੦

ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਲਹਿਰ

(ਭਾ: ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਤੇ ਗਿ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਰਦ)

ਬੱਬਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਯੋਧਿਆਂ ਤੇ ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਖ਼ੂਨ ਉਬਾਲਣ ਵਾਲੇ ਸਹੀ ਹਾਲਾਤ।

ਬੱਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਡਰਤਾ, ਬਹਾਦਰੀ, ਸਚਾਈ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਤੇ ਉਚੇ ਆਚਰਨ ਦੇ ਮੂੰਹ-ਬੋਲਦੇ ਚਿਤਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਥੰਮ੍ਹ ਹਿਲਾ ਦਿਤੇ। ਵਧੀਆ ਜਿਲਦ ਸਮੇਤ ੧੬-੫੦

ਪ੍ਰੇਮ ਮਈ ਬੇਨਤੀ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸਾਡਾ ਸੱਚਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਬਾਲਕ ਹਾਂ। ਇਹ ਗਟਕਾ ਹੈ ਅਸਾਂ ਬਾਲਕਾਂ ਲਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਪ੍ਰੇਮ-ਮਈ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ੧੫੨ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਸਜਿਲਦ ੩-੫੦

ਬਲੁ ਹੋਆ ਬੰਧਨ ਛੁਟੇ

ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਖ ਵਖ ਪਖਾਂ ਤੋਂ ਬੜੇ ਸੁਖੈਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ੧੦ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲਿਖਣ ਢੰਗ ਅਤੇ ਬੋਲੀ ਇੰਨੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਸਤਕ ਅਗੋਂ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੇਟਾ ੨੦)

ਰਤੇ ਇਸ਼ਕ ਖ਼ੁਦਾਇ

ਸ: ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ ਨੇ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਲ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਬੜੀ ਖ਼ੂਬੀ ਨਾਲ ਮਿਠੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸ: ਵਿਧਾਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੀਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਮੈਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਸ਼ਿਸ਼ 'ਕੋਮਲ' ਕੋਮਲ ਨਾਮ ਵਾਲਾ, ਕੋਮਲ ਦਿਲ ਵਾਲਾ, ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ, ਸਿਖੀ ਦੀ, ਪੰਥ ਦੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਪਣੀ ਕਲਮ-ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸਫ਼ੇ ੧੪੪, ਸੁੰਦਰ ਜਿਲਦ, ਭੇਟਾ ੧੦-੦੦

ਕਲਗੀ ਦੀਆਂ ਅਣੀਆਂ

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸੁਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ-ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾ ਸਹਿਤ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਹਾਣੀ-ਕਲਾ ਪੱਖੋਂ ਉੱਤਮ ਇਹ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਨੇੜਿਓਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਜਿਲਦ ੧੫-੦੦

ਅਮਰ-ਗੁਰ ਰਿਸ਼ਮਾਂ

ਪ੍ਰਿੰ: ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ "ਅਮਰ ਗੁਰ ਰਿਸ਼ਮਾਂ" ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ-ਸਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਸੁਚੱਜੇ ਤੇ ਸੁਆਦਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਪਾਠਕ ਦਾ ਸੀਸ ਅਦਬ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਜਿਲਦ ੬-੦੦

ਗਿਆਨੀ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਰਚਿਤ

ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨੀ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਵਲ ਭੇਟ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ	੧੨-੦੦
ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ	੧੦ ੦੦
ਮਹਾਰਾਣੀ ਚੰਦ ਕੌਰ	੭-੫੦
ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਸ਼ਾਮਾਂ	੧੦-੦੦
ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ	੭-੫੦
ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ	੯-੦੦
ਜੰਗ ਚਮਕੌਰ	੭-੫੦
ਮਾਛੀਵਾੜਾ	੭-੫੦
ਮੁਕਤਸਰ	੭-੫੦
ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਜੀ	੭-੫੦
ਲਹੂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ	੧੬-੦੦
ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ	੭-੫੦
ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੰਘਣੀਆਂ	੭-੫੦
ਬਹਾਦਰ ਗਰਜਾ ਸਿੰਘ	੧੨- ੦
ਦਖ ਭੰਜਨੀ	੧੦-੦੦
ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ	੧੫-੦੦
ਜਲਾਵਤਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ	੧੨-੦੦
ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ	੧੫-੦੦
ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਕੌਰ	੧੦-੦੦
ਬਹਾਦਰ ਸਦਾ ਕੌਰ	੧੨-੦੦
ਅਣਖੀਲਾ ਜਰਨੈਲ	੧੨-੦੦
ਗੋਲੀ ਚਲਦੀ ਗਈ	੨੪-੦੦
ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਰਨ ਕੌਰ	੧੬-੦੦

ਗਿਆਨੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਤ

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ	੬-੦੦
ਬਹਾਦਰ ਬਘੇਲ ਕੌਰ	੧੨-੦੦
ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ	੭-੫੦
ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ	੧੫-੦੦
ਆਤਮਾ ਦੀ ਪੁਕਾਰ	੨੦-੦੦
ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ	੨੦-੦੦
ਕਲਜੁਗ	੧੬-੦੦

www.AKJ.Org

ਫਲਗੁਣਿ ਅਨੰਦ ਉਪਾਰਜਨਾ ਹਰਿ ਸਜਣ
ਗਟੇ ਆਇ ॥ ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਰਾਮ ਕੇ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ
ਗੀਆ ਮਿਲਾਇ ॥ ਸੇਜ ਸੁਹਾਵੀ ਸਰਬ ਸੁਖ ਹੁਣਿ
ਖਾ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥ ਇਛ ਪੁਨੀ ਵਡਭਾਗਣੀ ਵਰੁ
ਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥ ਮਿਲਿ ਸਹੀਆ ਮੰਗਲੁ
ਾਵਹੀ ਗੀਤ ਗੋਵਿੰਦ ਅਲਾਇ ॥ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ਅਵਰੁ
ਦਿਸਈ ਕੋਈ ਦੂਜਾ ਲਵੈ ਨ ਲਾਇ ॥ ਹਲਤੁ
ਲਤੁ ਸਵਾਰਿਓਨੁ ਨਿਹਚਲ ਦਿਤੀਅਨੁ ਜਾਇ ॥
ਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਰਖਿਅਨੁ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੈ ਧਾਇ ॥
ਹਵਾ ਏਕ ਅਨੇਕ ਗੁਣ ਤਰੇ ਨਾਨਕ ਚਰਣੀ
ਾਇ ॥ ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਨੋ ਤਿਲੁ
ਤਮਾਇ ॥੧੩॥

ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

ਹੀਦੀ ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ — ੨੧ ਫ਼ਰਵਰੀ
ਵਰਾਤ੍ਰੀ — ੧੩ ਫ਼ਰਵਰੀ

ਅਰਦਾਸ

(ਦਰਸ਼ਨ, ਰੂਪ ਤੇ ਅਭਿਆਸ)
ਡਾ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇਕੀ

ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਸਿਖ ਰਦਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖਾਂ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਚਾਰ ਦੇਣ ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਤਲਾਂ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਗੁੰਝਲਾਂ ਵਾਂਗੋ ਅਹਿਮ ਤੇ ਸੂਖਮ ਕ੍ਰਤਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ-ਸਾਹਿਤ ਚ ਬੇਮਿਸਾਲ, ਠੋਸ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਕ ਬਾਰ ਕੁਝ ਅਨੁਭਵੀ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਹ ਹਨ :—

-ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਹਰ ਸਿੱਖ ਘਰਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
-ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਬਾਦ ਏਡੀ ਵਧੀਆ ਕਿਤਾਬ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੈ।
-ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸੇਧ ਵਿਚ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਤਾਪ-ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਨੇ ੩੫੭, ਵਡਾ ਸਾਈਜ਼, ਭੇਟਾ ੭੫-੦੦

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੭
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੨
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੨

ਫ਼ਰਵਰੀ ੯੧
FEBRUARY 91

ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੨ ਫ਼ਰਵਰੀ
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੮ ਫ਼ਰਵਰੀ
ਮਸਿਆ	੧੪ ਫ਼ਰਵਰੀ
ਪੰਚਮੀ	੧੯ ਫ਼ਰਵਰੀ

ਐਤ SUNDAY	❋	੩ ੨੧ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੫	੧੦ ੨੮ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੧੧	੧੭ ੬ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੩	੨੪ ੧੩ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੧੦
ਸੋਮ MONDAY	❋	੪ ੨੨ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੬	੧੧ ੨੯ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੧੨	੧੮ ੭ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੪	੨੫ ੧੪ ਫਗਣ ਫ: ਸੁ: ੧੧-੧੨
ਮੰਗਲ TUESDAY	❋	੫ ੨੩ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੭	੧੨ ੧ ਫਗਣ ਫਗਣ ਵ: ੧੩	੧੯ ੮ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੫	੨੬ ੧੫ ਫਗਣ ਫ: ਸੁ: ੧੩
ਬੁਧ WEDNESDAY	❋	੬ ੨੪ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੮	੧੩ ੨ ਫਗਣ ਫ: ਵ: ੧੪	੨੦ ੯ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੬	੨੭ ੧੬ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੧੪
ਵੀਰ THURSDAY	❋	੭ ੨੫ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੮	੧੪ ੩ ਫਗਣ ਮਸਿਆ	੨੧ ੧੦ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੭	੨੮ ੧੭ ਫਗਣ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੧ ੧੯ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੩	੮ ੨੬ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੯	੧੫ ੪ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੧	੨੨ ੧੧ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੮	❋
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੨ ੨੦ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੪	੯ ੨੭ ਮਾਘ ਫਗਣ ਵ: ੧੦	੧੬ ੫ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੨	੨੩ ੧੨ ਫਗਣ ਫਗਣ ਸੁ: ੯	❋

ਸ: ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਲਿਖਤ

ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਵੱਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੂਰਬੀਰ ਤੇ ਅਣਖੀਲੇ ਨਾਇਕ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਦਾਇਕ ਜੀਵਨੀ, ਜੋ ਲੇਖਕ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦੇ ਰੋਜ਼ਨਾਮਚੇ ਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

੨੬੪ ਸਫ਼ੇ, ਸਜਿਲਦ ੧੫-੦੦

ਕਿਉਂ ਕੀਤੋ ਵੇਸਾਹੁ ?

੧੯੪੭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦਿਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਅਦਿਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਹੱਕੀ ਮੰਗ ਸਮੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਘਾਤ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਫ਼ੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਵੇਰਵਿਆਂ ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਉੱਪਰ ਚਾਨਣਾ ਪਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੁੱਲ ੧੨-੦੦

ਸਿੱਖ ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਰਚੱਲਤ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੁੱਲ ੧੦-੦੦

ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ-ਕਹਾਣੀ

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਹੈ. ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਹਾਨ ਬਿਖੜੇ ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਝਾਕੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਤਿ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਲ ਬਖ਼ਸ਼ ਕੇ ਉਤਾਂਹ ਚੁਕਦੇ ਗਏ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਬਣਾਂਦੇ ਗਏ। ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਤਰਦੇ ਤਰਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਹਡੀਂ ਵਾਪਰੇ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ੧੧ ਚਿਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਮੁੱਲ ੧੪-੦੦

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ-ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787–ਅਤੇ

www.AKJ.Org

ਜੰਮੂ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਰਾਮ

(ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਦੁਆਰਾ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ)

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਿਆਂ ...ਤੇ ਖਲ੍ਹੇਪਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਲੇਖਕ ਦੇ ...ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿਕਟੀ ਝਾਕੀਆਂ ਵੇਖਣ ...ਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਇਕ ਚੰਗੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸੁਆਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ...ਸਿੰਘ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਕ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਹੈ, ...ਈ ਉਹਦੇ ਨਿਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਰਗੀ ...ਾ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਜਿਲਦ ੧੨-੦੦

ਖੁੰਬਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ

(ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਕਹਾਣੀਕਾਰ)

...ਾ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਰਗੇ ੧੨ ਹੌਲੇ ...ਖ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖਾਂ ਵਰਗੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ...ਣੀਆਂ ਵਰਗੀ ਰੌਚਕਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ...ੀ ਮੁਸਕ੍ਰਾਹਟ ਹੈ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੀ ਕਰੁਣਾ ...ios)। ਸੋਹਣੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ੧੦-੦੦

ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ

...ਾਬੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਇਸ ਸਦੀ ...ਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੇਹੱਦ ਮਕਬੂਲੀਅਤ ਤੇ ...ਸਿੱਸਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਲੋਕ-ਗੀਤਾਂ ਵਾਂਗ ...ਏ ਰਚੇ ਗੀਤ ਪੰਜਾਬੀ ਮਨ ਨਾਲ ਇਕਸੁਰ ...ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੁਖ-ਸੁਖ, ...ਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਤ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਜਾਣੇ ...ਬਿੰਬਾਂ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਹਨ। ...ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਅਰੁਣ ਸ਼ਿਵ ਬਟਾਲਵੀ ਨੇ ...ਤੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ...ਤ ਕੀਤੇ ਹਨ :—

...ਗੁਰ ਤੇ ਕਣੀਆਂ	
...ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਗੀਤ ਤੇ ਨਜ਼ਮਾਂ)	੬-੦੦
...ਜੋਬਨ ਰੁਤੇ ਮਰਨਾ	੧੫-੦੦
...ੜਾ (ਸੰਪਾਦਿਕਾ ਲਿਖਿਤ ਭਾਵ-ਭਿੱਜੀ ...ਕਾ 'ਵੇਦਨਾ ਬਿਰਹਨ ਦੀ' ਸਹਿਤ)	੧੨-੦੦

ਤੁਸੀਂ ਜੇ

ਆਪਣੇ ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨਾਲ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ' ਦੇ ਸੱਚ, ਸੁੰਦਰਤਾ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਛੋਹਣਾ ਚਾਹੋ

ਜੇ–ਤੁਸੀਂ

ਏਸੇ ਜਨਮ ਵਿੱਚ ਸਚਮੁਚ ਹੋਰ ਨਵਾਂ-ਨਰੋਆ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੋ

ਤੇ ਫਿਰ–ਜੇ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਨਿਰਦਈ ਸੰਤਾਪ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਤੇ ਹਰ ਅਨਰਥ ਉੱਤੇ ਅਰਥ-ਪੂਰਨ ਪਕੜ ਦੀ ਵੀ ਇੱਛਾ ਹੈ

–ਤਾਂ–

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸੁਮੇਰ ਲਿਖਤ

ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਪੜ੍ਹੋ :

੧. ਸੁਰਗਾਂ ਦੇ ਅੰਗੂਰ	੫੦-੦੦
੨. ਮੌਤ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ	੪੦-੦੦
੩. ਬੈਠੋ ਤਾਂ ਜਾਣੀਏ	੪੦-੦੦
੪. ਬਾਕੀ ਬਚਿਆ ਆਦਮੀ	੫੦-੦੦
੫. ਮਾਲਕੌਂਸ	੨੫-੦੦

ਸਬਰ ਦੇ ਘੁੱਟ

ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਵਾਰਨ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇਕ ਸੁਗਾਤ ਹੈ।

ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭੰਨਿਆ, ਸਗੋਂ ਕਰਾਰੀਆਂ ਚੋਟਾਂ ਵੀ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਜਿਲਦ ੭-੦੦

ਨਰੋਈ ਅੱਖ

(ਲੇਖਕ—ਡਾਕਟਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੀ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਪੁਸਤਕ 'ਨਰੋਈ ਅਖ' ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸਚਿੱਤਰ ੧੦-੦੦

ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਮੌਲਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਲਮ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ, ਹਾਂ-ਪੱਖੀ ਤੇ ਸੱਚ ਨੂੰ ਹਲੂਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਲੀਲ ਦਾ ਪੱਲਾ ਕਿਤੇ ਵੀ ਢਿੱਲਾ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਤਾਜ਼ਾ ਛਪੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਹਨ :—

੧. ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਆਨੰਦ	੭੦-੦੦
੨, ਸੰਘਰਸ਼ : ਇਕ ਸਮਾਜਕ ਅਧਿਐਨ	੨੫-੦੦
੩. ਮਨੋ-ਵਿਕਾਸ	੨੫-੦੦

ਜਦੋਂ ਸਵੇਰ ਹੋਈ

ਨਰਿੰਜਨ ਤਸਨੀਮ ਨੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਇਕ ਬੀਤੇ ਯੁਗ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਜਗਾਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਨਾਵਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਵਸਤੂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ-ਤੋਰ ਚਲਣ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਰੀ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਯੁਗ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੋਣ ਲਈ ਅਜ ਹੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ। ਮੁੱਲ ੧੨-੦੦

ਮੁਲਕ ਮਾਹੀ ਦਾ ਵੱਸੇ

ਪ੍ਰੋ: ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਏ. ਨੇ ੧੦ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਾਹਿਤ-ਜਗਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਹੀ ਪਾਠਕ ਇਸ ਸੁਘੜ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਣਗੇ। ਸਫ਼ੇ ੧੨੮, ਸਜਿਲਦ ੫-੦੦

ਪਾਣੀ ਅੰਦਰਿ ਲੀਕ ਜਿਉਂ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਲੇਖਕਾ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ-ਜਗਤ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਵਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚੋਂ ਲੇਖਕਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਵਧੀਆ ਪੱਕੇ ਅੰਬਾਂ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਮੁੱਲ ੮-੦੦

ਸਰ ਦਾ ਬੂਝਾ

ਸੋਮੀ ਜੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਹਨ, ਸਹਿਮ ਤੇ ਖੇੜਾ, ਮਮਤਾ ਤੇ ਹਮਦਰਦੀ ਦੇ ਭਾਵ ਹਨ ਅਤੇ ਸੀਮਾ-ਬੁਰਜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਤਰਲੇ ਹਨ। ਮੁੱਲ ੮-੦੦

ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ

ਚੋਟੀ ਦੇ ਨਾਵਲਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ ਦਾ ਨਾਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੰਵਲ ਜੀ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਠਕ ਬੜੀ ਉਤੇਜਨਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। ਹਰ ਨਾਵਲ ਦਾ ਪਲਾਟ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਕ ਕੰਵਲ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਚੁਕੇ ਹਨ :—

ਨਾਵਲ : ਸੱਚ ਨੂੰ ਫ਼ਾਂਸੀ		੯-੦੦
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ		੧੮-੦੦
ਹੁਨਰ ਦੀ ਜਿੱਤ (ਬਾਲ ਨਾਵਲ)		੪-੦੦
ਮਿੱਤਰ ਪਿਆਰੇ ਨੂੰ		੨੦-੦੦
ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਹੈ		੨੦-੦੦
ਪਾਲੀ		੧੫-੦੦
ਤਾਰੀਖ਼ ਵੇਖਦੀ ਹੈ		੭-੫੦
ਦੇਵਦਾਸ		੭-੦੦
ਭਵਾਨੀ		੧੨-੦੦
ਸਿਵਲ ਲਾਈਨਜ਼		੨੨-੦੦
ਐਨਿਆਂ 'ਚੋਂ ਉਠੋ ਸੂਰਮਾ		੨੨-੦੦
ਲਹੂ ਦੀ ਲੋਅ		੩੦-੦੦
ਸੂਰਮੇ		੧੨-੦੦
ਹਾਣੀ		੧੫-੦੦
ਰੂਪਧਾਰਾ		੨੨-੦੦
ਬਰਫ਼ ਦੀ ਅੱਗ		੨੨-੦੦
ਮੂਮਲ (ਮਾਰੂਥਲ ਦੀ ਹੀਰ)		੧੭-੦੦
ਜੰਗਲ ਦੇ ਸ਼ੇਰ		੧੨-੦੦
ਜੇਰਾ		੧੩-੦੦
ਮੋੜਾ ੧੬-੦੦	ਮਨੁੱਖਤਾ	੨੦-੦੦
ਕਹਾਣੀਆਂ : ਰੂਹ ਦਾ ਹਾਣ		੬-੦੦
ਕੰਡੇ		—
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ		੯-੦੦
ਸੰਧੂਰ		੭-੦੦
ਰੂਪ ਦੇ ਰਾਖੇ		੭-੦੦
ਫੁਟਕਲ : ਜੀਵਨ ਕਣੀਆਂ		੮-੦੦
ਗੋਰਾ ਮੁਖ ਸੱਜਣਾਂ ਦਾ		੧੫-੦੦
ਜ਼ੁਹੂ ਦਾ ਮੋਤੀ		੧੮-੦੦

www.AKJ.Org

ਚੇਤਿ ਗੋਵਿੰਦੁ ਅਰਾਧੀਐ ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ ॥
ਤ ਜਨਾ ਮਿਲਿ ਪਾਈਐ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਭਣਾ ॥
ਜਨਿ ਪਾਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਆਏ ਤਿਸਹਿ ਗਣਾ ॥
ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਜੀਵਣਾ ਬਿਰਥਾ ਜਨਮੁ
ਣਾ ॥ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਿਆ ਰਵਿਆ
ਵਿਚਿ ਵਣਾ ॥ ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਕਿਤੜਾ
ਖੁ ਗਣਾ ॥ ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿੰਨਾ ਭਾਗੁ
ਣਾ ॥ ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕੰਉ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਨਾਨਕ
ਪਿਆਸ ਮਨਾ ॥ ਚੇਤਿ ਮਿਲਾਏ ਸੋ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸ ਕੈ
ਾਇ ਲਗਾ ॥੨॥

ਗੁਰਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁਟੀਆਂ

ਾ: ੭ ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲੀ	੧੪ ਮਾਰਚ
ਾ: ੩ ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲੀ	੧੭ ਮਾਰਚ
ਾ: ੨ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ	੨੦ ਮਾਰਚ
ਾ: ੬ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ	੨੦ ਮਾਰਚ
ਾ: ੯ ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲੀ	੨੮ ਮਾਰਚ
ਾ: ੮ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ	੨੮ ਮਾਰਚ
ਲਾ ਮਹੱਲਾ	੧ ਮਾਰਚ
ੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ੨੦੪੮	੧੭ ਮਾਰਚ
ੀ ਰਾਮ ਨੌਮੀ	੨੪ ਮਾਰਚ
ਨਮ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਵੀਰ ਜੈਨ	੨੮ ਮਾਰਚ

ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਲਵਾੜਾ ਲਿਖਤ
ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕ ਤੇ ਗਾਥਾ ਸਟੀਕ

ਗਰਬਾਣੀ ਦੇ ਲਗ-ਮਾਤਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕਾਂ ਤੇ ਗਾਥਾ ਦਾ ਬੜਾ ਸਰਲ ਤੇ ਛੇਤੀ ਮਝ ਵਿਚ ਆ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਟੀਕਾ ਭੇਟਾ ੫-੦੦

ਬਾਣੀ ਮਹਲਾ ੯ ਸਟੀਕ

ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਦ-ਅਰਥ ਅਤੇ ਸਮੁਚੇ ਅਰਥ ਬੜੇ ਚੱਜ ਦੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਸਲ ਬਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਢੁਕਵੇਂ, ਢੁਕਵੇਂ ਤੇ ਸੁਖੈਨ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪੰਨੇ ੨੨੮, ਭੇਟਾ ੭-੫੦, ਡੀਲਕਸ ੧੫-੦੦

ਜੀਵਨ ਕਥਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਸਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪੱਖਾ ਬਾਰੇ ਵਚਾਰ ਹੈ। ਸਫੇ ੧੯੨, ਭੇਟਾ ੩-੦੦

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੭-੪੮	ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੪ ਮਾਰਚ
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨	ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੩੦ ਮਾਰਚ
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੨	ਮਸਿਆ	੧੬ ਮਾਰਚ
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੨-੧੩	ਪੰਚਮੀ	੨੦ ਮਾਰਚ

ਮਾਰਚ ੯੧
MARCH 91

ਐਤ SUNDAY	੩੧ ੧੮ ਚੇਤਰ ਸੁਧ ਵੈ: ਵ: ੧	੩ ੨੦ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵਦੀ ੩	੧੦ ੨੭ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵਦੀ ੯	੧੭ ੪ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ੧	੨੪ ੧੧ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ੯
ਸੋਮ MONDAY	❋	੪ ੨੧ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵਦੀ ੪	੧੧ ੨੮ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵ: ੧੦	੧੮ ੫ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ੨	੨੫ ੧੨ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁ: ੧੦
ਮੰਗਲ TUESDAY	❋	੫ ੨੨ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵਦੀ ੫	੧੨ ੨੯ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵ: ੧੧	੧੯ ੬ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁ: ੩	੨੬ ੧੩ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁ: ੧੧
ਬੁਧ WEDNESDAY	❋	੬ ੨੩ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵਦੀ ੬	੧੩ ੩੦ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵ: ੧੨	੨੦ ੭ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁ:੪-੫	੨੭ ੧੪ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁ: ੧੨
ਵੀਰ THURSDAY	❋	੭ ੨੪ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵਦੀ ੭	੧੪ ੧ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਵ: ੧੩	੨੧ ੮ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁ: ੬	੨੮ ੧੫ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁ:੧੩
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੧ ੧੮ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵ: ੧	੮ ੨੫ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵ: ੮	੧੫ ੨ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਵ: ੧੪	੨੨ ੯ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁਦੀ ੭	੨੯ ੧੬ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁ: ੧੪
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੨ ੧੯ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵ: ੨	੯ ੨੬ ਫਗਣ ਚੇਤਰ ਵ: ੯	੧੬ ੩ ਚੇਤਰ ਮਸਿਆ	੨੩ ੧੦ ਚੇਤਰ ਚੇਤਰ ਸੁ: ੮	੩੦ ੧੭ ਚੇਤਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ

ਗਿਆਨੀ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਲਿਖਤ
ਕੇਸ ਚਮਤਕਾਰ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ, ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆਂ ਤੇ ਇਸਲਾਮੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅਨਿੱਖੜਵੇਂ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਸੰਭਾਲਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪਰਮਾਣਿਕ ਹਵਾਲਿਆਂ ਅਥਵਾ ਪੁਰ-ਅਸਰ ਲਾਜਵਾਬ ਦਲੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵੀ ਦ੍ਰਿੜਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਜਿਲਦ—

ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ

ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਅਨੇਕਾਂ ਦੇਹਧਾਰੀ ਆਪਣੀਆਂ ਗੁਰੂ-ਡੰਮ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਜਿਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖੌਤੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਪਾਜ ਉਘਾੜੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ, ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਲਿਖਤੀ ਹਵਾਲਿਆਂ ਸਹਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ੪੦ ਖੋਜ ਭਰੇ ਲੇਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ।

ਪੇਪਰ-ਬੈਕ ੧੨-੦੦, ਡੀਲਕਸ ੨੦-੦੦

ਮੁਕਤਿ ਜੁਗਤਿ ਨਾਵੈ ਕੀ ਦਾਸੀ
(ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਆਧਾਰਿਤ ਨਾਮ-ਮਹਿਮਾ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਤੇ ਮਨ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਸਿਮਰਨ-ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਸੋਝੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਵੱਡਾ ਸਾਈਜ਼, ਸਜਿਲਦ ੩੦-੦੦

ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਕੀ ਹੈ ?
ਡਾ: ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਨਸੁਖਾਨੀ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਲਗਪਗ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਲੈਕਚਰ ਹਨ, ਜੋ ਬੜੇ ਨਿੱਗਰ, ਠੋਸ ਅਤੇ ਡੂੰਘੀ ਵਾਕਫ਼ੀ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ੧੧੫ ਸੰਖੇਪ ਲੈਕਚਰਾਂ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਾਕਫ਼ੀ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ।

ਪੇਪਰ-ਬੈਕ ੧੨-੦੦, ਡੀਲਕਸ ੨੦-੦੦

www.AKJ.Org

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ

...ਤਾ ਸਿੰਘ/ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ੪੫-੦੦
...ਾਂ ਦੀ ਵਿਥਿਆ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ੪੫-੦੦
...ਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ,, ,, ੨੫-੦੦
...ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ੨੫-੦੦
...ਣੀ ਦਾ ਸ਼ੁਧ ਉਚਾਰਣ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ੧੦-੦੦
...ੀ ਦੇ ਪੰਜ ਖੰਡ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ੨੦-੫੦
...ੰਥ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ 'ਗੁਰੂ' ਦਾ ਸੰਕਲਪ ੨੨-੫੦
...ਤਿ ਵਿਵੇਚਨ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ੧੫-੦੦
...ੰਥ ਰਤਨਾਵਲੀ ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ੫੦-੦੦
...ਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ,, ੬੨-੦੦
...ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀਵਨ ਸੰਦੇਸ਼ ,, ੫੦-੦੦
...ਜੋਤਿ ਤੇ ਜੁਗਤਿ ,, ੧੮-੦੦
...ਨਾਨਕ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੋ ਭਾਗ ,, ੧੫੦-੦੦
...ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ,, ੨੦-੦੦
...ਫਰੀਦ ਜੀਵਨੀ ਤੇ ਰਚਨਾ ,, ੧੦-੦੦
...ਅਮਰਦਾਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪਦਮ ੨੫-੦੦
...ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਕੇਤ ਕੋਸ਼ ,, ੪੫-੫੦
...ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚਾਰ ਕੋਸ਼ ,, ੪੦-੫੦
...ਨੰਦ ਲਾਲ ਗ੍ਰੰਥਾਵਲੀ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ੪੦-੦੦
...ਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿਫਤੀ ਦਾ ਘਰ ਸੀਤਲ ੪੦-੦੦
...ਨਾਮੇ (ਸੰ:) ਡਾ: ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ੪੫-੦੦
...ਰ ਸੋਭਾ ੪੫-੦੦
...ਬਲਾਸ ਪਾ: ੧੦ ਕ੍ਰਿਰ ਸਿੰਘ ੪੫-੦੦
...ਨਾਨਕ ਧਰਮਚਿੰਤਨ (ਸੰ:) ਬਲਕਾਰਸਿੰਘ ੩੬-੦੦
...ਮਜੀਠੇ ਦੀ ਗੋਸਟਿ (ਸੰ:) ਕੁਲਵੰਤਸਿੰਘ ੫੦-੦੦
...ਭਾਈ ਅੱਡਣ ਸ਼ਾਹ ਕੀ ਸਹਿਜ ਰਾਮ ੩੦-੦੦
...ਦੀ ਭਗਤਮਾਲਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ੧੫-੦੦
...ਰਥ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ੩ ਭਾਗ ੩੪੦-੦੦
...ਣੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੀਤ ਰਤਨਾਵਲੀ
...ਗ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ੧੪੪-੦੦
... ਵਿਨੋਬਾ ਭਾਵੇ ੬-੫੦
...ਸਟੀਕ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ੫-੫੦
...ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਟੀਕ ,, ,, ੩੦-੦੦
...ਰਪੁਰੀ ਬੀੜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ,, ,, ੧੫-੦੦
...ਵਿਦਾਸ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ,, ੧੫-੦੦
...ਬੀਰ ਜੀਵਨ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ,, ੨੨-੦੦
...ਮਦੇਵ ਤਥਾ ਹੋਰ ਭਗਤ ,, ,, ੧੭-੦੦
...ਨਕ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ,, ੮-੦੦
...ਬੀ ਮੁੱਢਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ.ਸ. ਅਮੋਲ ੨੨-੦੦

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਕੁਦਰਤ ਸਿਧਾਂਤ ੨੧-੦੦
ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਨ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸੇਵਾ' ੨੩-੭੫
ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ੧੨-੨੫
ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਜੱਗੀ ੨੨-੦੦
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ ੧੪-੫੦
ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ੧੬-੦੦
ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ੭-੦੦
ਮਹਾਤਮਾ ਸੰਤ ਰੇਣ ਪ.ਸ. ਪਦਮ ੧੦-੨੫
ਅਕਾਲੀ ਕੌਰ ਸਿੰਘ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ੧੦-੦੦
ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਤੁਕ ਤਤਕਰਾ ੨੮-੦੦
ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀਵਨ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ੧੨-੦੦
ਨਾਮ ਘੋਸ਼ਾ ਮਾਧਵ ਦੇਵ ੨੪-੦੦
ਸਾਮੀ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ੧੦-੨੫
ਮਸਨਵੀ ਭਾਖਾ (ਅਨੁ: ਭਾਈ ਮੰਗੂ) ੨੫-੦੦
ਭਾਈ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ੫-੭੫
ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਗ.ਸ. ਦਿਓਲ ੨੨-੦੦
ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ ੧੪-੦੦
ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ੨੦-੦੦
ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ੨੫-੦੦
ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨ.ਕ. ਸਿਨਹਾ ੨੦-੦੦
ਮ. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ੩੦-੦੦
ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਅਸਲੀ ਰੂਪ ਵਹੀਉਦੀਨ ੩੦-੦੦
ਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ੧੦-੦੦
ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਠੀਕਰੀਵਾਲਾ ੪-੦੦
ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ੧੨-੦੦
ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਗ.ਸ ਦਿਓਲ ੨੦-੭੫
ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੈਨੀ ੧੨-੭੫
ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਐਮ.ਐਲ.ਖੋਸਲਾ ੨੨-੦੦
ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਵੀਰ ਨਾਇਕ ਕ.ਸ. ਧੀਰ ੧੬-੫੦
ਹਰਸ਼ ਡਾ: ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ੧੨-੭੫
ਰਾਜਾ ਪੋਰਸ ਬੁੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ੫-੦੦
ਜਰਨੈਲ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਐਸ. ਬੱਲ ੧੧-੦
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੀਰ-ਪਰੰਪਰਾ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ੨੦-੦੦
,, , ੧੭ਵੀਂ ਸਦੀ ਸ.ਸ. ਅਸ਼ੋਕ ੨੮-੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਵੀਰ ਪਰੰਪਰਾ (੧੯੦੦-੧੯੪੭) ੨੪-੫੦

ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ-ਇ-ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਨਕ ਸਿੰਘ ੪੮-੦੦
ਗੁਲਸ਼ਨ-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਦੇਬੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ੧੫-੦੦
ਮੁਆਸਰਿ ਆਲਮਗੀਰੀ ਮੁਸਤਾਅਦ-ਖਾਂ ੪੨-੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਸਤਾਬਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਟੰਡਨ ੧੭-੨੫
ਖ਼ੁਲਾਸਤੁਤ ਤਵਾਰੀਖ ਸੁਜਾਨ ਰਾਇ ੨੧-੫੦
ਤਾਰੀਖ਼-ਏ-ਪੰਜਾਬ ਕਨੱਈਆ ਲਾਲ ੫੨-੦੦
ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਲਹਿਰਾਂ ਏ.ਸੀ. ਅਰੋੜਾ ੩੫-੦੦
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੈਰ ਅਨੁ: ਲਾਲ ਸਿੰਘ ੫੦-੦੦
ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨ.ਪ. ਸਿੰਘ ੧੫-੦੦
ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਟਵਾਰਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ੧੪-੮੦
ਫ਼ੌਜੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਦੇਣ ੩੦-੦੦
ਪਰਜਾ ਮੰਡਲ ਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ ੧੩-੦੦
ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਝਾਕੀਆਂ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ੨੪-੫੦
ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਕਲਾ ਦੇ ਝਰੋਖੇ 'ਚੋਂ ੭-੫੦
ਜੰਗਨਾਮਾ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਫਰੰਗੀਆਂ ੩-੫੦
ਕਾਫੀਆਂ ਖ੍ਵਾਜਾ ਗੁਲਾਮ ਫਰੀਦ ਬੇਦੀ ੨੪-੦੦
ਬੱਬਰ ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ (ਸੰ.) ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ੧੧-੫੦
ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾਰਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ੭੮-੫੦
,, ,, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ੨੫-੦੦
ਜੀਵ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਕਾਲੀਦਾਸ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੀਆ ੧੨-੫੦
ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਲੱਗਣ ਦੀ ਰਚਨਾ ੮-੨੫
ਰੰਗ ਮੰਚ ਲਈ ਚੋਣਵੇਂ ਇਕਾਂਗੀ ੩੮-੦੦
ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਦੀ ਚੋਣਵੀਂ ਕਵਿਤਾ ਅਮੋਲ ੧੨-੦੦
ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਰਚਨਾਵਲੀ ,, ੨੮-੪੦
ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਵੈਦ ਦੀ ਵਾਰਤਕ ਵੰਨਗੀ ੭-੦੦
ਰੂਪ ਰੀਝਾਂ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੂਪ ੫-੦੦
ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਪੰ: ਕਹਾਣੀ ਸ਼ਾਹੀਨ ਮਲਿਕ ੧੮-੦੦
ਰਾਵੀਓਂ ਪਾਰ ਕ. ਸ. ਬਿੰਦ ੧੬-੫੦
ਪੰਜਾਬੀ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਸੁਖਦੇਵ ਮਾਦਪੁਰੀ ੨੦-੦੦
ਪੱਤਲ ਕਾਵਿ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਧੂ ੫੫-੮੦
ਨੰਦਾ ਦੀਆਂ ਗਲਪ ਰਚਨਾਵਾਂ ਸੇਖੋਂ ੧੨-੦੦
ਨੰਦਾ ਦੀਆਂ ਗੱਦ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤਾਲਿਬ ੨੦-੦੦
ਨੰਦਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਡਰਾਮੇ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ੨੦-੦੦
ਸ਼ਾਮੂ ਸ਼ਾਹ ੦-੭੫ ਲਿਸ਼ਕ ਰੇ ੩ ੦੦
ਚਮਤਕਾਰੇ ੨-੭੫ ਵਰ ਘਰ ੧੫੦-੭

ਦਸ ਗੁਰ ਦਰਸ਼ਨ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ੨੧-੦੦
ਚਰਨ ਛੂਹ ,, ੩-੦੦
ਲੰਢੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ,, ੩-੦੦
ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰੱਤੜੇ ,, -੨੦੦੦
ਮੋਇਆਂ ਦੀ ਜਾਗ ੨ ਭਾਗ ,, ,, ੫੭-੦੦
ਨੌ ਲੱਖਾ ਹਾਰ ,, ੧੮-੦੦
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ,, ੧੨-੦੦
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ੧੬-੦੦
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਬਸੰਤ ਕੁਮਾਰੀ ਸਿੰਘ ੧੨-੦੦
ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਪਰਿਚੈ ੮-੦੦
ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੩-੦੦
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੨-੦੦
ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੨-੦੦
ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਪਰਿਚੈ ੧੫-੦੦
ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੮-੦੦
ਬੁਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਹ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੦-੦੦
ਬਾਵਾ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ : ਜੀਵਨੀ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੫-੦੦
ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਹੋਤੀ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੮-੦੦
ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੫-੦੦
ਸੰਤ ਸੰਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ,, ,, ੧੮-੦੦
ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੨-੦੦
ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੨-੦੦
ਡਾ: ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਪਰਿਚੈ ੧੦-੦੦
ਸ: ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੬-੫੦
ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਤੇ ਰਚਨਾਵਾਂ ੬-੭੫
ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ : ਇਕ ਅਧਿਐਨ ੪-੫੦
ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੫-੦੦
ਵਿਧਾਤਾ ਸਿੰਘ ਤੀਰ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੨੦-੦੦
ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੫-੦੦
ਅਲੀ ਹੈਦਰ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੩-੦੦
ਪੰ: ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕਾਲੀਦਾਸ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੨-੦੦
ਗਿ: ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੨੦-੫੦
ਸਾਧੂ ਸਦਾ ਰਾਮ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੨੮-੫੦
ਡਾ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੨-੫੦
ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ੧੫-੮੦
ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ : ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੫-੮੦
ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ,, ਕ. ਸ. ਧੀਰ ੧੭-੫੦
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਰ.ਸ. ਜੱਗੀ ੩੮-੫੦
ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਦਾ ਜਜ਼ੀਰਾ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ੭੫ ੦-

www.AKJ.org

ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ
ਹੁ ॥ ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ
ਇਆ ਧੋਹੁ ॥ ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ
ਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ ॥ ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ
ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ ॥ ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ
ਲੀਅਹਿ ਖੋਹਿ ॥ ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਪ੍ਰਭ
ਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ
ਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ
ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ ॥ ਵੈਸਾਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ
ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੇਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ ॥੩॥

ਗੁਰਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

੯ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ	੪ ਅਪ੍ਰੈਲ
੫ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ	੬ ਅਪ੍ਰੈਲ
ਕਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ	੧ ਅਪ੍ਰੈਲ
ਤ ਫਰਾਈ ਡੇ	੫ ਅਪ੍ਰੈਲ
ਸਾਖੀ ਤੇ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸੰਮਤ ੨੯੩	੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ
ਦੁਲ ਫ਼ਿਤਰ	੧੭ ਅਪ੍ਰੈਲ

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਟੀਕ

ਤਨੇਮ ਸਟੀਕ	੧੬-੦੦
ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ	੯-੦੦
ਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਸਵਈਏ, ਚੌਪਈ ਸਟੀਕ	੭-੦੦
ਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਟੀਕ	੬-੦੦
ਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ	੧੩-੦੦
ਟਾਂ ਦੇ ਸਵਈਏ ਸਟੀਕ	੨੪-੦੦
ਰਹਮਾਹ ਤੁਖਾਰੀ ਤੇ ਮਾਝ ਸਟੀਕ	੧੨-੦੦
ਲੋਕ ਫਰੀਦ ਜੀ ਸਟੀਕ	੭-੦੦
ਲੋਕ ਕਬੀਰ ਜੀ ਸਟੀਕ	੨੪-੦੦
ਗਤ ਬਾਣੀ ਸਟੀਕ ਪੰਜ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿਚ	੮੮-੦੦
ਗੋਸਟਿ ਸਟੀਕ	੮-੦੦
ਸਟੀਕ	੩-੦੦
ਬਲਵੰਡ ਦੀ ਵਾਰ ਸਟੀਕ	੧੦-੦੦
ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ	੪-੫੦
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਰਪਣ ੧੦ ਹਿਸੇ	੭੦੦-੮੦

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੮
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੨-੯੩
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੩

ਅਪ੍ਰੈਲ ੯੧

APRIL 91

ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੮ ਅਪ੍ਰੈਲ
ਮਸਿਆ	੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ
ਪੰਚਮੀ	੧੯ ਅਪ੍ਰੈਲ

ਐਤ SUNDAY		੭ ੨੫ ਚੇਤਰ ਸੁ: ਵੈ: ਵ: ੮	੧੪ ੧ ਵੈਸਾਖ ਮਸਿਆ	੨੧ ੮ ਵੈਸਾਖ ਅ:ਵੈ:ਸੁ:੭-੮	੨੮ ੧੫ ਵੈਸਾਖ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ
ਸੋਮ MONDAY	੧ ੧੯ ਚੇਤਰ ਸੁਧ ਵੈ: ਵ; ੨	੮ ੨੬ ਚੇਤਰ ਸੁ: ਵੈ: ਵ:੯	੧੫ ੨ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਸੁ:੧	੨੨ ੯ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਸੁ: ੯	੨੯ ੧੬ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ: ੧
ਮੰਗਲ TUESDAY	੨ ੨੦ ਚੇਤਰ ਸੁ: ਵੈ: ਵ: ੩	੯ ੨੭ ਚੇਤਰ ਸੁ: ਵੈ: ਵ:੧੦	੧੬ ੩ ਵੈਸਾਖ ਅ:ਵੈ: ਸ: ੨	੨੩ ੧੦ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਸੁ: ੧੦	੩੦ ੧੭ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ: ੨
ਬੁਧ WEDNESDAY	੩ ੨੧ ਚੇਤਰ ਸੁ:ਵੈ: ਵ: ੪	੧੦ ੨੮ ਚੇਤਰ ਸੁ:ਵੈ: ਵ: ੧੧	੧੭ ੪ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਸੁ: ੩	੨੪ ੧੧ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ:ਸੁ: ੧੧	
ਵੀਰ THURSDAY	੪ ੨੨ ਚੇਤਰ ਸੁ: ਵ: ਵ: ੫	੧੧ ੨੯ ਚੇਤਰ ਸੁ: ਵੈ: ਵ:੧੨	੧੮ ੫ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਸ: ੪	੨੫ ੧੨ ਵੈਸਾਖ ਅ:ਵੈ: ਸੁ: ੧੨	
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੫ ੨੩ ਚੇਤਰ ਸੁ:ਵੈ:ਵ: ੬	੧੨ ੩੦ ਚੇਤਰ ਸੁ:ਵੈ:ਵ: ੧੩	੧੯ ੬ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ:ਸੁ: ੫	੨੬ ੧੩ ਵੈਸਾਖ ਅ:ਵੈ: ਸੁ: ੧੩	
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੬ ੨੪ ਚੇਤਰ ਸੁ: ਵੈ: ਵ: ੭	੧੩ ੩੧ ਚੇਤਰ ਸੁ: ਵੈ: ਵ.੧੪	੨੦ ੭ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਸੁ: ੬	੨੭ ੧੪ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਸੁ:੧੪	

ਧਰਮ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ

ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	੨੧-੦੦
ਮੇਰੀ ਜੀਵਨ ਕਹਾਣੀ	੧੪-੦੦
ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ	੪੦-੦੦
ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਬਰਕਤਾਂ	੧੩-੦੦
ਆਦਿ ਬੀੜ ਬਾਰੇ	੧੬-੫੦
ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ	੧੦-੦੦
ਬਰਾਈ ਦਾ ਟਾਕਰਾ (ਧਾਰਮਿਕ ਲੇਖ)	੧੨-੦੦
ਸਿਖ ਸਿਦਕੁ ਨ ਹਾਰੇ	੧੨-੦੦
ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ	੧੫-੦੦
ਧਰਮ ਤੇ ਸਦਾਚਾਰ	੧੮-੦੦
ਸਦਾਚਾਰਕ ਲੇਖ (ਚੋਣਵਾਂ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	੧੪-੮੦
ਜੀ: ਬ੍ਰਿ: ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ	੩੦-੦੦
,, ,, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ	੨-੨੫
,, ,, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ	੨-੫੦
,, ,, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ	੪-੦੦
,, ,, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ	੬-੦੦
,, ,, ਗੁਰ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ	੪-੫੦
,, ,, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸਤਵੀਂ ਤੇ ਅਠਵੀਂ	੩-੫੦
,, ,, ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ	੩-੦੦
,, ,, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ	੨੦-੦੦

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਕਰਣ ੧੯੩੧-੩੨ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਉਪਰੰਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ੧੦੦੦) ਇਨਾਮ ਦਿਤਾ। ਅਜ ਹੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝੋ। ਭੇਟਾ ੪੦)

ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਕਾਵਿ

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਚਿਤ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਮੂਲ ਰੂਪ ਅਤੇ ਅਨਵਾਦ ਕਵਿਤਾ-ਰਪ ਸਹਿਤ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦਾ ਸਾਰ-ਅੰਸ਼ ਵਾਰਤਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅਰਥਾਵਲੀ ਵੀ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਭੇਟਾ ੫-੦੦

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ- **ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼** ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787 -ਅਤੇ
S. C. O. 98, ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

www.AKJ.org

-ਉਤੱਵਾਰੀਖ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਸੂਰੀ ੭੫-੦੦
ਬਿਲਾਸ (ਸੰ) ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਭਾਟੀਆ ੪੧-੦੦
ਰਵਿਦਾਸ—ਸਰੋਤ ਪੁਸਤਕ ੬੫-੦੦
ਹਿਮਾ ਰਤਨਾਵਲੀ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ੪੦-੦੦
ਅਮਰਦਾਸ—ਜੀਵਨ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ੫੦-੦੦
ਅਮਰਦਾਸ-ਸਰੋਤ ਪੁਸਤਕ ੧੩੦-੦੦
ਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਅਭਿਨੰਦਨ ੩੦-੦੦
ਰੂ ਨਾਨਕ ਅਭਿਨੰਦਨ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ੨੯-੦੦
ਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ " " ੫੨-੦੦
ਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ੫੮-੦੦
ਗੰਜ " " ੪੦-੦੦
ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ " " ੨੮-੦੦
ਨਕ ਦੀ ਕੀਮਤ ਮੀਮਾਂਸਾ ੪੦-੦੦
ਸਿਟ ਤੇ ਹੋਰ ਲੇਖ ਡਾ: ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ੫੦-੦੦
ਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ : ਫ਼ਾਰਸੀ ਸਰੋਤ
ਡਾ. ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ੧੫-੦੦
ਗ ਬਹਾਦਰ ਚਿੰਤਨ ਕਲਾ ਤੇ ਬਾਣੀ
ਡਾ: ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ੧੨-੦੦
ਸਧਿ ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ੯-੬੦
ਗੋਸ਼ਟਾਂ ੧੨-੦੦
ਖੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ
ਡਾ: ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ੫੬-੦੦
ਨਕ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਡਾ: ਮਕਲੌਡ ੧੫-੦੦
ਬ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਵਾਰਤਕ ਸੀਤਲ ੨-੫੦
ਬਾਣੀ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਕ ਅਧਿਐਨ
ਡਾ: ਗੁਰਨਾਮ ਕੌਰ ਬੇਦੀ ੬੦-੦੦
ਖੀਆਂ ਵਿਚ ਕਥਾਨਕ ਰੂੜ੍ਹੀਆਂ ੬੦-੦੦
ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਗਰੇਵਾਲ ੨੨-੦੦
ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ " ੧੫-੦੦
ਘ ਸਪੁੰਦਰੀ ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ੧੨-੦੦
ਸ਼ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ੨੫-੦੦
ਪੰਧ ੨ ਭਾਗ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ੧੪੦-੦੦
ਚਿਰ ਹੈ ਬਾਪੂ ? ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ੫-੪੦
ਵਾਰ " ੩-੦੦
ਝਰੋਖਾ " ੩-੬੦
ਸਮ ਯੁਮਨ ਜੀਵਨ ਤੇ ਰਚਨਾ ੧੬-੦੦
ਸੇ ਪੂਰਨ ਰਾਮ ਡਾ: ਪਿਆਰ ਸਿੰਘ ੯-੦੦
ਨ ਭਗਤ (ਵਿਸ਼ਨ ਦਾਸ) ੨੫-੦੦

ਕਿੱਸਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ (ਪੀਲੂ) ੨੧-੦੦
ਕਵੀ ਸੰਧਾ : ਇਕ ਅਧਿਐਨ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ੭੭-੦੦
ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ : ਰੂਪ ਅਧਿਐਨ
ਡਾ: ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ੩੮-੬੦
ਲੋਕਯਾਨ ਅਧਿਐਨ ਡਾ: ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ੫੦-੦੦
ਆਧੁ: ਕਾਵਿ ਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਈ ਆਧਾਰ ੩੬-੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ : ਸਾਂਸਕ੍ਰਿਤਕ ਚੇਤਨਾ ੫੦-੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਨਾ : ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ੫੫-੦੦
ਹਾਤਮਨਾਮਾ ਕ੍ਰਿਤ ਕਵੀ ਸੰਧਾ ੩੪-੦੦
ਗ਼ਜ਼ਲ : ਜਨਮ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਡਾ. ਹਮਦਰਦ ੬੦-੦੦
ਸਾਹਿਤ ਅਧਿਐਨ ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ੨੮-੦੦
ਸੁਹਜ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਲਜੀਤ ਕੌਰ ੪੫-੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਸਿੰਘ ੬-੨੫
ਪੰਜਾਬੀ ਕਹਾਣੀ : ਨਵੀਨ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ੧੯-੦੦
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ : ਜਾਣ ਪਛਾਣ ੧੦-੦੦

ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ

ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ (ਚਿਠੀਆਂ ਡਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ) ੨੫-੦੦
ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਵਿਸ਼ਾ ਤੇ ਕਲਾ ੨੦-੦੦
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਜਪੁਜੀ ਡਾ. ਸ਼ਾਨ ੩੬-੦੦
ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੁਲਸੀ ੩੦-੦੦
ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਡਾ. ਤਿਵਾੜੀ ੧੫-੦੦
ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੀਕ " ੨੦-੦੦
ਭਾ: ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸੰਦਰਭ ਕੋਸ਼ " ੩੬-੦੦
ਜਨਮਸਾਖੀ ਭਾ. ਬਾਲਾ ਸੰ: ਡਾ. ਕੋਹਲੀ —
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ-ਜੀਵਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਕਲਾ " ੩੦-੦੦
ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ: ਸਮਾਂ ਤੇ ਰਚਨਾ " ੪੦-੦੦
ਭਾ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ: ਸਮਾਂ ਤੇ ਰਚਨਾ " ੨੪ ੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ (੩) ਭਾਗ ੨੧੫-੦੦
ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਰਤਕ " ੧੫-੦੦
ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਜਨਮ ਤੇ ਵਿਕਾਸ " ੨੦-੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋ: ਦੁਨੀ ਚੰਦ ੩੫-੦੦
ਸਾਹਿਤਕ ਦਰਪਣ ਅਨਵਾਦਿਕ " ੩੦-੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਾਣ ਕੋਸ਼ ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ੧੬-੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰਾ ਕੋਸ਼ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ
ਤਾਰਨ ਸਿੰਘ ੨੦-੦੦
ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਡਾ. ਤਿਵਾੜੀ ੧੪-੦੦

UNIVERSITY

Sri Guru Granth Sahib 4 Vols.
G.S. Talib 640-00
The Holy Granth Teja Singh 60-00
A Short History of Sikhs ,, 60-00
Ethics of the Sikhs 50-00
Sikh Gurus & Indian Spiritual 20-00
Teachings of Guru Nanak 35-00
Guru Nanak & Indian Thought 60-00
Religious Situation in Present-Day-World 18-00
Thus Spake Guru Amardas 4-00
Guru Teg Bahadur 30-00
Japji Surinderjit Singh 15-00
Essential Postulates of Sikhism 10-50
Guru Nanak Harbans Singh 50-00
Guru Nanak & His Times 40-00
Atlas Travels of Guru Nanak 45-00
Guru Teg Bahadur
Martyr & Teacher 16-25
Hukamnamas of Ninth Guru 32-00
Pilgrim's Way B.P.L. Bedi 7-50
Kabir Bhai Jodh Singh 15-00
A Study of Bhakta Ravidasa 15-00
Stages of Spiritual Growth 3-50
Commentary on Japji 4-00
Sikhism Eminent Scholars 15-00
Authenticity of Kartarpuri Bir
Daljeet Singh 30-00
Jassa Singh Ahluwalia
M.L. Ahluwalia 8-50
The Real Ranjit Singh 60-00
Reign of M. Ranjit Singh 10-00
Maharaja Kharak Singh 48-00
The City of Faridkot 13-50
Duleep Singh Correspondence 55-00
Essays in Honour of
Dr. Ganda Singh 45-00
Singh Sabha & other Movements 28-00
Spirit Born People Puran S. 18-50
The Ten Masters ,, ,, 50-00
The Temple Tulips ,, ,, 20-00
Prakasina ,, ,, 35-00
Spirit of the Sikh 3 Vols. ,, 88-00
Sisters of Spinning Wheel 18-50
The Bride of the Sky ,, ,, 16-50
Spirit of Oriental Poetry ,, 20-00
On Paths of Life ,, ,, 28-00

PB. UNIVERSITY, CHANDIGARH

G.N. in Eyes of Non-Sikhs 60-00
Guru Nanak in History 40-00
Travels of Guru Nanak 26-00
Philosophy of Guru Nanak 27-00
Guru Tegh Bahadur : A Study 25-00
Guru Gobind Singh Chatterji 2-60
Pb. on the Eve of I Sikh War 50-00
Bh. Vir Singh Life & Work 24-00

GURU NANAK DEV UNIVERSITY

GuruNanak's Japji
G.S. Randhawa 60-00
Guru Nanakand HisTeachings 130-00
B-40 Janamsakhi Paintings 500-00
Ballad of God & Man 34-00
Parasraprasna Kapur Singh 120-00
Divine Painter : Sobha Singh 150-00
Sikh Concept of Divine 48-00
Golden Temple : Past&Present 80-00
Ranjit Singh J. S. Grewal 10-00
Guru Nanak to Ranjit Singh 30-00
Guru Tegh Bahadur :
Persian Chroniclers 12-40
Early 19th Century of Panjab 25-00
M. Ranjit Singh & His Times 46-00
Letters of Udham Singh 25-00
The B. 40 Janam Sakhi 70-00
Punjabis in New Zealand 70-00

GURU NANAK LITERATURE

Life of Guru Nanax K.S. 75-00
,, ,, Daljit Singh 36-00
,, ,, Harbans Singh 50-00
Studies in Guru Nanak 2Vols 220-00
Indian Tradition & G.N. 85-00
Ph. of Guru Nanak 2 vols.
Ishar Singh 300-00
Humanism of Guru Nanak 50-00
Guru Nanak : Life, Time 16-00
G.N. & Mystic Tradition 20-00
G.N. Personality & Vision 50-00

G. GOBIND SINGH LITERATURE

Life of Guru Gobind Singh 75-00
,, ,, ,, S.S. Kohli 80-00
,, ,, ,, Johar 60-00
,, ,, Dr. Gopal Singh 8-70
Safarnama & Zafarnama 120-00
Impact of G.G.S. on Indian
Society G.S. Talib 50-00

www.AKJ.Org

ਹਰਿ ਜੇਠ ਜੁੜੰਦਾ ਲੋੜੀਐ ਜਿਸੁ ਅਗੈ ਸਭਿ ...ਨਵੰਨਿ ॥ ਹਰਿ ਸਜਣ ਦਾਵਣਿ ਲਗਿਆ ਕਿਸੈ ਨ ...ਈਦੀ ਬੰਨਿ ॥ ਮਾਣਕ ਮੋਤੀ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭ ਉਨ ਲਗੈ ...ਨਾਹੀ ਸੰਨਿ ॥ ਰੰਗ ਸਭੇ ਨਾਰਾਇਣੈ ਜੇਤੇ ਮਨਿ ...ਾਵੰਨਿ ॥ ਜੋ ਹਰਿ ਲੋੜੇ ਸੋ ਕਰੇ ਸੋਈ ਜੀਅ ਕਰੰਨਿ ॥ ... ਪ੍ਰਭਿ ਕੀਤੇ ਆਪਣੇ ਸੇਈ ਕਹੀਅਹਿ ਧੰਨਿ ॥ ...ਾਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਵਿਛੁੜਿ ਕਿਉ ਰੋਵੰਨਿ ॥ ਸਾਧੂ ...ਗੁ ਪਰਾਪਤੇ ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਮਾਣੰਨਿ ॥ ਹਰਿ ਜੇਠੁ ...ੰਗੀਲਾ ਤਿਸੁ ਧਣੀ ਜਿਸ ਕੈ ਭਾਗੁ ਮਥੰਨਿ ॥੪॥

ਗੁਰਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

...: ੨ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ	੧੫ ਮਈ
...: ੩ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ	੨੭ ਮਈ
...ਜ਼ਦੂਰ ਦਿਵਸ	੧ ਮਈ
...ਮ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁਧ	੨੮ ਮਈ

ਬਹੁ-ਸ਼ਬਦੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ

(੨੫੦੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਨੁਪਮ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)

...ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਹਰੇਕ ...ਕੇ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਰਲਦੇ-ਮਿਲਦੇ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ...ਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਅਨੰਦ-ਵਿਆਹ ਤੇ ਗੁਰ-ਉਪਦੇਸ਼ ...ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਰਦਾਸ-ਬੇਨਤੀ ਦੇ ...ਰਣ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ...ਤੇ ਗਏ ਹਨ । ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ...ਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇਹ ਪੋਥੀ ...ਕ ਅਮੋਲਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹੈ।

ਵਧੀਆ ਕਾਗਜ਼-ਛਪਾਈ, ਸੁੰਦਰ-ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਿਲਦ

ਪੰਨੇ ੯੨੬, ਭੇਟਾ ਕੇਵਲ ੩੫ ਰੁਪਏ

ਨਿਤਨੇਮ ਸਟੀਕ

...ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀਆਂ ...ਚ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ...ਸੁਖੇਨ ਤੇ ਭਾਵ-ਪੂਰਤ ਟੀਕਾ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ...ਲਗੀਆਂ ਲਗਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨਸਾਰ ...ਰਬਾਣੀ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਸਮਝਣ ...ਅਜ ਹੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹੋ। ਭੇਟਾ ੧੬-੦੦

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੮
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੩
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੩

ਮਈ ੯੧

MAY 91

ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੫ ਮਈ
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੮ ਮਈ
ਮਸਿਆ	੧੪ ਮਈ
ਪੰਚਮੀ	੧੮ ਮਈ

ਐਤ SUNDAY	❀	੫ ੨੨ ਵੈਸਾਖ ਅ:ਵੈ: ਵ: ੬	੧੨ ੨੯ ਵੈਸਾਖ ਅ:ਵੈ: ਵ:੧੩	੧੯ ੫ ਜੇਠ ਸੁ:ਵੈ: ਸੁ: ੬	੨੬ ੧੨ ਜੇਠ ਸੁ:ਵੈ: ਸੁ: ੧੩
ਸੋਮ MONDAY	❀	੬ ੨੩ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ: ੭	੧੩ ੩੦ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ:੧੪	੨੦ ੬ ਜੇਠ ਸੁ:ਵੈ: ਸੁ: ੭	੨੭ ੧੩ ਜੇਠ ਸੁ:ਵੈ: ਸੁ:੧੪
ਮੰਗਲ TUESDAY	❀	੭ ੨੪ ਵੈਸਾਖ ਅ:ਵੈ: ਵ: ੮	੧੪ ੩੧ ਵੈਸਾਖ ਮਸਿਆ	੨੧ ੭ ਜੇਠ ਸੁ: ਵੈ: ਸੁ: ੮	੨੮ ੧੪ ਜੇਠ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ
ਬੁਧ WEDNESDAY	੧ ੧੮ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ: ੩	੮ ੨੫ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ: ੯	੧੫ ੧ ਜੇਠ ਸੁ:ਵੈ:ਸੁ:੧-੨	੨੨ ੮ ਜੇਠ ਸੁ: ਵੈ: ਸੁ: ੯	੨੯ ੧੫ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੧
ਵੀਰ THURSDAY	੨ ੧੯ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ: ੩	੯ ੨੬ ਵੈਸਾਖ ਅ:ਵੈ: ਵ: ੧੦	੧੬ ੨ ਜੇਠ ਸੁ: ਵੈ: ਸੁ: ੩	੨੩ ੯ ਜੇਠ ਸੁ:ਵੈ: ਸੁ: ੧੦	੩੦ ੧੬ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੨
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੩ ੨੦ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ: ੪	੧੦ ੨੭ ਵੈਸਾਖ ਅ:ਵੈ: ਵ:੧੧	੧੭ ੩ ਜੇਠ ਸੁ: ਵੈ: ਸੁ: ੪	੨੪ ੧੦ ਜੇਠ ਸੁ:ਵੈ: ਸੁ: ੧੧	੩੧ ੧੭ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੩
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੪ ੨੧ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ: ੫	੧੧ ੨੮ ਵੈਸਾਖ ਅ: ਵੈ: ਵ:੧੨	੧੮ ੪ ਜੇਠ ਸੁ:ਵੈ: ਸੁ: ੫	੨੫ ੧੧ ਜੇਠ ਸੁ:ਵੈ: ਸੁ: ੧੨	❀

ਸ: ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਸ਼ੋਕ ਲਿਖਤ

ਰਾਗਮਾਲਾ ਨਿਰਣਯ

ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪੂਰੀ ਖੋਜ ਕਰ ਕੇ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗਮਾਲਾ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਕੀ ਸਥਾਨ ਹੈ ? ਇਕ ਲੇਖ ਸ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਯੂ. ਕੇ. ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਅਸਲੀਅਤ ਲਭੋ। ਸਫ਼ੇ ੧੨੦, ਮੁੱਲ ੫-੦੦

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਪਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ-ਪੂਰਤ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਸਚਿਤਰ ੭-੫੦

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੋਢੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਏ

(ਐਮ. ਐਲ. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ)

ਸ: ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ, ਸ: ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ, ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ ਆਦਿ ੯ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਰਾਮੀਆ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੇਖ ਖ਼ਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਪ੍ਰਤਿ ਵਿਦ੍ਰੋਹ ਕਰ ਕੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ । ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸੂਰਬੀਰ ਨਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੨੫੨ ਸਫ਼ੇ, ਸਚਿੱਤਰ ੨੫-੦੦

ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ

ਪ੍ਰਸਿਧ ਇਤਿਹਾਸਕ ਨਾਵਲਕਾਰ ਗਿਆਨ. ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਦ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਵਖ ਵਖ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਇਉਂ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਗ਼ਲ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਜੋ ਦਿਲ ਕੰਬਾਊ ਤਸੀਹੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ, ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖਲੋਂਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ੧੭੦੮ ਤੋਂ ੧੭੧੬ ਤਕ ਦਾ ਪੂਰਨ ਇਤਿਹਾਸ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਜਿਲਦ ੧੨-੦੦

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ- **ਸਿੰਘ ਸਦਰਨ** ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787 —ਅਤ

www.AKJ.Org

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੮
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੩
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੩

ਜੂਨ ੯੧

JUNE 91

ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੫ ਜੂਨ
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੭ ਜੂਨ
ਮਸਿਆ	੧੨ ਜੂਨ
ਪੰਚਮੀ	੧੬ ਜੂਨ

ਸਾੜੁ ਤਪੰਦਾ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਹਰਿ ਨਾਹੁ ਨ ਜਿੰਨਾ ॥ ਜਗਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਮਾਣਸ ਆਸ ॥ ਦੁਯੈ ਭਾਇ ਵਿਗੁਚੀਐ ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਕੀ ਫਾਸ ॥ ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਮਥੈ ਜੋ ਆਸੁ ॥ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀ ਪਛੁਤਾਣੀ ਉਠਿ ਚਲੀ ਨਿਰਾਸ ॥ ਜਿਨ ਕੌ ਸਾਧੂ ਭੇਟੀਐ ਸੋ ਦਰਗਹ ਖਲਾਸੁ ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭ ਆਪਣੀ ਤੇਰੇ ਨ ਹੋਇ ਪਿਆਸ ॥ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਆਸਾੜੁ ਸੁਹੰਦਾ ਲਗੈ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਹਰਿ ਚਰਣ ਨਿਵਾਸ ॥੫॥

ਗੁਰਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

੬ ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲੀ	੬ ਜੂਨ
੫ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ	੧੫ ਜੂਨ
੬ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ	੨੮ ਜੂਨ
ਜਲਾ ਇਕਾਦਸ਼ੀ	੨੨ ਜੂਨ
ਜ਼ੁਹਾ (ਬਕਰੀਦ)	੨੩ ਜੂਨ
ੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ	੨੯ ਜੂਨ

ਐਤ SUNDAY	੩੦ ੧੬ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵਦੀ ੩	੨ ੧੯ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੫	੯ ੨੬ ਜੇਠ ਜੇ:ਵ: ੧੧-੧੨	੧੬ ੨ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੫	੨੩ ੯ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁ: ੧੨
ਸੋਮ MONDAY	❋	੩ ੨੦ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੬	੧੦ ੨੭ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵ: ੧੩	੧੭ ੩ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੬	੨੪ ੧੦ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁ: ੧੩
ਮੰਗਲ TUESDAY	❋	੪ ੨੧ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੬	੧੧ ੨੮ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੧੪	੧੮ ੪ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੭	੨੫ ੧੧ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁ: ੧੪
ਬੁਧ WEDNESDAY	❋	੫ ੨੨ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੭	੧੨ ੨੯ ਜੇਠ ਮਸਿਆ	੧੯ ੫ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੮	੨੬ ੧੨ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁ: ੧੪
ਵੀਰ THURSDAY	❋	੬ ੨੩ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੮	੧੩ ੩੦ ਜੇਠ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੧	੨੦ ੬ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੯	੨੭ ੧੩ ਹਾੜ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	❋	੭ ੨੪ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੯	੧੪ ੩੧ ਜੇਠ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੨	੨੧ ੭ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁ: ੧੦	੨੮ ੧੪ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵਦੀ ੧
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੧ ੧੮ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੪	੮ ੨੫ ਜੇਠ ਜੇਠ ਵਦੀ ੧੦	੧੫ ੧ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੩-੪	੨੨ ੮ ਹਾੜ ਜੇਠ ਸੁ: ੧੧	੨੯ ੧੫ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵਦੀ ੨

ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨ

(ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਹਉਰਾ)

ਕਰਤਾਰ, ਗੁਰੂ, ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ, ਨਦਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਗੁਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ੧੪ ਲੇਖ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਕ ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਪੂਰਤ ਸਮੱਗਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗੀ। ਸੁੰਦਰ ਜਿਲਦ ਸਮੇਤ ੭-੫੦

ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਰਚਨਾ

ਲੇਖਕ—ਡਾ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ

੧੨ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਇਸ ਹਿ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਬਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਨਾ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਆਨਕ ਪੱਖੋਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਵਾਕਫ਼ੀਅਤ ਦੇ ਕੇ ਵ-ਪੂਰਣ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢੇ ਹਨ।

ਸੁੰਦਰ ਅੰਗੀ, ਸਜਿਲਦ ੭-੫੦

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਤ—

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਆਖਿਆਨ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਖ ਵਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਤੋਂ ਬੜੀ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ੨੪ ਵਖਿਆਨ ਅੰਕਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਸਿਖ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਸੋਧੀ ਹੋਈ ਐਡੀਸ਼ਨ ਭੇਟਾ ੨੦-੦੦

ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ

ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਮੁਕੰਮਲ ਗਜ਼ਲਾਂ ਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦਾਂ ਦੇ ਪਦ ਅਰਥ-ਵਿਆਖਿਆ ਸਰਲ, ਸਵਾਦਲੇ ਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਖ਼ੀਰ ਵਿਚ ਕਵਿਤਾ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭੇਟਾ ੩੦-੦੦

ਜਵਾਬ-ਉਲ ਜਵਾਬ	੩੫-੦੦
ਅਨਦ ਸੁਣਹੁ ਵਡਭਾਗੀਹੋ	੨੫-੦੦
ਦਸ ਗੁਰ ਰਤਨਾਵਲੀ	੨੦-੦੦
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਲੇਖ	੧੫-੦੦
ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਪਾਦਨ ਨਿਰਣਯ	੪੫-੦੦
ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ	੨੫-੦੦

ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ

(ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰ)

੧੮ਵੀਂ ਸਦੀ ਦਾ ਅਦੁੱਤੀ ਸੂਰਬੀਰ, ਜੋ ਅਥਾਹ ਸਿਖੀ ਤੜਪ ਵਾਲਾ ਤੇ ਉੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਦਾ ਖੋਜ ਪੂਰਤ ਜੀਵਨ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁੱਲ ੧੨-੦੦

ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤਿ

(ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ)

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸੁਰਤਿ ਦੇ ਉਚੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਕੁਝ ਮਹਾਂ-ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨੁਸਖ਼ੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਧਾਗੇ ਵਿਚ ਪਰੋ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਸਰੀਰ, ਮਨ ਤੇ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਸੁਖੀ ਤੇ ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣ ਲਈ ਪਰਮਾਣਿਕ ਅਗਵਾਈ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਪੰਨੇ ੧੯੨, ਮੁੱਲ ੮-੦੦

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ—ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787 —ਅਤੇ S. C. O. 98, ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

www.AKJ.Org

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ
ਜਾਦੁ ॥ ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ
ਾਰੁ ॥ ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੂੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ
॥ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੂੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ
ਣਹਾਰੁ ॥ ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ
ਪੁਰਖ ਅਪਾਰੁ ॥ ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ
ਮਿਲਾਵਣਹਾਰ ॥ ਜਿਨਿ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ
ਆ ਹੰਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ॥ ਨਾਨਕ
ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ ॥
ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਰਾਮਨਾਮ ਉਰਿਹਾਰੁ॥੬॥

ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

(ਤਾਜ਼ੀਏ) ੨੩ ਜੁਲਾਈ

KH IDEOLOGY

Daljit Singh I.A.S. (Retd)

The author compares the Sikh osophical thoughts with the emporary Religious Systems establishes most convincingly the idea of social responsi- forms an integral part of the tual attributes of the ideal man ikhism which lacks in other ious systems. Rs. 50/-

HYMNS FROM
GURDAS'S COMPOSITIONS
BIND SINGH MANSUKHANI)

e volume includes 100 Hymns e renowned Sikh Scholar along- a treatise on his life and The text of the Hymns is Gurmukhi and Roman scripts with its English translation.
Well-bound, Price Rs 25/-

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੮
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੩
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੩

ਜੁਲਾਈ ੯੧

JULY 91

ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੬ ਜੁਲਾਈ
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੬ ਜੁਲਾਈ
ਮਸਿਆ	੧੧ ਜੁਲਾਈ
ਪੰਚਮੀ	੧੬ ਜੁਲਾਈ

ਐਤ SUNDAY		੭ ੨੩ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵਦੀ ੧੦	੧੪ ੩੦ ਹਾੜ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੩	੨੧ ੬ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁ: ੧੦	੨੮ ੧੩ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ: ੨
ਸੋਮ MONDAY	੧ ੧੭ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵਦੀ ੪	੮ ੨੪ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵ: ੧੧	੧੫ ੩੧ ਹਾੜ ਹਾੜ ਸੁ: ੪	੨੨ ੭ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁ: ੧੧	੨੯ ੧੪ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ: ੩
ਮੰਗਲ TUESDAY	੨ ੧੮ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵਦੀ ੫	੯ ੨੫ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵ: ੧੨	੧੬ ੧ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੫	੨੩ ੮ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁ: ੧੨	੩੦ ੧੫ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ: ੪
ਬੁਧ WEDNESDAY	੩ ੧੯ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵ: ੬	੧੦ ੨੬ ਹਾੜ ਹਾ:ਵ:੧੩-੧੪	੧੭ ੨ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੬	੨੪ ੯ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁ: ੧੩	੩੧ ੧੬ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣਵ: ੪
ਵੀਰ THURSDAY	੪ ੨੦ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵਦੀ ੭	੧੧ ੨੭ ਹਾੜ ਮਸਿਆ	੧੮ ੩ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੭	੨੫ ੧੦ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁ: ੧੪	
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੫ ੨੧ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵਦੀ ੮	੧੨ ੨੮ ਹਾੜ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੧	੧੯ ੪ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੮	੨੬ ੧੧ ਸਾਵਣ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੬ ੨੨ ਹਾੜ ਹਾੜ ਵਦੀ ੯	੧੩ ੨੯ ਹਾੜ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੨	੨੦ ੫ ਸਾਵਣ ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੯	੨੭ ੧੨ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ: ੧	

DIVINE HYMNS (GURBANI)
IN GURMUKHI, ROMAN &
ENGLISH TRANSLATION
by
H.S DOABIA

1. SACRED NITNEM
(All Hymns of Daily Prayer of the Sikhs) including the summaries of the Hymns.
Paper-back Rs. 24/- Deluxe Rs. 36/-

2. SACRED SUKHMANI
(The Master-piece of the Fifth Guru)
The second part of the book consists of the Gist of the Divine Hymn.
Paper-back Rs. 20/-, Deluxe Rs. 30/-

3. SACRED JAPJI
(The Master-piece of Guru Nanak)
The second part of the book comprises the summary and teachings of the Divine Hymn and some Fundamentals of the Sikh Religion.
Paper-back Rs. 6-00

4. SACRED ASA DI VAR
(Alongwith the Chhants of Guru Ramdas).
The summary of the Divine Hymn has been given in the second part.
Paper-bacb Rs 20/-, Dэluxe 30/

5. LIFE & SACRED HYMANS OF
SRI GURU TEGH BAHADUR
(The complete Bani of the Ninth Guru).
The text has also been given in Devnagri script. The life story and the Divine Teachings have also been included in the book.
Deluxe Rs. 24/-

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ–ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787 –ਅਤੇ
S. C. O. 98, ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

www.AKJ.Org

ਦਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥ ਜਿਤੁ
ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
ਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
ਰੇ ਤਨੁ ਕਪੈ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥ ਜੇਹਾ
ਲੁਣੇ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ
ਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ ॥ ਸੇ ਭਾਉਇ
ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥੭॥

ਰਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ	੪ ਅਗਸਤ
ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਤੇ ਰਖੜੀ	੨੫ ਅਗਸਤ
ਦੀ ਦਿਨ	੧੫ ਅਗਸਤ

ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਨੰ: ੧ ਤੇ ੨

ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਵਿਚ ਗਿ: ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਕੀਨ ਨੇ ਖ ਵਖ ਲੈਕਚਰ ਦਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾ: ਅਨੇਖ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ੭ ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ੧੨ ਲੇਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਜਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭੇਟਾ ਦੋਵੇਂ ਭਾਗ ੧੭-੦੦

ਮਸਕੀਨ ਜੀ ਲਿਖਤ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਚਿੰਤਨ	੨੫-੦੦	ਗੁਰ ਜੋਤੀ	੩੫-੦੦
ਾ ਨੇਤਰ	——	ਚੌਥਾ ਪਦ	——
ਪ੍ਰਵਾਣ	੩੦-੦੦	ਖਟਿ ਦਰਸ਼ਨ	੧੮-੦੦

ਪੰਜਾਬੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕੋਸ਼

ਸੰਪਾਦਕ

: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੋ: ਸਰਨ ਸਿੰਘ

ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ੩੦,੦੦੦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾਂ, ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਤੇ ਵਾਕੰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾਂਤਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਆਸਾਨ ਤਰਤੀਬ ਇਹ ਇਕੋ ਇਕ ਪਰਮਾਣਿਕ ਕੋਸ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਲਈ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ। ਵਧੀਆ ਕਾਗਜ਼ ਛਪਾਈ. ਪੰਨੇ ੬੧੨ ਸਾਦਾ ਜਿਲਦ ੨੫-੦੦ ਡੀਲਕਸ ੫੦-੦੦

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੮	ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੭ ਅਗਸਤ
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨	ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੫ ਅਗਸਤ
ਸੰਮਤ ਖਾਲਸਾ	੨੯੩	ਮਸਿਆ	੧੦ ਅਗਸਤ
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੩	ਪੰਚਮੀ	੧੪ ਅਗਸਤ

ਅਗਸਤ ੯੧
AUGUST 91

ਐਤ SUNDAY	※	੪ ੨੦ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ: ੯	੧੧ ੨੭ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਸੁ: ੨	੧੮ ੨ ਭਾਦਰੋਂ ਸਾਵਣ ਸੁ: ੯	੨੫ ੯ ਭਾਦਰੋਂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ
ਸੋਮ MONDAY	※	੫ ੨੧ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ:੧੦	੧੨ ੨੮ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਸੁ: ੩	੧੯ ੩ ਭਾਦਰੋਂ ਸਾਵਣ ਸੁ: ੧੦	੨੬ ੧੦ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ: ੧
ਮੰਗਲ TUESDAY	※	੬ ੨੨ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ:੧੧	੧੩ ੨੯ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਸੁ: ੪	੨੦ ੪ ਭਾਦਰੋਂ ਸਾਵਣ ਸੁ:੧੧	੨੭ ੧੧ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ: ੨
ਬੁਧ WEDNESDAY	※	੭ ੨੩ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ:੧੨	੧੪ ੩੦ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਸੁ: ੫	੨੧ ੫ ਭਾਦਰੋਂ ਸਾਵਣ ਸੁ:੧੧	੨੮ ੧੨ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ: ੩
ਵੀਰ THURSDAY	੧ ੧੭ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ: ੫	੮ ੨੪ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ:੧੩	੧੫ ੩੧ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਸੁ: ੬	੨੨ ੬ ਭਾਦਰੋਂ ਸਾਵਣ ਸੁ:੧੨	੨੯ ੧੩ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ: ੪
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੨ ੧੮ ਸਾਵਣ ਸਾ: ਵ: ੬-੭	੯ ੨੫ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ: ੧੪	੧੬ ੩੨ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਸੁ: ੭	੨੩ ੭ ਭਾਦਰੋਂ ਸਾਵਣ ਸੁ:੧੩	੩੦ ੧੪ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ: ੫
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੩ ੧੯ ਸਾਵਣ ਸਾਵਣ ਵ: ੮	੧੦ ੨੬ ਸਾਵਣ ਮਸਿ: ਸਾ:ਸੁ:੧	੧੭ ੧ ਭਾਦਰੋਂ ਸਾਵਣ ਸੁ: ੮	੨੪ ੮ ਭਾਦਰੋਂ ਸਾਵਣ ਸੁ:੧੪	੩੧ ੧੫ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ: ੬

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਕਾਰ- ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ

ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਯੁਧ ਸਮੇਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਜਾਪਾਨ ਦੇ ਦੋ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੇ ਐਟਮ-ਬੰਬ ਸੁੱਟ ਕੇ ਭਿਆਨਕ ਤਬਾਹੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਨਾਵਲ ਮਨੁੱਖੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਸ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚਿਤਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਜਿਹੇ ਤਬਾਹ-ਕੁਨ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਾਲ-ਅਨੁਭਵ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਖੋਜ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਇਹ ਨਾਵਲ ਵਿਸ਼ਵ-ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਾਹਕਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਮੁੱਲ ੧੨੦-੦੦

ਅਮਰ ਸ਼ਹੀਦ ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ

"ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਮਿਸਰ, ਅਫਰੀਕਾ, ਇੰਗਲੈਂਡ ਆਦਿ ਦੇ ਸਾਥੀ ਸਭੋ ਰਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ-ਮਾਤਰ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ, ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਸੰਗਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।...ਨਾਵਲਕਾਰ ਦੇਸਾਂ, ਜਾਤਾਂ, ਰੰਗਾਂ, ਨਸਲਾਂ ਦੇ ਵਿਤਕਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਧੜੇ—'ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਤੇ ਜੋਕਾਂ ਦਾ'—ਵੇਖਦਾ ਹੈ।" ਸਚਿਤਰ ਮੁਲ ੧੪-੦੦

ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਉਸਮਾਨ

ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਮੁਖ-ਪਾਤਰ ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਉਸਮਾਨ, ਗ਼ਦਰ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫ਼ੌਜ ਦੋਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਉਸਮਾਨ ਦੀ ਦੋਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਹੈ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਇਹ ਨਾਵਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਗਿਆਂ ਪਾਠਕ ਕੀਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਗਜ਼,ਛਪਾਈ ਜਿਲਦ ਤੇ ਮੁਖ ਚਿਤ੍ਰ ਸੁੰਦਰ, ਮੁਲ ੨੫-੦੦

ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ

"ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਇਕ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣ ਅਤੇ ਰੌਂਗਟੇ ਖੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ। ਇਹਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਇੰਜ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਮੂਵੀ ਕੈਮਰੇ ਨਾਲ ਖਿਚੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਸਾਨੂੰ ਪਰਦੇ ਉਤੇ ਵਿਖਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਅਚੰਭਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਂਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ-ਚਿਤਰ ਖਿਚਣ ਅਤੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲੇਖਕ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ।" ਮੁੱਲ ੩੦) ਡੀਲਕਸ ੪੫)

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ- **ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼** ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787 -ਅਤੇ
S. C. O. 98, ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

www.AKJ.org

ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਉਮਾਹੜਾ ਕਿਉ ਮਿਲੀਐ ਹਰਿ
ਮਨਿ ਤਨਿ ਪਿਆਸ ਦਰਸਨ ਘਣੀ
ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮਾਇ ॥ ਸੰਤ ਸਹਾਈ
ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਲਾਗਾ ਪਾਇ ॥ ਵਿਣੁ
ਉ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ॥
ਚਾਖਿਆ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸੁ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਰਹੇ
॥ ਆਪੁ ਤਿਆਗਿ ਬਿਨਤੀ ਕਰਹਿ
ਭੂ ਲੜਿ ਲਾਇ ॥ ਜੋ ਹਰਿ ਕੰਤਿ
ਆ ਸਿ ਵਿਛੁੜਿ ਕਤਹਿ ਨ ਜਾਇ ॥ ਪ੍ਰਭ
ਜਾ ਕੋ ਨਹੀ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਸਰਣਾਇ ॥ ਅਸੂ
ਦੀਆ ਜਿਨਾ ਮਾਇਆ ਹਰਿ ਰਾਇ ॥ ੮ ॥

ਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼	੯ ਸਤੰਬਰ
ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲੀ	੧੦ ਸਤੰਬਰ
ਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ	੧੧ ਸਤੰਬਰ
ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲੀ	੨੧ ਸਤੰਬਰ
ਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ	੨੩ ਸਤੰਬਰ
ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲੀ	੨੮ ਸਤੰਬਰ
ਵਿਆਹ (ਵਟਾਲਾ)	੧੫ ਸਤੰਬਰ
ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ	੨ ਸਤੰਬਰ
ਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ	੧੭ ਸਤੰਬਰ
ਗੋਇੰਦਵਾਲ, ਸਰਾਧ ਸ਼ੁਰੂ	੨੩ ਸਤੰਬਰ
ਛੁਟੀ	੩੦ ਸਤੰਬਰ
ਮੀਲਾਦ (ਬਾਰ੍ਹਾਂ ਵਫ਼ਾਤ)	੨੨ ਸਤੰਬਰ

ਸਾਰੇ ਪੱਤੇ

(ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ)

ਜੀ ਦੇ ਮੋਢੀ ਕਹਾਣੀ ਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਦੇ ਨਿਮਨ-ਕਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਪ-ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਦਿਲ-ਚੀਰਵੇਂ ਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਤੇ ਨਿਆਂ ਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਹਾ-ਸ਼ਬਦ ਬਲਦੇ-ਭਖਦੇ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਰੋਂਦੇ ਨ, ਜੋ ਹਰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਰ ਗੁਜ਼ਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਆਂ ਤੇ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ। ਮੁੱਲ ੨੫੦-੦੦

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੮	ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੭ ਸਤੰਬਰ
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨	ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੩ ਸਤੰਬਰ
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੩	ਮਸਿਆ	੮ ਸਤੰਬਰ
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੩	ਪੰਚਮੀ	੧੩ ਸਤੰਬਰ

ਸਤੰਬਰ ੯੧

SEPTEMBER 91

ਐਤ SUNDAY	੧ ੧੬ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ: ੭	੮ ੨੩ ਭਾਦਰੋਂ ਮਸਿਆ	੧੫ ੩੦ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ: ੭	੨੨ ੬ ਅਸੂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ: ੧੪	੨੯ ੧੩ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੬
ਸੋਮ MONDAY	੨ ੧੭ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ: ੮	੯ ੨੪ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ: ੧	੧੬ ੩੧ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ: ੮	੨੩ ੭ ਅਸੂ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੩੦ ੧੪ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੭
ਮੰਗਲ TUESDAY	੩ ੧੮ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ: ੯	੧੦ ੨੫ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ: ੨	੧੭ ੧ ਅਸੂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ: ੯	੨੪ ੮ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੧	
ਬੁਧ WEDNESDAY	੪ ੧੯ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾ:ਵ:੧੦-੧੧	੧੧ ੨੬ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ: ੩	੧੮ ੨ ਅਸੂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ:੧੦	੨੫ ੯ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੨	
ਵੀਰ THURSDAY	੫ ੨੦ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ:੧੨	੧੨ ੨੭ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ: ੪	੧੯ ੩ ਅਸੂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ:੧੧	੨੬ ੧੦ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੩	
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੬ ੨੧ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ:੧੩	੧੩ ੨੮ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ:੫	੨੦ ੪ ਅਸੂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ:੧੨	੨੭ ੧੧ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੪	
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੭ ੨੨ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਵ:੧੪	੧੪ ੨੯ ਭਾਦਰੋਂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ: ੬	੨੧ ੫ ਅਸੂ ਭਾਦਰੋਂ ਸੁ:੧੩	੨੮ ੧੨ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੫	

ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਕਹਾਣੀਕਾਰ

ਚੋਟੀ ਦੇ ਕਹਾਣੀ-ਲੇਖਕਾਂ ਵਿਚ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮੁਕੰਮਲ ਤੇ ਉਤਮ ਪਲਾਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਾਠਕ ਦਾ ਮਨ ਕਹਾਣੀ ਤੋਂ ਉਖੜਦਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਅਖ਼ੀਰ ਤੱਕ ਰਸ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਵੇਖੀਏ ਅਗੇ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ' ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਬਿਹਬਲ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਅੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਚਾਣਚਕ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਕਾਮਿਆਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ, ਗਰੀਬ ਮਜ਼-ਦੂਰਾਂ ਅਤੇ ਦੁਖੀਆਂ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦਾ ਹਮਦਰਦ ਹੈ। ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਦਰਦਾਂ ਨਾਲ ਉਸਦੀ ਸਾਂਝ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਨਿਰ-ਮਲਤਾ ਹੈ, ਸਵੱਛਤਾ ਹੈ, ਸਰਲਤਾ ਹੈ, ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ, ਸਾਦਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਵਕਤਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ੂਬੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਹਾ-ਣੀਆਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਛਪ ਚੁਕੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਹ ਹਨ—

ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਗ੍ਰਾਂ	੧੬-੦੦		
ਮਨੁਖ ਤੇ ਪਸ਼ੂ	੧੦-੦੦		
ਦੁਖ ਸੁਖ	੧੪-੦੦	ਦੁਖ ਸੁਖ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ	੮-੦੦
ਡੇਢ ਆਦਮੀ	੮-੦੦	ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ	੫-੭੫
ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ	੯-੦੦		
ਅਮਰ ਗੁਰ ਰਿਸ਼ਮਾਂ	੬-੦੦		
ਕਲਗੀ ਦੀਆਂ ਅਣੀਆਂ	੧੫-੦੦		
ਸੁੱਤ ਸੁਰਾਂ	੮-੦੦	ਪੱਤਣ ਤੇ ਸਰਾਂ	੮-੦੦
ਸਭ ਰੰਗ	੯-੦੦	ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ	੬-੦੦
ਖੁੰਬਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ (ਲੇਖ-ਕਹਾਣੀਆਂ)	੧੦-੦੦		
ਜੰਮੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਬੜੇ ਰਾਮ (,,)	੧੨-੦੦		

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ- ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787 —ਅਤੇ
S. C. O. 98, ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

www.AKJ.org

ਕਤਿਕਿ ਕਰਮ ਕਮਾਵਣੇ ਦੋਸੁ ਨ ਕਾਹੂ ਜੋਗੁ ॥ ...ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥ ...ਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਮ ਤੇ ਲਗਨਿ ਜਨਮ ਵਿਜੋਗ ॥ ...ਨ ਮਹਿ ਕਉੜੇ ਹੋਇ ਗਏ ਜਿਤੜੇ ਮਾਇਆ ...ਗ ॥ ਵਿਚੁ ਨ ਕੋਈ ਕਰਿ ਸਕੈ ਕਿਸ ਥੈ ਰੋਵਹਿ ...ਜ ॥ ਕੀਤਾ ਕਿਛੂ ਨ ਹੋਵਈ ਲਿਖਿਆ ਧੁਰਿ ...ਜੋਗਿ ॥ ਵਡਭਾਗੀ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲੈ ਤਾਂ ਉਤਰਹਿ ...ਤਿ ਬਿਓਗ ॥ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹਿ ...ਹੇ ਸਾਹਿਬ ਬੰਦੀ ਮੋਚ ॥ ਕਤਿਕਿ ਹੋਵੈ ਸਾਧ ਸੰਗੁ ...ਨਸਹਿ ਸਭੇ ਸੋਚ ॥੯॥

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੮
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੩
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੩

ਅਕਤੂਬਰ ੯੧

OCTOBER 91

ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੭ ਅਕਤੂਬਰ
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੩ ਅਕਤੂਬਰ
ਮਸਿਆ	੭ ਅਕਤੂਬਰ
ਪੰਚਮੀ	੧੨ ਅਕਤੂਬਰ

ਐਤ SUNDAY		੬ ੨੦ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵ: ੧੪	੧੩ ੨੭ ਅਸੂ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੬	੨੦ ੪ ਕਤਕ ਅ: ਸੁਦੀ ੧੨	੨੭ ੧੧ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵ:੪-੫
ਸੋਮ MONDAY		੭ ੨੧ ਅਸੂ ਮਸਿਆ	੧੪ ੨੮ ਅਸੂ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੬	੨੧ ੫ ਕਤਕ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੧੩	੨੮ ੧੨ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵਦੀ ੬
ਮੰਗਲ TUESDAY	੧ ੧੫ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੮	੮ ੨੨ ਅਸੂ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੧	੧੫ ੨੯ ਅਸੂ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੭	੨੨ ੬ ਕਤਕ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੧੪	੨੯ ੧੩ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵਦੀ ੭
ਬੁਧ WEDNESDAY	੨ ੧੬ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੯	੯ ੨੩ ਅਸੂ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੨	੧੬ ੩੦ ਅਸੂ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੮	੨੩ ੭ ਕਤਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੩੦ ੧੪ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵਦੀ ੮
ਵੀਰ THURSDAY	੩ ੧੭ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵਦੀ ੧੦	੧੦ ੨੪ ਅਸੂ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੩	੧੭ ੧ ਕਤਕ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੯	੨੪ ੮ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵਦੀ ੧	੩੧ ੧੫ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵਦੀ ੯
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੪ ੧੮ ਅਸੂ ਅਸੂ ਵ: ੧੧	੧੧ ੨੫ ਅਸੂ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੪	੧੮ ੨ ਕਤਕ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੧੦	੨੫ ੯ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵਦੀ ੨	
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੫ ੧੯ ਅਸੂ ਅ.ਵ:੧੨-੧੩	੧੨ ੨੬ ਅਸੂ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੫	੧੯ ੩ ਕਤਕ ਅਸੂ ਸੁਦੀ ੧੧	੨੬ ੧੦ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵਦੀ ੩	

ਗੁਰਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

...: ੧ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ	੩ ਅਕਤੂਬਰ
...: ੪ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ	੨੫ ਅਕਤੂਬਰ
...: ੮ ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲੀ	੩੧ ਅਕਤੂਬਰ
...: ੭ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ	੩੧ ਅਕਤੂਬਰ
...ਨਮ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ	੨ ਅਕਤੂਬਰ
...ਨਮ ਰਿਸ਼ੀ ਬਾਲਮੀਕ	੨੩ ਅਕਤੂਬਰ
...ਸਹਿਰਾ	੧੭ ਅਕਤੂਬਰ
...ੀ ਦੁਰਗਾ ਅਸ਼ਟਮੀ	੧੬ ਅਕਤੂਬਰ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਗੁਟਕੇ

...ਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਟਕੇ ਲਾਈਨਵਾਰ, ਵਧੀਆ ਕਾਗਜ਼ ...ਰੇਕਸੀਨ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਤ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ...ਰਵਾਏ ਗਏ ਹਨ :

. ਨਿਤਨੇਮ ਛੋਟਾ ਸਾਈਜ਼	੬-੫੦
. " " ਵਡਾ ਸਾਈਜ਼	੯-੦੦
. " " ਗੋਲਡਨ ਸਪੈਸ਼ਲ	੨੦-੦੦
. ਸੁਖਮਨੀ ਛੋਟਾ ਸਾਈਜ਼	੫-੫੦
. " " ਵੱਡਾ ਸਾਈਜ਼	੮-੦੦
. ਸੁੰਦਰ ਗੁਟਕਾ ਵੱਡਾ ਸਾਈਜ਼	੨੨-੦੦
. " " ਛੋਟਾ ਸਾਈਜ਼	੧੮-੦੦

ਸੁਖਮਨਾ ਸਾਹਿਬ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ...ਚ ਉਚਾਰੀਆਂ ੨੪ ਅਸ਼ਟਪਦੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ।
ਸਜਿਲਦ ੩-੦

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨਾਟਕਕਾਰ

ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਟਕਾਂ ਤੇ ਇਕਾਂਗੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਸਫਲ ਲਿਖਾਰੀ ਡਾਕਟਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਟਕ ਤੇ ਇਕਾਂਗੀ ਦੇਸਾਂ ਪਰਦੇਸਾਂ ਵਿਚ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਖੇਡੇ ਜਾ ਕੇ ਬੜਾ ਨਾਮਣਾ ਖਟ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਡਾਕਟਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਟਕ ਤੇ ਇਕਾਂਗੀ ਹੁਣ ਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਐਮ. ਏ., ਬੀ. ਏ. ਤੇ ਗਿਆਨੀ ਆਦਿ ਵਿਚ ਟੈਕਸਟ ਲਗੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਕਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਬੜੇ ਇਨਾਮ ਮਿਲ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਹ ਹਨ—

ਅੱਗ ਬੁਝਾਓ—
ਦਿੱਲੀ ਦੰਗਿਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਾਟ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ੩੦-੦੦

ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ—
ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਬਾਰੇ ੨੦-੦੦

ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ—
ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਾਰੇ
ਮੁੱਲ ੨੦-੦੦

ਪੁੰਨਿਆਂ ਦਾ ਚੰਨ—
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਾਪ ਰਾਜ

ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਤੇ ਹੋਰ ਇਕਾਂਗੀ—
੪੨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਇਕਾਂਗੀਆਂ ਚੋਂ ਚੋਣਵੇਂ ੭-੫੦

ਦੇਖ ਕਬੀਰਾ ਰੋਯਾ—
ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕੀਮਤਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸਫਲ ਨਾਟਕ, ਸਜਿਲਦ ੧੦-੦੦

ਛੇ ਰੰਗ—
ਛੇ ਵਖੋ ਵਖ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁ-ਪ੍ਰਸਿਧ ਇਕਾਂਗੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੁੰਦਰ ਗੇਟ-ਅੱਪ, ੮-੦੦

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ—ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787 —ਅਤੇ S. C. O. 98, ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

www.AKJ.org

ਮੰਘਿਰਿ ਮਾਹਿ ਸੋਹੰਦੀਆ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗਿ ਬੈਠੜੀਆਹ ॥ ਤਿਨ ਕੀ ਸੋਭਾ ਕਿਆ ਗਣੀ ਜਿ ਸਾਹਿਬਿ ਮੇਲੜੀਆਹ ॥ ਤਨੁ ਮਨੁ ਮਉਲਿਆ ਰਾਮ ਸਿਉ ਸੰਗਿ ਸਾਧ ਸਹੇਲੜੀਆਹ ॥ ਸਾਧ ਜਨਾ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੇ ਰਹਨਿ ਇਕੇਲੜੀਆਹ ॥ ਤਿਨ ਦੁਖੁ ਨ ਕਬਹੂ ਉਤਰੈ ਸੇ ਜਮ ਕੈ ਵਸਿ ਪੜੀਆਹ ॥ ਜਿਨੀ ਰਾਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਸੇ ਦਿਸਨਿ ਨਿਤ ਖੜੀਆਹ ॥ ਰਤਨ ਜਵੇਹਰ ਲਾਲ ਹਰਿ ਕੰਠਿ ਤਿਨਾ ਜੜੀਆਹ ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਂਛੈ ਧੂੜਿ ਤਿਨ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣੀ ਦਰਿ ਪੜੀਆਹ ॥ ਮੰਘਿਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਣਾ ਬਹੁੜਿ ਨ ਜਨਮੜੀਆਹ ॥੧੦॥

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੮
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੨-੨੩
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੩
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੩

ਨਵੰਬਰ ੯੧
NOVEMBER 91

ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੬ ਨਵੰਬਰ
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੧ ਨਵੰਬਰ
ਮਸਿਆ	੬ ਨਵੰਬਰ
ਪੰਚਮੀ	੧੧ ਨਵੰਬਰ

ਐਤ SUNDAY	❋	੩ ੧੮ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵ: ੧੨	੧੦ ੨੫ ਕਤਕ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੪	੧੭ ੨ ਮਘਰ ਕਤਕ ਸੁ:੧੦	੨੪ ੯ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵਦੀ ੩
ਸੋਮ MONDAY	❋	੪ ੧੯ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵ: ੧੩	੧੧ ੨੬ ਕਤਕ ਕਤਕ ਸਦੀ ੫	੧੮ ੩ ਮਘਰ ਕਤਕ ਸੁ: ੧੧	੨੫ ੧੦ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵਦੀ ੪
ਮੰਗਲ TUESDAY	❋	੫ ੨੦ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵ: ੧੪	੧੨ ੨੭ ਕਤਕ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੬	੧੯ ੪ ਮਘਰ ਕਤਕ ਸੁ: ੧੨	੨੬ ੧੧ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵਦੀ ੫
ਬੁਧ WEDNESDAY	❋	੬ ੨੧ ਕਤਕ ਮਸਿਆ	੧੩ ੨੮ ਕਤਕ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੭	੨੦ ੫ ਮਘਰ ਕ: ਸੁ:੧੩-੧੪	੨੭ ੧੨ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵਦੀ ੬
ਵੀਰ THURSDAY	❋	੭ ੨੨ ਕਤਕ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੧	੧੪ ੨੯ ਕਤਕ ਕਤਕ ਸੁ: ੮	੨੧ ੬ ਮਘਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੮ ੧੩ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵ: ੭
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੧ ੧੬ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵ: ੧੦	੮ ੨੩ ਕਤਕ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੨	੧੫ ੩੦ ਕਤਕ ਕਤਕ ਸੁ: ੮	੨੨ ੭ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵਦੀ ੧	੨੯ ੧੪ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵ: ੮-੯
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੨ ੧੭ ਕਤਕ ਕਤਕ ਵ: ੧੧	੯ ੨੪ ਕਤਕ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੩	੧੬ ੧ ਮਘਰ ਕਤਕ ਸੁਦੀ ੯	੨੩ ੮ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵਦੀ ੨	੩੦ ੧੫ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵ: ੧੦

ਗੁਰਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਗੱਦੀ ਨੰਦੇੜ	੮ ਨਵੰਬਰ
ਪਾ: ੧੦ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ	੧੧ ਨਵੰਬਰ
ਪਾ: ੧ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ	੨੧ ਨਵੰਬਰ
ਨਿਉ ਪੰਜਾਬ ਡੇ	੧ ਨਵੰਬਰ
ਸੰਮਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ੫੨੩ ਸ਼ੁਰੂ	੨੧ ਨਵੰਬਰ
ਦੀਵਾਲੀ	੫ ਨਵੰਬਰ
ਟਿੱਕਾ ਭਾਈ ਦੂਜ	੮ ਨਵੰਬਰ

ਸ਼ੱਕਰ-ਰੋਗ : ਇਲਾਜ ਤੇ ਪ੍ਰਹੇਜ਼

(ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ)

ਲੇਖਕ ਨੇ ਸ਼ੱਕਰ-ਰੋਗ (diabetes) ਸੰਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਕਰ-ਰੋਗੀਆਂ ਲਈ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੁੱਲ ੧੫-੦੦

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੰਜਾਬੀ ਉਰਦੂ ਕਾਇਦਾ

ਉਰਦੂ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸੁਖੇਨ ਤੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕਾਇਦਾ

ਮੁੱਲ ੨-੦੦

Sri Hemkunt Darshan

(Dr. Tara Singh)

It is the first book of its kind which presents the various aspects of Sri Hemkunt. The author is the first man, who has remained all alone at Sri Hemkunt for long periods and whatever he saw there, has described in his peerless language. Price Rs. 3-00

CONTINUING INFLUENCE OF

Bhai Vir Singh

(Pr. Parkash Singh)

On the eve of the birth centenary of the famous poet this book was brought out, which contains three useful research papers. Gives critical appreciation of the works of the saint-poet in a forceful language.

Attractive get-up Price 10-00

BRIEF LIFE OF
GURU NANAK & HIS JAPJI

Life stories of the great Guru and the English version of his master-piece has been given in this booklet. Price Rs. 4/-

History of Sikh Renaissance
BH. LAKSHMAN SINGH
Edited by : Dr. Ganda Singh

An autobiography of a frank, honest and truthful leader and writer, who possessed many great qualities of head and heart

Throws flood of light on the period (1863-1944) of the history of the Punjab, which is often misrepresented by interested people.

Pages 325, size 18X22/8
Well Bound, Rs. 15/-

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ- ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787 –ਅਤੇ

www.AKJ.org

ਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ ਕੰਠਿ ਮਿਲਿਆ
ਨਾਹੁ ॥ ਮਨੁ ਬੇਧਿਆ ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ
ਨਿ ਲਗੜਾ ਸਾਹੁ ॥ ਓਟ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਪਾਲ
ਸੇਵਾ ਸੁਆਮੀ ਲਾਹੁ ॥ ਬਿਖਿਆ ਪੋਹਿ ਨ
ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਗੁਣ ਗਾਹੁ ॥ ਜਹ ਤੇ ਉਪਜੀ
ਮਿਲੀ ਸਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਮਾਹੁ ॥ ਕਰੁ ਗਹਿ
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਵਿਛੁੜੀਆਹੁ ॥
ਜਾਉ ਲਖ ਬੇਰੀਆ ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਅਗਮ
ਹੁ ॥ ਸਰਮ ਪਈ ਨਾਰਾਇਣੈ ਨਾਨਕ ਦਰਿ
ਆਹੁ ॥ ਪੋਖੁ ਸੁੋਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਜਿਸੁ ਬਖਸੇ
ਰਵਾਹੁ ॥੧੧॥

ਗੁਰਪੁਰਬ, ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਤੇ ਛੁੱਟੀਆਂ

੧੦ ਗੁਰਿਆਈ ਮਿਲੀ	੯ ਦਸੰਬਰ
੯ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਏ (ਸ਼ਹੀਦੀ)	੧੧ ਦਸੰਬਰ
ੀਦੀ ਵਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ (ਚਮਕੌਰ)	੨੩ ਦਸੰਬਰ
ੀਦੀ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ (ਸਰਹੰਦ)	੨੭ ਦਸੰਬਰ
ਮਿਸ ਡੇ	੨੫ ਦਸੰਬਰ

ਮਜੀਠੀ ਚੋਲੇ

(ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਕੋਮਲ)

ਸਿੱਖ ਸਟੋਜਾਂ ਦੇ ਮਾਣੇ-ਸਤਿਕਾਰੇ ਉਚ-ਕੋਟੀ ਦੇ ੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰੰਗਣ ਨਾਲ ਪੂਰ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ।

ਸਜਿਲਦ ੨੫-੦੦

'ਸੂਰਾ' ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਇਸ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਕ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਦਸ ਗੁਰੂ ਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਖਿਆਵਾਂ ਅਤੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨੌਜੁਆਨਾਂ ਕੁਸੰਗਤ ਤੋਂ ਬਚਣ ਤੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਸਿਖੀ ਰਹਿਤ ੀ ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਟਹਿ ਕੇ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਚੰਦਾ ੨੦ ਰੁਪਏ ਸਾਲ

ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮੀ	੨੦੪੮	ਸੰਗਰਾਂਦ	੧੬ ਦਸੰਬਰ
ਸੰ: ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ	੫੨੩	ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੧ ਦਸੰਬਰ
ਸੰਮਤ ਖ਼ਾਲਸਾ	੨੯੩	ਮਸਿਆ	੬ ਦਸੰਬਰ
ਸੰਮਤ ਸ਼ਾਕਾ	੧੯੧੩	ਪੰਚਮੀ	੧੧ ਦਸੰਬਰ

ਦਸੰਬਰ ੯੧

DECEMBER 91

ਐਤ SUNDAY	੧ ੧੬ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵ: ੧੧	੮ ੨੩ ਮਘਰ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੨	੧੫ ੩੦ ਮਘਰ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੯	੨੨ ੭ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵਦੀ ੧	੨੯ ੧੪ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵਦੀ ੯
ਸੋਮ MONDAY	੨ ੧੭ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵ: ੧੨	੯ ੨੪ ਮਘਰ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੩	੧੬ ੧ ਪੋਹ ਮਘਰ ਸੁ: ੧੦	੨੩ ੮ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵਦੀ੨-੩	੩੦ ੧੫ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵਦੀ ੧੦
ਮੰਗਲ TUESDAY	੩ ੧੮ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵ: ੧੩	੧੦ ੨੫ ਮਘਰ ਮਘਰ ਸੁ: ੪	੧੭ ੨ ਪੋਹ ਮਘਰ ਸੁ: ੧੧	੨੪ ੯ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵਦੀ ੪	੩੧ ੧੬ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵ: ੧੧
ਬੁਧ WEDNESDAY	੪ ੧੯ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵ: ੧੪	੧੧ ੨੬ ਮਘਰ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੫	੧੮ ੩ ਪੋਹ ਮਘਰ ਸੁ: ੧੨	੨੫ ੧੦ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵਦੀ ੫	
ਵੀਰ THURSDAY	੫ ੨੦ ਮਘਰ ਮਘਰ ਵ: ੧੪	੧੨ ੨੭ ਮਘਰ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੬	੧੯ ੪ ਪੋਹ ਮਘਰ ਸੁ: ੧੩	੨੬ ੧੧ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵਦੀ ੬	
ਸ਼ੁਕਰ FRIDAY	੬ ੨੧ ਮਘਰ ਮਸਿਆ	੧੩ ੨੮ ਮਘਰ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੭	੨੦ ੫ ਪੋਹ ਮਘਰ ਸੁ: ੧੪	੨੭ ੧੨ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵਦੀ ੭	
ਸ਼ਨੀ SATURDAY	੭ ੨੨ ਮਘਰ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੧	੧੪ ੨੯ ਮਘਰ ਮਘਰ ਸੁਦੀ ੮	੨੧ ੬ ਪੋਹ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	੨੮ ੧੩ ਪੋਹ ਪੋਹ ਵਦੀ ੮	

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਸਫ਼ੀਰ ਲਿਖਤ

ਸਫ਼ੀਰ ਅਗਰਗਾਮੀ ਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨਾਲ ਹਮ-ਕਲਾਮ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਕਵੀ ਹੈ। ਸਫ਼ੀਰ ਦੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕਾਵਿ-ਰਾਣੀ ਗਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਰੋਮ ਰੋਮ ਵਿਚ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਅਨੰਤ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਇਹ ਹਨ—

ਅਨਿਕ ਬਿਸਥਾਰ
(ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਰਸਕ੍ਰਿਤ) ੧੫-੦੦
ਕੱਤਕ ਕੂੰਜਾਂ ੧੦-੦੦
ਅਪਾਰ ਅਨੂਪ (ਚੋਣਵੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ) ੮-੦੦

ਡਾ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇਕੀ ਲਿਖਤ

ਅਸਲੇ ਤੇ ਓਹਲੇ ੧੦-੦੦
ਇਹ ਮੇਰੇ ਸੰਸੇ ਇਹ ਮੇਰੇ ਗੀਤ ੧੦-੦੦

ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਲਿਖਤ

ਮਹਾਂ ਨਾਚ ੧੨-੦੦
ਬੰਦਰਗਾਹ ... ...

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਇ ਲਿਖਤ

ਬਿਖੜੀ ਘਾਟੀ—ਧਾਰਮਿਕ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਬਗੀਚਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਰੁਬਾਈਆਂ ਅਤੇ ਕੁੰਡਲੀਏ ਪੇਸ਼ ਹਨ। ਸੁੰਦਰ ਕਾਗਜ਼, ਸੁੰਦਰ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ੧੪)

ਸੁਤੇ ਸਿਧ—੧੦੦ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਜੁਝਾਰੂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁੱਲ ੧੨)

ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ PCS ਲਿਖਤ

ਕਹਾਣੀ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ

ਉੱਚਾ ਟਿੱਲਾ ੮-੦੦
ਸਾਇਰਨ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ੮-੦੦
ਤਨਵੀਰ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ੮-੦੦

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮੰਗਵਾਣ ਦਾ ਪਤਾ- **ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼** ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫ਼ੋਨ 45787 —ਅਤੇ
S. C. O. 98, ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਸਾਹਮਣੇ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

www.AKJ.org

ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੇ ਪੀੜਤ ਪਰਵਾਰਾਂ ਲਈ ਪੁਜੀ ਸਹਾਇਤਾ

ਸ: ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰਪੁਰ ਖੁਰਦ	੧੦੦-੦੦	ਭਾਈ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਲਸਿਸਟਰ ਯੂ.ਕੇ.	੮੦੧-੦੦
ਸ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦਿਲੀ	੩੧੦੦-੦੦	ਭਾਈ ਲਹਿੰਬਰ ਸਿੰਘ ਸਲੋਅ ,,	੨੦੦੦-੦੦
ਸਿਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸਤਸੰਗ ਸਭਾ ਯੂ. ਕੇ.	੭੫੦੦-੦੦	ਭਾਈ ਅਮ੍ਰੀਕ ਸਿੰਘ ਬਰਮਿੰਘਮ ,,	੧੩੯੦-੦੦
ਸ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਵੀਆ ਮਹਿਲਾ ਸਿੰਘ ਮੋਗਾ	੧੫੦੦-੦੦	ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਡਰਬੀ ਯੂ.ਕੇ.	੩੫੨੦-੦੦
ਸ: ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਬਸੀਆਂ	੧੫੦੦-੦੦	ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ ਮਦਰਾਸ	੧੦੦੦-੦੦
ਸ: ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਰੁਡੀਆਪੁਰ (ਨੈਨੀਤਾਲ)	੭੦੦-੦੦	ਸ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਸਟਰੇਲੀਆ	੧੭੪੪-੮੪
ਗੁਪਤ	੯੦੦-੦੦	L.A.C ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ c/o 56 A.P,O.	੧੨੦੦-੦੦
ਗੁਪਤ	੩੦੦-੦੦	ਭਾਈ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੀਰਤਨੀਏ	੧੦,੦੦੦-੦੦
ਕਾਕਾ ਹਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ	੧੦੦-੦੦	ਸ: ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੈਪੁਰ	੧੦੦੦-੦੦
ਸ: ਪਰਦੰਮਨ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ	੧੦੦-੦੦	ਸ: ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਰਾਜਪੁਰਾ ਟਾਊਨ	੧੦੦੦-੦੦
ਸ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਮੂਲੀਆਂਵਾਲ	੪੦-੦੦	ਸ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਘਨੀਆ (ਫਰੀਦਕੋਟ)	੬੦੦-੦੦
ਐਸ. ਕੇ. ਢਿਲੋਂ ਵਾਰਵਿਕ ਯੂ. ਕੇ.	੫੯੦-੦੦	ਸ: ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਪੱਡਾ ਪੰਡਾਲ ਬੇਟ	੧੬੦੦-੦੦
ਸ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੈਲਫੋਰਡ ,	੩੩੦੦-੦੦	ਗੁਪਤ	੫੦-੦੦
ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਕੋਵੈਂਟਰੀ ਯੂ.ਕੇ. (ਕੀਰਤਨ ਭੇਟ)	੭੬੨੫-੦੦	ਬੀਬੀ ਚਰਨ ਕੌਰ ਪਟਿਆਲਾ	੧੦੦-੦੦
ਸੰਗਤ ਬਰੇਲੀ	੧੦੦੦-੦੦	ਬੀ: ਜਗਜੀਤ ਕੌਰ ਕਾਕਾ ਕੇਵਲਜੀਤਸਿੰਘਅਮ੍ਰੀਕਾ	੧੦,੦੦੦-੦੦
ਗੁਪਤ	੮੦੦-੦੦	ਸੂਬੇਦਾਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	੩੦੧-੦੦
ਗੁਪਤ	੨੦੦-੦੦	ਬੀਬੀ ਕੇਸਰ ਕੌਰ ਦਿਲੀ	੧੦੧-੦੦
ਸ: ਕੰਵਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ	੨੦੦-੦੦	ਸ: ਹਰਮਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ	੨੦੦-੦੦
ਸ: ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ	੧੦੧ ੦੦	ਗੁਪਤ	੧੦੦-੦੦
ਗੁਪਤ	੨੦੦-੦੦	ਸ: ਹਰਮੇਵ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	੫੧-੦੦
ਸ: ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਮਲ	੫੦-੦੦	ਸ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨਿਮਾਣਾ, ਤਲਵਾੜਾ	੧੦੧-੦੦
ਸ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੰਡਿਆਲੀ (ਲੁਧਿਆਣਾ)	੨ ੦-੦੦	ਸ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਬੁਲ੍ਹੋਵਾਲ	੩੦੦-੦੦
ਸ: ਜੁਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਬਿਲਗਾ ਜਲੰਧਰ	੨੦੦-੦੦	ਸ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਗਰਾਉਂ	੧੦੦-੦੦
ਗੁਪਤ	੪੦੦ ੦੦	ਸ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਮਿੰਘਮ ਯੂ. ਕੇ.	੩੨੯੦-੦੦
ਗੁਪਤ	੧੦੦-੦੦	ਸ: ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਮਿੰਘਮ ,,	੩੨੯੦-੦੦

ਸੋਧ—ਸੂਰਾ ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੦ ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੰਡ ਕਾਲਮ ੧ —ਪੜ੍ਹੋ ੧੦੦੦ ਰੁਪਏ ਵਲੋਂ ਸ: ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੈਨੇਡਾ ਵਾਲੇ ਆਦਮਪੁਰ

ਪੀੜਤ ਪਰਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਸਹਾਇਤਾ

ਬੀ: ਗੁਰਜੀਤ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੁਸਿਕਾ-ਪਤੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ	੫੦੦੦-੦੦
ਬੀ: ਬਲਵੰਤ ਕੌਰ ਮਾਤਾ ਸ਼ਹੀਦ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੁਸਿਕਾ —ਪੁਤਰ ਸ਼ਹੀਦ, ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ	੫੦੦੦-੦੦
ਬੀ: ਸੁਖਦੇਵ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸ: ਸੁਖਮੰਦਰ ਸਿੰਘ ਡਗੋਰੋਮਾਨਾ —ਪਤੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ	੨੦੦੦-੦੦
ਬੀ: ਜਗਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸ: ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਕਬੂਨੰਗਲ —ਪਤੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ	੫੦੦੦-੦੦
ਬੀ: ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਭਾ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਲੇਮਪੁਰ—ਪਤੀ ਜੇਲ੍ਹ, ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ	੫੦੦੦-੦੦
ਬੀ: ਰਾਜਬੀਰ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਫ਼ੌਜੀ ਜੱਜੇਆਣੀ —ਪਤੀ ਸ਼ਹੀਦ, ਘਰੇਲੂ ਲੋੜਾਂ	੫੦੦੦-੦੦
ਬੀਬੀ ਦਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸ਼ਹੀਦ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵੜ (ਗੁ: ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੋਵੈਂਟਰੀ ਵਲੋਂ ਆਈ ਸਹੈਤਾ)	੩੬੭੨-੦੦
ਸਰਦਾਰਨੀ ਅਮਰ ਕੌਰ ਪਤਨੀ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਭਾਈ ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਮਦਰਾਸੀ ਪਰਵਾਰ	੩੦੦ ੦੦

'ਸੂਰਾ' ਮਾਸਕ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਪੁਜੀ ਸਹਾਇਤਾ

ਬੀ: ਬਲਬੀਰ ਕੌਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਰੈਡਿੰਗ ਯੂ.ਕੇ	੬੦੦-੦੦	ਬੀ: ਕੁਲਵੰਤ ਕੌਰ ਜਾਫ਼ਰਕੋਟ (ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਸਮਾਗਮ)	੭੯-੦੫
ਭਾ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਭੀਲੋਵਾਲ (ਚੜ੍ਹਾਵਾ)	੧੦੦-੦੦	ਸ: ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਯੂ ਕੇ.	੧੫੦-੦੦
ਸ: ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਆਕਲੈਂਡ	੧੧੨੩-੧੯	ਭਾ: ਕਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੂਰਤਗੜ੍ਹ	੫੦-੦੦
ਗੁਪਤ ਦਾਨ	੩੦੦-੦੦	ਬੀਬੀ ਰਵੀ ਜਜ, ਯੂ.ਐਸ.ਏ,	੩੩-੦੦
ਸ: ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਮਹੂ	੫੦-੦੦	ਬੀਬੀ ਸੰਤ ਕੌਰ ਲੁਧਿਆਣਾ	੫੧-੦੦
ਗੁਪਤ ਦਾਨ	੧੦੦-੦੦	ਸ਼ਹੀਦ ਗੁਰਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਨ੍ਹਪੁਰ ਨਮਿਤ ਪਾਠ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਵਾ	੨੮੦-੦੦

ਸ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ, ਦਿਲੀ—ਸਪਤਰ ਕਾਕਾ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਨੰਦ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ੫੦੧-੦੦

www.AKJ.Org

ਪਟਿਆਲਾ ਗੁ: ਦੂਖ ਨਿਵਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ ੧੪ ਤੋਂ ੧੬ ਫ਼ਰਵਰੀ

ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਅਖੰਡਪਾਠ ਤੇ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ੨੧ ਤੋਂ ੨੩ ਫ਼ਰਵਰੀ

ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ ਸਮੇਂ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ

੧੩-੧-੯੧ ਐਤਵਾਰ ਰਾਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਚ ਪੁਜ ਕੇ ਕੀਰਤਨ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੇ ਲਾਹੇ ਲਓ ਜੀ।

ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ (੪੩-ਏ, ਗੋਬਿੰਦ ਨਗਰ) ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਤੇ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਬੀਬੀ ਗੋਬਿੰਦ ਕੌਰ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ੧੯-੧-੯੧ ਸਵੇਰੇ ਭੋਗ ਅਖੰਡਪਾਠ ਉਪ੍ਰੰਤ ਕੀਰਤਨ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੈਣ ਸਬਾਈ

ਪਿੰਡ ਗੂੜੇ ਨੇੜੇ ਜਗਰਾਉਂ ਗੁ: ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਵਿਖੇ ੧੯-੧-੯੧ ਨੂੰ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ

ਬੁਢੀ ਪਿੰਡ (ਨੇੜੇ ਟਾਂਡਾ) ਭਾ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ੧੨-੨-੯੧ ਨੂੰ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ

ਮਾਸਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਪਿੰਡ ਬੁਢੇਵਾਲ (ਲੁਧਿਆਣਾ) ਭਾ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਵਿਖੇ ੧੯-੧-੯੧

ਪਿੰਡ ਭਕੂਵਾਲ ਨੇੜੇ ਨਡਾਲਾ (ਕਪੂਰਥਲਾ) ਭਾ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ੧੨-੧-੯੧ ਨੂੰ ਰੈਣ ਸਬਾਈ

ਪਿੰਡ ਮੱਛੀ ਤਾਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਭਾਈ ਲਖਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਸਮਾਗਮ

੨੦-੧-੯੧ ਸਵੇਰੇ ਭੋਗ ਅਖੰਡਪਾਠ, ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਕੀਰਤਨ (ਰਾਜਾ ਸਾਂਸੀ ਤੋਂ ਮੱਛੀ ਤਾਲ, ਝੰਜੋਟੀ ਰੋਡ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ)

ਪਿੰਡ ਝਾਂਡੇ(ਲੁਧਿਆਣਾ)ਭਾ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰਿਹ ੩ ਫ਼ਰਵਰੀ ਦਿਵਸ ਸੁਹੇਲਾ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਭੋਗ ਪਾਠ

ਮੋਗਾ ਭਾ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ੭੭੬ ਸਿਵਲ ਲਾਈਨ ਵਿਖੇ

੨੦-੧-੯੧ ਸਵੇਰੇ ੬-੩੦ ਤੋਂ ੧੦-੩੦ ਤਕ ਕੀਰਤਨ(ਨੇੜੇ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੋਲੇ ਦਾ ਡਿਪੋ)

ਪਿੰਡ ਬਹੋਨਾ (ਨੇੜੇ ਮੋਗਾ ਬਾਈਪਾਸ) ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਤੇ ਕੀਰਤਨ

ਭਾ: ਸ਼ਿੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ੨੭-੧-੯੧ ਸਵੇਰੇ ਭੋਗ ਅਖੰਡਪਾਠ, ਉਪਰੰਤ ਦੁਪਹਿਰ ਤਕ ਕੀਰਤਨ

ਲੜੀਦਾਰ ਸਰੂਪ— ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਫ਼ਰੀ ਲੜੀਦਾਰ ਸਰੂਪ, ਮੋਖ ਰਹਿਤ, ਪ੍ਰਭੂ-ਸਿਮਰਨ ਕੇਂਦਰ, ਨੇੜੇ ਨਹਿਰ ਛੋਟੀ ਜਵੱਦੀ, ਲਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਲੋੜਵੰਦ ਸਜਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਯੂ. ਕੇ. ਵਿਚ ਚੰਦੇ ਤੇ ਹੋਰ ਰਕਮਾਂ ਜਮ੍ਹਾ ਕਰਾਣ ਲਈ ਪਤਾ (ਫ਼ੋਨ 0734-67900)

Bhai Gurnam Singh, 10-Lambonrn Gardens, Earley, Reading, Berks, U.K.

ਮਨੀਆਰਡਰ, ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਤੇ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪਤਾ (ਫ਼ੋਨ ਪੀ. ਪੀ. 43045)

'ਸੂਰਾ' ਮੰਥਲੀ, ਦਸਮੇਸ਼ ਕਲਾਥ ਮਾਰਕੀਟ, ਅਜੀਤ ਨਗਰ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

www.AKJ.Org